

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

МЛЕЧНЫ ШЛЯХ ЯНКІ КУПАЛЫ.

Фота Юрыя ІВАНОВА

ЦЯПЕР І Ў 3D

С. 3

СТРАСЦІ ПА МУЗЕІ ФАТАГРАФІІ

"КРУГЛЫ СТОЛ" "К"

С. 4 — 5

ТУРПРАЕКТ НАШАЙ ГАЗЕТЫ

**АД НЯСВІЖА
ДА МІРА...**
300 КІЛАМЕТРАЎ

С. 10 — 11

ПРЫВАТНАЯ ГІСТОРЫЯ. МІКОЛА СЕЛЯШЧУК

С. 13

Аб'ява*

ОТКРЫТОЕ АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО
ГОМЕЛЬБЕЛПРОМКУЛЬТУРА

единственное
специализированное
предприятие
по производству
мебели
и оборудования
для библиотек
и учреждений культуры
предлагает

кафедры, стеллажи,
столы, шкафы, банкетки,
трибуны, мольберты
г. Гомель, ул. Барыкина, 82 "Б"
0232 408-172, 408-182;
+375 29 681 15 30
www.GBPK.by

Як паведамлілі "К" у Міністэрстве культуры, з 29 верасня па 2 кастрычніка ў Брэсце пройдзе VIII Рэспубліканскі фестываль беларускіх фільмаў. Чакаецца, што пад час фестываля будзе паказана ўсё лепшае, што было зроблена айчыннымі кінематаграфістамі цягам апошніх двух гадоў.

Пакажуць усё лепшае

Як паведамляе аргкамітэт фестываля, у гэтым годзе, апрача традыцыйнага конкурсу ігравога, дакументальнага і анімацыйнага кіно, у межах форуму пройдзе шэраг іншых мерапрыемстваў. Так, у Брэст будучы запрошаны вядомыя беларускія майстры і знакамтыя госці з іншых краін з мэтай правядзення майстар-класаў для маладых кінематаграфістаў і студэнтаў творчых факультэтаў ВНУ.

Што да галоўнага конкурсу, то адбор стужак на яго ўжо пачаўся. З гэтай нагоды аргкамітэт нагадвае, што для ўдзелу ў фестывалі ў яго дырэкцыю не пазней за 31 жніўня трэба прадставіць анкету-заяўку і рэкламна-інфармацыйны матэрыялы. Галоўная ўмова ўдзелу ў конкурсе — завяршэнне вытворчасці фільма пасля заканчэння папярэдняга Фестываля, што прайшоў у чэрвені 2010 года. Як і ў мінулыя гады, журы ўзначаліць вядомы кінематаграфіст, які паводле рэгламенту павінен прадстаўляць кінематаграфію іншай краіны.

Уладальнікам прываза за лепшы фільм на мінулым фестывалі стала стужка "Ваўкі" Аляксандра Колбышава, які заўчасна пайшоў з жыцця гэтымі днямі.

Нагадаем, Рэспубліканскі фестываль беларускіх фільмаў праводзіцца з 1997 года адзін раз на два гады з мэтай развіцця нацыянальнай кінематаграфіі, папулярывацыі лепшых твораў айчыннага кіно, падтрымкі прагрэсіўных творчых ідэй, у першую чаргу — маладых кінематаграфістаў Акрамя асноўных узнагарод, на ім уручаюцца спецыяльныя прызы: "За лепшы дэбют у кінарэжысуры" імя народнага артыста СССР, кінарэжысёра Віктара Турава, "За лепшую студэнцкую работу" імя народнага артыста Беларусі, кінарэжысёра Міхаіла Пташкі, "За лепшую аператарскую работу" імя заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, кінарэжысёра, аператара Юрыя Марухіна.

Арганізатары фестываля — Міністэрства культуры, Брэсцкі аблвыканкам, Нацыянальная дзяржаўная тэлерадыёкампанія, Нацыянальная кінастудыя "Беларусьфільм", "Беларускі відэацэнтр", Беларускі саюз кінематаграфістаў.

Падрабязнасці пра ўмовы конкурсу і форма заяўкі для ўдзелу размешчаны на сайце Міністэрства культуры <http://kultura.gov.by>.

2 жніўня адбылася прэс-канферэнцыя "Год кнігі ў Рэспубліцы Беларусь" старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалая Чаргінца. Адрозна перайшоўшы да праблем беларускай літаратуры, Мікалай Іванавіч асабліва ўвагу звярнуў на сучасных і таленавітых літаратараў.

Рэйтінг у Год кнігі

Саюз пісьменнікаў вырашыў правесці эксперымент, вызначыць рэйтінг сучасных айчынных літаратараў. Каб вызначыць папулярнасць твораў, быў складзены спіс з 48 самых вядомых літаратараў Беларусі, а па розных бібліятэках зроблены абход з пытаннямі, ці маюць яны кнігі таго ці іншага пісьменніка, колькі кніг, колькі чытачоў карысталіся імі? На жаль, у некаторых бібліятэках кніг нашых суайчыннікаў — вобмаль. На дадзены момант можна прывесці такія лічбы: кнігі Раісы Баравіковай у бібліятэках 68 540, іх чытачоў — 151 265; Георгія Марчука — 75 590 і 172 160 адпаведна. Мабыць, гэта адны з самых высокіх лічбаў.

Хвалюе пісьменнікаў і тое, што ў школах, каледжах, універсітэтах такая літаратура сустракаецца яшчэ радзей. Напрыклад у адным з магілёўскіх каледжаў з папулярных 48 пісьменнікаў "адкапаць" атрымалася толькі літаратуру дзевяці!

Існуе праблема з дзіцячай літаратурай. Як заўважыў Мікалай Чаргінца, "грош цана будзе літаратуры, калі не будзе крытыкі!"

Саюз пісьменнікаў падтрымлівае і маладых твораў. Для іх праводзяцца сустрэчы, канферэнцыі, вечарыны, дзе яны могуць падзяліцца творчымі планами. Адным з такіх мерапрыемстваў з'яўляецца конкурс "Кніжныя маладыя галасы", дзе пераможцаў узнагароджваюць першымі кнігамі з-пад іх пера. Існуе школа юнага літаратара "Маладзік", у будучым плануецца выпусціць літаратурны альманах пад такой жа назвай.

Аліна БАРКОЎСКАЯ

Жнівень: пакуль не сышла "натура" ...

Пасля шчодрара на фестывалі ліпеня жнівень можа падацца адносна сцішаным па культурным "гучанні". Меркаванне — памылковае. Мы звязаліся з кіраўніцтвам абласных упраўленняў культуры і пераканаліся, што дэфіцыту яркіх падзей у рэгіёнах няма. Работнікі культуры напоўніцу выкарыстоўваюць летнюю "натуру".

Брэстчына

Першы намеснік начальніка ўпраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама Тамара Паўлюковіч распавядае, што 12 жніўня распачынаецца V Міжнародны кулінарны фест "Мотальскія прысмакі". У аддзеле культуры Іванаўскага райвыканкама старанна рыхтуюцца да гэтай, брэндавай для вобласці, падзеі. На сёння ўжо вядома, што ў "сманым" фестывале будуць браць удзел гурманы з Украіны, Польшчы, Кітая...

У гэтым месяцы, па словах Тамары Паўлюковіч, Іванаўшчына прымае ў сябе і прафесійных мастакоў, якія пад час жывапіснага пленэру будуць працаваць над партрэтамі знакамітых людзей Моталы.

А 24 — 25 жніўня Лунінецкі, Пінскі і Столінскі раёны прымуць удзел у II Рэспубліканскім фестывалі этнакультурных традыцый "Покліч Палесся".

Віцебшчына

У Глыбокім працягваецца падрыхтоўка да Дня беларускага пісьменства. Намеснік начальніка ўпраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама Аляксандр Сідарэнка паведамляе, што завяршыўся рамонт Глыбоцкага ГДК, дзе з'явілася актывая зала, адна з лепшых у вобласці. Цяпер ідзе мантаж новай апаратуры. Цэнтр рамёстваў і будынак старой бібліятэкі, што "пераарыентаўваецца" ў выставачную залу, будуць даведзены да ладу да 20 — 25 жніўня...

А ў Браславе 18 — 19 жніўня пройдуць Дні сярэднявечнай культуры "Меч Брачыслава". Чакаецца ўдзел 150 прадстаўнікоў рыцарскіх клубаў.

У тэатраў і творчых саюзаў ёсць крыху менш за месяц, каб вызначыцца, што і каго вылучыць на Другую Нацыянальную тэатральную прэмію. Тэрміны наступныя. 1 верасня завяршыцца прыём заявак. З 12 лістапада на розных сталічных пляцоўках, як і летась, будуць паказаны папярэдне адабраныя лепшыя спектаклі. Нарэшце, 19 лістапада плануецца падвесці вынікі: адбудзецца ўрачыстая цырымонія ўзнагароджвання. Пракаменціраваць некаторыя арганізацыйныя моманты правядзення гэтага галоўнага тэатральнага конкурсу краіны пагадзілася галоўны спецыяліст упраўлення мастацтваў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Вікторыя КУКСЯНКОВА.

Другая Нацыянальная тэатральная: што і каго?

— Нацыянальная тэатральная прэмія, — адзначыла Вікторыя Яўгенаўна ў адказ на нашы пытанні, — задумана як выніковае мерапрыемства, што дае цэласны агляд усяго тэатральнага сезона. Таму Другая прэмія праводзіцца праз год пасля Першай, хаця былі меркаванні ладзіць яе і як біенале — раз на два гады. Што будзе надалей, не станем загадаць, а пакуль — так. Праўда, сёлета ёсць і асаблівае — вельмі шырокі часавы дыяпазон. На прэмію могуць прэтэндаваць не толькі прэм'еры гэтага сезона, але і іншыя нядаўнія пастаноўкі, што выйшлі з 2010 го-

да. Гэта звязана з тым, што, на думку многіх крытыкаў і тэатральных дзеячаў, пры вылучэнні прац на Першую прэмію па розных прычынах аказаліся не "ўлічанымі" многія папярэдне адметныя пастаноўкі. Цяпер ёсць магчымасць паправіць сітуацыю і ўзагадаць іх (вядома, пры ўмове, што раней

1 верасня завяршыцца прыём заявак на Другую Нацыянальную тэатральную прэмію. З 12 лістапада ў Мінску, як і летась, будуць паказаны папярэдне адабраныя лепшыя спектаклі. Нарэшце, 19 лістапада адбудзецца цырымонія ўзнагароджвання. На прэмію могуць прэтэндаваць не толькі прэм'еры гэтага сезона, але і пастаноўкі, што выйшлі з 2010 года да жніўня 2012-га.

яны не вылучаліся). Тым больш, што заяўкі могуць сыходзіць не толькі ад саміх тэатраў, як гэта было раней, але і ад іншых арганізацый, тых жа творчых саюзаў.

— У час правядзення Першай прэміі шмат размоў было пра неабходнасць перагляду і ўдакладнення намінацый.

— Гэта таксама ўлічана ў новым Палажэнні. Асобна саборнічаюць паміж сабой спектаклі для

па-ранейшаму, без змяненняў: яны могуць саборнічаць у адных намінацыях з драмтэатрамі.

— Відаць, гэта не канчатковы варыянт — на ўсе часы?

— Ужо па Першай прэміі відэаважна, што ідзе працэс актыўнага пошуку, накіраванага на як мага больш дзейсны і справядлівы адбор усяго лепшага, што ствараецца ў тэатральнай галіне. Таму мы назіраем рухомасць конкурсных умоў, паступовае намацаванне лепшых арганізацыйных варыянтаў. Ня зменна толькі адно: Нацыянальная тэатральная прэмія накіравана на агляд стану тэатральнага мастацтва ў краіне. І — на падтрымку ўсяго лепшага, што з'яўляецца ў гэтай галіне. Сама наяўнасць прэміі вымушае тэатры, што называецца, трымаць планку. Асабліва тое тычыцца рэгіянальных калектываў. Часам яны жывуць па прынцыпе: маўляў, паставім штосьці, каб задаволіць "свайго" гледача, — і годзе. Ніхто іншы гэтага не убачыць, крытыкі, тым больш, не заўважаць. Такое існаванне "ўнутры сябе" нікому не на карысць. А цяперашняя Другая прэмія ўтрымлівае яшчэ больш магчымасцей для паказу дасягненняў.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Драўляная трагікамедыя

Супрацоўнік аддзела выставак Музея сучаснага выяўленчага мастацтва Андрэй Янкоўскі паведаміў "К", што 7 жніўня ў Вялікай зале ўстановы адкрываецца персанальная выстаўка народнага майстра Рэспублікі Беларусь Мікалая Тарасока з вёскі Стойлы Пружанскага раёна.

"К" неаднаразова пісала пра Мікалая Тарасока — лаўрэата спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва ў намінацыі "Народная творчасць". 80-гадовы майстар працуе ў жанры інсітнага мастацтва: выразае з дрэва ўнікальныя скульптурныя кампазіцыі на тэмы сялянскага жыцця.

Выстаўка называецца "Страчаны рай" і прысвечана юбілею Мікалая Тарасока, творы якога захоўваюцца і экспануюцца ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь, Брэсцкім абласным краязнаўчым музеі, музеі "Пружанскі Палацкік"...

Беларускае інсітнае мастацтва, па словах Андрэя Янкоўскага, у Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва прадстаўляецца ўпершыню.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

Бярозаўскія прыпеўкі

Заўтра, 5 жніўня, у Бярозаўскім раёне Брэсцкай вобласці адбудзецца другі па ліку рэгіянальны фестываль беларускай народнай музыкі "Палескія прыпеўкі".

Па словах вядучага метадыста мясцовага РМЦ і, адначасова, галоўнага рэжысёра фестываля Галіны Міхневіч, чакаецца, што ў мерапрыемстве прымуць удзел вядучыя творчыя калектывы гарманістаў і выканаўцаў з Бярозаўскага і Івацвіцкага раёнаў. Плануецца, што пад час мерапрыемства свае музычныя і выканаўчыя таленты прадэманструюць больш за дваццаць творчых калектываў

Новай рысай сёлета фестываль, як адзначыла Галіна Міхневіч, стане выкананне не толькі прыпевак гумарыстычнага зместу, але і лірычных прыпевак-страданяў. І, вядома ж, арганізатары запрашаюць наведваць фестываль усіх тых, хто цікавіцца народнай музыкай і культурай.

Алена МАЧУЛЬСКАЯ

З 6 па 13 жніўня ў Будапешце пройдзе адзін з самых папулярных еўрапейскіх фестываляў сучаснай музыкі — "Sziget". На ім запланавана выступленне вядомых груп "The Stone Roses", "Placebo", "Korn". Ад Беларусі ў сёлета будзе ўдзельнічаць адзін прадстаўнік — маладзечанец Сяргей Драбышэўскі, ён жа DJ Grant+.

Grant+ на "Sziget"

рыхуюся. Планую прадставіць на фестывалі і новыя свае кампазіцыі. Асноўная мая мэта — за гадзіну выступлення як мага цікавей паказаць сябе і выкласці на 100 працэнтаў. І, канечне, вельмі хочацца займець на фестывалі новыя знаёмствы, распавесці пра сябе і сваю творчасць. А яшчэ хачу абавязкова паблукаць па гістарычным і сучасным Будапешце, дзе ніколі не быў.

— Вы скончылі ў Маладзечне Музычнае вучылішча імя Агінскага, пастелі ў ім папрацаваць выкладчыкам, цяпер шчыруеце гукааператарам у Мінскім абласным драматычным тэатры. Але ж, адзіны прадстаўнік Беларусі, едзе на фестываль за свае грошы...

— Так, бо спонсараў пакуль не знайшоў. Але я бяру ў дарогу свае дыскі: на фестывалі будзе працаваць спецыялізаваная крама, куды можна іх аднесці, а потым атрымаць грошы, калі тваю музыку набудуць. Але еду, вядома, не па гэта, а па новыя ўражанні і знаёмствы.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Гродзеншчына

У шасці раёнах вобласці, як паведамляе начальнік упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Аляксандр Вяроцкі, праходзіць Рэспубліканская творчая акцыя "Беларусь у маім сэрцы". Заключны канцэрт абласнога туру адбудзецца 18 жніўня ў Гродне.

А 25 жніўня гасцей запрасіць традыцыйны Анненскі кірмаш у Зэльве. Як і раней, будзе арганізаваны продаж работ дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. У канцэртных праграмах мяркуецца задзейнічаць не толькі самадзейных артыстаў Гродзеншчыны, але і землякоў з польскай Беластошчыны.

Магілёўшчына

Начальнік упраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама Анатоль Сінкавец распавёў, што 8 жніўня, з нагоды завяршэння Міжнароднага пленэру керамістаў "Арт-Жыжаль", у Бабурыскай выставачнай зале адкрываецца выстаўка работ прызнаных глінамесу...

У Горках працягваецца падрыхтоўка да Рэспубліканскага фестывальна-кірмашу працаўнікоў вёскі "Дажын-

кі-2012". Поўным ходам, кажа Анатоль Сінкавец, ідуць рамонтны і рэканструкцыйны аб'ектаў, у тым ліку, і культурнага прызначэння. 10 жніўня, да прыкладу, пасля якаснага абнаўлення ў Горках адкрываецца кінатэатр "Крыніца" з 3D-абсталяваннем.

Міншчына

Летась у Раўбічах прайшоў чарговы рэспубліканскі чэмпіянат лесарубаў. Сёлета, як распавядае намеснік начальніка ўпраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Эдуард Багдановіч, ён займае статус міжнароднага і адбудзецца 23 — 27 жніўня. Уся культурная праграма чэмпіянату будзе рэалізавана сіламі работнікаў культуры Міншчыны. Мастацкая падтрымка гарантавана і X Рэспубліканскаму экалагічнаму форуму, што адбудзецца ў Маладзечне 24 — 26 жніўня.

Ва ўсіх рэгіёнах вобласці, як сцвярджае Эдуард Багдановіч, 12 жніўня пройдуць канцэрты з нагоды Дня будаўніка. А Дзень шахцёра будзе маштабна адзначаны 26 жніўня ў Салігорску.

Навіны рэгіёнаў збіраў Яўген РАГІН

З жніўня ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы адкрылася першая чарга абноўленай экспазіцыі, якая па сваім тэхнічным забеспячэнні цалкам адпавядае сучасным патрабаванням. Ва ўрачыстай цырымоніі адкрыцця выставачных залаў, што па-новаму рэстаўраваўся пра гений Песняра, прыняў удзел міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка.

дасягненняў у музейнай справе. — Гэта першы такі музей на Беларусі, у якім шырока выкарыстоўваюцца 3D-тэхналогіі, — адзначыў Павел Латушка. — Пад новую экспазіцыю было выдаткавана прыкладна 900 мільёнаў рублёў. І я ўпэўнены, што моладзь ды і ўсё наша грамадства ацэняць тэахналагічныя навінкі, якія з’явіліся цяпер у Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы, і будуць яшчэ часцей наведваць сцены ўстановы культуры.

і вобразна ўвасоблена дызайнерам Аляксандрам Давідовічам. У кожнай зале на верставых ступах пазначаны галоўныя вехі-даты жыцця і творчасці Янкі Купалы. На сценах — таксама акрэслены маршруты-вузельчыкі, лёса-вызначальныя для Песняра. А выяўленыя фонавыя фотаздымкі адлюстроўваюць Мінск, Пецярбург, Вільню, Полацк, Смаленск, Маскву, праз якія і пралёг па-кручасты шлях чалавека, што ўсё жыццё дбаў пра незалежнасць нашай дзяржавы. А на верхнім поясе экспазіцыі — вершаваныя

лі пісьменнік жыў на кватэры патрыярха беларускага адраджэння прафесара Браніслава Эпімаха-Шыгілы. На сцяне — імітацыя акна Купалавага пакоя. Аконная рама — сапраўдная, прывезеная з тады яшчэ Ленінграда. Від з акна — фатаграфічны, але таксама адпавядае рэчаіснасці. У шафе — кніжкі, што чытаў на той час Пясняр.

Упершыню, распавядае Гляфіра Кушаль, падаецца тэма купалаўскіх санетаў. Пісьменнік стварыў 22 творы ў гэтым жанры,

Дзяжурны па нумары

Мець канкурэнтаў — усё ж такі лепш

Як знайсці “... хвалю” на фоне хітовага “застою”?

Днямі ў Юрмале завяршыўся XI Міжнародны конкурс малых выканаўцаў папулярнай музыкі “Новая хваля-2012”. Ад Беларусі ў ім удзельнічала Аляксандра Барташэвіч. Як жа была прадстаўлена наша краіна? І што цікавага прынесла чарговая “... Хваля” — у параўнанні з конкурсам таго ж “Славянскага базару ў Віцебску”?

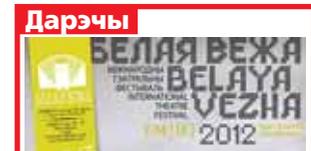
прадзюсары, а не мы самі. Можна, таму, што Саша ў нас нідзе “не ўдзельнічала” і, адпаведна, “не прыцягвалася”? А мяркуючы па адным з яе інтэрв’ю, і не збіраецца пакуль гэтага рабіць.

Больш цікава іншае. У другі конкурсны дзень, калі ўмовы прадугледжваліся “хіт сваёй краіны”, наша ўдзельніца выконвала... песню Макса Фадзеева “Я не верю твоім словам”. Праўда, улічваючы вышэйназваны конкурсныя ўмовы, песню трэба было б перайменаваць у штосьці накшталт: “Вы не верце сваім вухам!”. Бо і сапраўды — ці то знакаміты расійскі прадзюсар употай атрымаў беларускае грамадзянства, ці то пад “хітом краіны” мелася на ўвазе не вядомая ў Беларусі песня айчынных аўтараў, а ўсяго толькі рускамоўная кампазіцыя з рэпертуару канкурсантакі. Ці, можа, гэтым хацелі працягнуць нігачку ажно да... “Полацкага сшытка”? Бо гэты рукапісны зборнік, які з лёгкай рукі журналістаў стаў “хітом” старадаўняй беларускай музыкі, насамрэч утрымлівае папулярныя ў нас мелодыі XVII стагоддзя, большасць з якіх — заходнееўрапейскага аўтарства.

Гэтыя два найбуйнейшыя эстрадныя форумны параўноўваюцца не ўпершыню. Тым больш, што конкурс у Латвіі ідзе акурат следам за віцебскім. І многія ўдзельнікі канцэртных праграм практычна “пераезджаюць” з аднаго фестывалю на другі, а пасля, вядома, параўноўваюць іх, у тым ліку ў інтэрв’ю. Ды і кожны, каму неаб’ява айчыннае эстраднае мастацтва, назірае за конкурснымі баталіямі абодвух спаборніцтваў.

Быў час, калі мы маглі пераняць з Юрмалы шмат цікавага: нешараговыя тэксты вядучых (напісанія, дарчы, беларускімі аўтарамі), рэжысёрскае стаўленне да канкурэнтаў, накіраванае на яркія пастаўчыя нумары, крэатыў у саміх канцэртах, імкненне не да звыклых “зборнай саянкі”, а да нечаканых сумесных выступленняў зорак, складзеных “эксклюзіўна” для “Новай хвалі”. Карацей, у самой назве конкурсу акцэнтавалася першае слова — гэта быў шмат у чым новы падыход. І за ўсім гэтым неяк не хацелася звяртаць асабліваю ўвагу на дзіўнаватасць многіх конкурсных вынікаў: маўляў, шоу ёсць шоу. Ітак жа на законы шоу-бізнесу “спісваўся” сам выбар некаторых канкурсантаў (і беларускіх часам таксама), які рабіўся арганізатарамі на аснове папярэдніх праслухоўванняў.

Сёлета адбор прайшоў у Беларусі з асаблівым размахам і тэлеэфірам, ужо тады выклікаўшы шмат вострых пытанняў (гл. “К” № 14 за 2012 г.). Ну, а цяперашнія тэлетрансляцыі, дзе мы, вядома, з асаблівай увагай сачылі за нашай удзельніцай, увогуле паставілі ў тупік. Аляксандра Барташэвіч ведаюць у нас нямногія — найперш любіўшую, а сацыяльную тэматыку. Ёсць тут беларускамоўныя і польскамоўныя санеты. А паколькі ў экспазіцыі прасочваецца трывалая літаратурная павяз паміж мінуўшчынай, сучаснасцю і будучыняй, паміж Беларуссю ды іншымі краінамі, у раздзеле прысутнічае купалаўскі томік санетаў на васьмі мовах свету, выдадзены ў 2002-м. А на сценцы адлюстраваны Млечны шлях, асветленыя зоркамі Петранкі, Шэкспіра, Міцкевіча, Гётэ, Багдановіча, Купалы... На верставым ступку апошняй залы пазначаны 1913 год пецярбургскага перыяду жыцця і творчасці першага народнага паэта Беларусі.

Дарчы
“Белая вежа” — класікам

Выява Янкі Купалы поруч з вобразамі Уільяма Шэкспіра і Антона Чэхава з’явілася на постарах сёлета Міжнароднага тэатральнага форуму “Белая вежа”, які ў верасні прыме Брэст. Тэма форуму — “Класіка плюс”.

Цягам года мяркуецца абнавіць яшчэ чатыры залы. Апошні верставы слуп Купалавага шляху будзе пазначаны 1942 годам.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, Яўген РАГІН Фота Юрыя ІВАНОВА

Апгрэйд для музея

“Я — шлях, якому век няма спакою...”: Янка Купала — у 3D-фармаце

радкі Купалы ў атачэнні папараці. Ёсць і такія: “Я — шлях, якому век няма спакою ні ў чорны дзень, ні ў месячную ноч...”

Першая зала прысвечана роду Луцэвічаў. Менавіта тут “вырасла” генеалагічнае дрэва, наверхам “кроны” якога стаў шляхецкі родавы герб “Навіна”. Шмат новых экспанатаў. Сярод іх — матэрыялы, прысвечаныя родзічам жонкі Янкі Купалы — Уладзіславы Францаўны Станкевіч. Маці яе, як вядома, — Эмілія Манэ (з роду

Як адзначыў пад час урачыстага мерапрыемства міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка, 2012-ы — не толькі Год Кнігі і 130-годдзя з часу нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа. Сёлета год праходзіць таксама пад знакам музеяў.

Павел Латушка згадаў, што сёлета ўжо былі адкрыты Музеі беларускай дзяржаўнасці і Нясвіжскі палацава-паркавы ансамбль, добраўпарадкаваны і праведзены неабходныя рамонтныя работы ў філіялах Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы ў Акапах, Вязынцы і Ляўках, іншых музеях краіны. Прэзідэнтам Беларусі Аляксандрам Лукашэнкам прынята важнае рашэнне аб адкрыцці музея Васіля Быкава. Таксама, як вядома, у хуткім часе ў Гродне адбудзецца Першы Нацыянальны музейны форум.

Што да новай экспазіцыі, дык, па словах міністра культуры, яна зроблена з улікам усіх найноўшых

Скразная тэма абноўленай экспазіцыі, размешчанай у трох залах, распавядае загадчык музейнага аддзела навукова-экспазіцыйнай і выставачнай работы Гляфіра Кушаль, — гэта тэма шляхоў роду Луцэвічаў, што вядомы з XVII стагоддзя, шляхоў самога Янкі Купалы да сябе, Беларусі і беларускай нацыі. Канцэпцыя гэтых сцежак і пудывін дакладна

Клода Манэ), прыехала калісьці на Валожыншчыну, выклдала ў Вішневе французскую мову, пабралася шлюбам з мясцовым лесніком Францам Станкевічам... Менавіта ў першай зале ў фармаце 3D праз спецыяльныя акулеры можна паглядзець святкаванне Купалля, запісанае ў мясцінах, дзе нарадзіўся пісьменнік. Апрача таго, працягвае экскурсію Гляфіра Кушаль, у кожнай зале ёсць маніторы, з дапамогай якіх “прагортваюцца” каштоўныя матэрыялы, якія не ўвайшлі ў экспазіцыю. Да прыкладу, выявы вязынскай хаты ў самых розных гады. Ці — рукапісны варыянт зборніка “Шляхам жыцця”...

Фрагментамі інтэр’ера з’яўляюцца мемарыяльныя куткі. Да прыкладу, у віленскім — тагачасная мэбля, лямпа, скрынка для карэспандэнцыі. Янка Купала, працуе на той момант у бібліятэцы і адначасова — у рэдакцыі газеты “Наша ніва”, на які беларускі выдавецкім таварыстве...

Асобны раздзел прысвечаны перакладчыцкай дзейнасці Песняра. А перакладаў Купала з украінскай, рускай, польскай моў. Упершыню прэзентуецца рукапісны пераклад верша “У мгле”, на які беларускі кампазітар Якаў Прохараў напісаў аднайменны раманс.

Выключна цікавы і інтэр’ерны фрагмент, што тычыцца пецярбургскага перыяду, ка-

Славацкі акцэнт

У рамках святкавання 130-годдзя з дня нараджэння першага народнага паэта Беларусі Янкі Купалы ў Дзяржаўным літаратурным музеі класіка 31 ліпеня адбылася прэзентацыя манаграфіі Міколы Труса “Янка Купала і Славакія”.

Прадмову да кнігі напісаў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Славацкай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь Мар’ян Сэрватка. Дзякуючы шматграннай працы Міколы Труса манаграфія дазваляе даведацца пра малавядомыя старонкі жыцця класіка беларускай літаратуры — некалькі дзён падарожжа творцы па Славакіі ў кастрычніку 1935 года ў складзе дэлегацыі савецкіх журналістаў і пісьменнікаў.

Аўтар пераконвалі, што новы матэрыял у славацкім друку, у нашадкаў сведкаў і ўдзельнікаў падзей адшукаць проста немагчыма. Мікола Трус, ні хвіліны не сумняваючыся, вызначыў маршрут і выправіўся ў падарожжа.

У ходзе працы сустракаліся цяжкасці з перакладам славацкіх слоў на беларускую мову, асабліваю цяжкасць выклікалі іншамоўныя імёны і прозвішчы, было складана іх адаптаваць, у розных краінах яны чытаюцца па-рознаму.

Пачаў прэзентацыю шчырымі словамі Пасол Мар’ян Сэрватка. Распавядаючы пра сваю прадмову, ён дасканала і красамоўна па-беларуску выказаў свае пануцы ад напісанага. Мікола Трус ужо з першых слоў заваражыў гасцей, а праз якую хвіліну на мультымедычным стэндзе з’явіліся першыя фотаздымкі...

У кнізе змешчаны фота з падарожжа аўтара. Вокладка — здымак Сабора святога Марціна ў Браціславе. Сярод іншых фота — Янка Купала ў параднай форме адзення, выявы вокладак зборнікаў вершаў, якія Купала прывёз у Славакію для сваіх чытачоў. Адзін з такіх зборнікаў датуецца 1934 годам, другі — 1935-м. На форзацы апошняга змешчана пажаданне Янкі Купалы: “Мілай Костцы на мілы ўспамін. Янка 1935 г.”. Таксама маюцца здымкі Купалы з сябрамі на Дунаі, мястэчка Святы Юр непадалёк ад Браціславы, фота урачыстага абеду там жа...

Аліна БАРКОЎСКАЯ

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах сённяшняга нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** тэму на www.facebook.com/kimpressby, www.twitter.com/kultura_by/

Надзея БУНЦЭВІЧ

У сённяшняй сустрэчы за "круглым сталом" "К", прысвечанай праблемам развіцця айчыннага фотамастацтва, прынялі ўдзел фотакрытык, адзін з заснавальнікаў Асацыяцыі фотакрытыкаў і куратараў фотапраектаў "Argentum" Любоў ГАУРЫЛЮК, фатограф, загадчык аддзела фотайлюстрацый газеты "Культура" Юрый ІВАНОЎ, фатограф, старшыня народнага фотаклуба "Мінск" Яўген КАЗЮЛЯ, дырэктар Музея гісторыі горада Мінска Галіна ЛАДЗІСАВА, фатограф, заснавальнік фотопартала "Знята" Сяргей МІХАЛЕНКА, фатограф, кіраўнік галерэі візуальных мастацтваў "Nova" Уладзімір ПАРФЯНОК, фатограф, кіраўнік Беларускага грамадскага аб'яднання "Фотамастацтва" Сяргей ПЛЫТКЕВІЧ, галоўны спецыяліст упраўлення культуры Мінгарвыканкама Марына ЯСЮК. Па відэасувязі ў час гутаркі з намі звязваюцца фатограф, выкладчык Інстытута журналістыкі БДУ, дырэктар Цэнтра фатаграфіі Аляксей ШЫНКАРЭНКА, які на той час быў у Калінінградзе. Мадэратарам "круглага стала" выступіла рэдактар аддзела газеты "Культура" Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ.

судзейнічае не столькі выяўленню мастацкіх вартасцей фатаграфіі, колькі аб'яднанню фотамастакоў, папулярна названага віду мастацтва — асабліва сярод моладзі. І ў гэтым таксама вялікая карысць.

У цэлым, наш музей, нягледзячы на малады ўзрост (нам толькі два гады), актыўна падтрымлівае фотамастацтва. Трэць усіх выставак за 2011 год — менавіта фатаграфічныя. Мы разам з фотаклубам "Мінск" зрабілі цудоўны праект "Крокі 50", прысвечаны юбілею клуба. Выстаўляліся ў нас такія вядомыя аўтары, як Вадзім Качан, Віктар Сядых, Віталь Раковіч ды іншыя... Нягледзячы на нашы, як ужо адзначала, невялікія плошчы, мы заўсёды імкнёмся ісці насустрач.

два гады — біенале, на тры — трыенале, якое адначасова інтэгрвала б усе магчымыя музеі і выставачныя пляцоўкі. Трэба думаць не пра тое, як захапіць сцяну канкрэтнай залы пэўнага музея, а пра стварэнне — паўтару агульную думку — паўнаватаснага Музея фатаграфіі. Тады мы пачнём адчуваць сябе на роўных з іншымі відамі мастацтва. Цікава, што і самі музеі часам, маючы ў сваіх фондах неблагія фотакалекцыі, не прадстаўляюць іх на сваіх выстаўках.

Галіна ЛАДЗІСАВА: — Адносна камплектавання фондаў ёсць цяжкасці. Сапраўды, кірункаў фатаграфій вельмі шмат. І вызначыцца сярод разнастайных прапаноў часам вельмі складана. Для нас, музейшчыкаў, — гэта праблема. Тут навідавоку дэфіцыт працы мастацтвазнаўчай, працы экс-

пра фотамастакоў і шчыра цікавіліся фатаграфіяй. А як сёння? Мне часам падаецца: тое, што мы робім, нікому не патрэбна. Не хацелася б крыўдзіць паважаную рэдакцыю, якая ласкава запрасіла нас на "круглы стол", але вельмі цяжка чакаць цікаўнасці да фатаграфіі без яе папулярнасці ў прэсе.

Юрый ІВАНОЎ: — Згодны з тым, што фотамастацтва не хапае галоснасці.

Яўген КАЗЮЛЯ: — Сёння адзначалася, што вось, маўляў, фатографы не прапаноўваюць такіх ярскіх праектаў, як "Zabor", але, на мой погляд, гэтая заўвага — несправядлівая. Ці ведае тут хто-небудзь з прысутных пра такі праект фотаклуба, як цыкл выставак аднаго дня "Ля ратушы"? Мы зладзілі іх ужо дзесьці, чакаецца яшчэ дзевяць. Кожную суботу новы аўтар з экспазіцыяй у ча-

ЧАМУ ПАДЗЕЯЙ СТАНОВІЦА

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — За ідэю гэтага "круглага стала" я хачу падзякаваць фатографу Міхаілу Гарусу, які ў 2003 годзе ў інтэрв'ю нашаму выданню выказаў меркаванне пра тое, што "мастацтва фатаграфіі перажывае моцны крызіс": "Фотамастацтва на сённяшні дзень (а гаворка пра 2003 год. — Д.А.) знаходзіцца на перыферыі ўвагі і застаецца свайго кшталту "папялушкай" сярод іншых відаў мастацтваў". Перачытаўшы матэрыял, захацелася знайсці адказ на пытанне: што ж змянілася за гэты час? Ці ўмацаваўся за дзевяць гадоў статус фатаграфіі ў грамадстве наогул і ў мастацтве ў прыватнасці? Для мяне было важным сабраць такіх розных прадстаўнікоў фатаграфіі, каб праз вашы меркаванні паспрабаваць убачыць рэальную карціну. Ці назіраеце вы сёння, абаяраючыся на ўласны досвед і дзейнасць, істотныя змены ў пазіцыях фатаграфіі? Мяркую, першым на гэтае пытанне мусіць адказаць Сяргей Плыткевіч як старшыня аб'яднання "Фотамастацтва". Зноў-такі: нават назва арганізацыі сцвярджае, што фота стала мастацтвам. Ці так гэта насамрэч?

Сяргей ПЛЫТКЕВІЧ: — На сённяшні дзень, лічу, пытанне, ці стала фатаграфія мастацтвам, даўно не стаіць, але, сапраўды, яна чамусьці лічыцца ў нас мастацтвам, даруйце, "другога гатунку". Гэта выяўляецца ў шматлікіх рэчах. Да гэтай пары ў нас няма дзяржаўнай фотгалерэі, няма музея, спецыялізаванага часопіса, і, самае галоўнае, большасць фатографу, што тычыцца і тых, хто з'яўляецца членамі нашага аб'яднання, не маюць магчымасці зарабляць фатаграфіяй. Факты, на жаль, сведчаць пра тое, што для большасці фатографу іх прызначэнне застаецца на ўзроўні хобі.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — І якія захады, каб выправіць становішча, робіць аб'яднанне? Ці існуе пэўная палітыка ў названым кірунку?

Сяргей ПЛЫТКЕВІЧ: — Складана, на мой погляд, патрабаваць чаго-небудзь ад аб'яднання, якое яднае людзей з разнастайнымі поглядамі на фатаграфію і мае, да ўсяго, мінімум магчымасцей. Вельмі складана выпрацаваць стратэгію, якая прыйшла б дападобы адразу ўсім. Аднак... Вось, да прыкладу, адна з нашых ініцыятыў. Мы пісалі лісты ў Міністэрства культуры з прапановай стварыць Музей фатаграфіі на базе таго ж Музея гісторыі горада Мінска. Вядомы майстар Віктар Сулгоб пагадзіўся падарыць музею большую частку сваёй унікальнай калекцыі фотаапаратаў. Былі зрухі, перамоны, пэўныя дамоўленасці, але... "воз і ныве там".

Галіна ЛАДЗІСАВА: — Так, магчыма, гэтая заўвага справядлівая, але затрымка са стварэннем Музея фатаграфіі звязана з абмежаванымі плошчамі, якія мае наша ўстанова. Нагадаю,

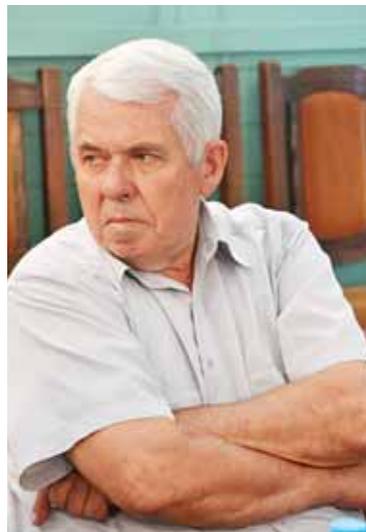

Юрый Іваноў.

усё, што ў нас сёння ёсць, — гэта 150 квадратных метраў, дзе ладзіцца сама розныя выстаўкі — не толькі фатаграфічныя. Але ж спадзяюся, што з увядзеннем новых аб'ектаў — з перадачай нам Мінскай ратушы, адкрыццём галерэі Міхаіла Савіцкага — пытанне можна ўзняць нанова, зрабіўшы Музей фатаграфіі базавай структурай на той жа Рэвалюцыйнай, 10. Але зноў-такі: падобнае ўвядзенне вымагае прадуманых рашэнняў. Ці будзе гэта Музей фатаграфіі? Або фотамастацкая галерэя? Ёсць розніца. Колькі штатных адзінак неабходна? Усё патрабуе падрыхтоўкі адпаведных рашэнняў Мінгарвыканкама і, адпаведна, часу...

Марына ЯСЮК: — Хачу звярнуць увагу шанонаўнага спадарства на тое, што вось мы сёння кажам пра дом, які будзе садзейнічаць развіццю фотамастацтва, але і вуліцы Мінска — гэта таксама годная пляцоўка для рэалізацыі творчых праектаў. Нядаўні арт-праект "Zabor", выстаўка, рэалізаваная на агароджы Парку Чалюскінцаў, — адна з самых цікавых за апошнія гады. Можна ўгадаць і яшчэ адзін праект на плошчы Якуба Коласа — выстаўку рэпрадукцый твораў Марка Шагала да 125-годдзя з дня нараджэння мастака. Ёўтыя акцыі выклікалі вялікую пільну падзяк і лістоў ад гараджан: а значыць, мастацтва на вуліцах — запатрабаваная з'ява. Дык чаму б фатографам не паспрабаваць пайсці такім шляхам, а не скардзіцца на няўвагу дзяржавы? Бо паспее апошніх праектаў ды іншыя прыклады дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва сведчаць: часам справа ўпіраецца не ў адсутнасць магчымасцей, а ў адсутнасць жадання стварыць што-небудзь неардынарнае. І, як правіла, падобная неардынарная ідэя знаходзіць падтрымку як у дзяржавы, так і ў бізнес-колах.

Галіна ЛАДЗІСАВА: — Са свайго боку хачу ўгадаць, што і наш музей зараз падтрымлівае такі вулічны праект, як "Фотасушка". Ідэя падобнай акцыі прыйшла з Санкт-Пецярбурга і прыжылася ў Мінску. Магчыма, акцыя

Яўген Казюля.

"Нягледзячы на аптымістычную статыстыку — да 30% выставак у сталіцы — фатаграфічныя, — ці з'яўляюцца праекты ў музеях і кінатэатрах этапнымі? Каб нас заўважылі, прафесіяналам патрэбна выпрацаваць новую стратэгію. Скажам, буйныя фестывалі фатаграфіі — біенале, трыенале, якія б адначасова інтэгрвалі музеі і галерэі. Трэба думаць не пра тое, як захапіць сцяну залы пэўнага музея, а пра стварэнне — паўтару агульную думку — паўнаватаснага Музея фатаграфіі. Цікава, што і самі музеі, маючы ў фондах неблагія фотакалекцыі, не прадстаўляюць іх на выстаўках".

Марына ЯСЮК: — Акрамя Музея гісторыі горада Мінска, варта адзначыць, што і іншыя музейныя ўстановы Мінгарвыканкама з павагай ставяцца да фотамастацтва: выстаўкі майстроў ладзіцца і ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва, Мемарыяльным музеі Заіра Азгура. Увогуле, статыстыка такая: каля 30% ад агульнай колькасці выставак у горадзе — фатаграфічныя.

Уладзімір ПАРФЯНОК: — Мне падаецца, што, нягледзячы на агульную аптымістычную статыстыку, стаўленне да фатаграфіі засталася на ранейшым узроўні. Так, у нас шмат што робіцца: адна выстаўка, другая, трэцяя, але які мы бачым вынік?! Цудоўна, здзейсніўся праект "Zabor". Ёсць у Мінску і іншыя прыклады фотавыставак у публічнай прасторы (экспазіцыі фотаклуба "Мінск" ля Ратушы). Але ці з'яўляюцца яны вырашальнымі, этапнымі для фатаграфіі? Як і тыя шматлікія выстаўкі ў музеях і кінатэатрах? На маю думку, каб беларускую фатаграфію, нарэшце, заўважылі, аб'яднанню "Фотамастацтва", прафесіяналам у цэлым патрэбна змяніць падыходы ў сваёй працы. Нам неабходна штосці большае — новая стратэгія прасоўвання фатаграфіі і сваіх магчымасцей, сур'ёзныя выставачныя праекты.

Не шэраг кароткачасовых выставак, а буйны фестываль фатаграфіі. Раз на

Галіна Ладзісава.

пертаў у гэтым полі. Нам вельмі не хапае адпаведных спецыялістаў, якія маглі б дапамагчы нам зарыентавацца ў моры фотакірункаў і пільнаў.

Юрый ІВАНОЎ: — Язгодны з Галінай Пятроўнай, што сёння ў нас назіраецца праблема з наяўнасцю адпаведных спецыялістаў, якія б маглі не толькі дапамагчы музейшчыкам, але і праявіць працу фатографу ў медыя-прасторы. Колькі імёнаў буйных аўтараў сыходзяць у нябыт, колькі таленавітых фотамастакоў застаюцца ў ценю, колькі маіх калегаў падаецца, несправядліва забытыя! Васіль Аркашоў, Міхаіл Мінковіч, Міхаіл Анянцёў, той жа Міхаіл Жылінскі... Часам увогуле ўзнікае адчуванне, што ўсе мы, фатографы, нягледзячы на прыналежнасць да розных стыляў і кірункаў, закрытыя ў нейкай "шкарлупіне", якую ніяк не можам прабыць і выйсці на свет. І адсутнасць крытыкаў, спецыялістаў — адна з прычын таго.

Яўген КАЗЮЛЯ: — Юрый Сяргеевіч літаральна зняў з языка тое, што і мне хацелася сказаць. Сёння ў архівах фотаклуба знаходзіцца вельмі шмат публікацый тых самых "дрэнных" савецкіх часоў, калі, як аказалася ў параўнанні з сучаснасцю, вельмі актыўна пісалі пра фатаграфію. Ішлі дыскусіі ў "Чырвонай змене", "Літаратуры і мастацтва", "Звяздзе", "Советской Беларусі". Выданні не цураліся пісаць

Уладзімір Парфянок.

тырнаццаць фатаграфій выстаўляецца пад адкрытым небам у цэнтры Мінска. І ў нас ўсё распісана да сярэдзіны верасня. Дзе хоць радок у друкаваных СМІ? Магчыма, я пра тую публікацыю не ведаю?

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — Заўвага слушная, Яўген Карпавіч. Будзем імкнуцца выпраўляць становішча, прынамсі, у "Культуры".

Яўген КАЗЮЛЯ: — Са свайго боку, дазволіце сабе сказаць і пра дзейнасць нашага фотаклуба ў справе папулярнасці фатаграфіі. Юрый Сяргеевіч казаў пра адсутнасць пэўнай базы, а мы ганарымся тым, што сабралі ў архіве звыш 5 тысяч фота беларускіх і замежных аўтараў! І, прынамсі, не пакінулі іх пыліцца. Толькі што завяршыўся наш маштабны праект "Візуальная памяць гісторыі" на аснове архіўных фота 1960 — 1980-х. Мы зладзілі пяць выставак розных кірункаў, у тым ліку адну з іх прысвяцілі памяці членаў фотаклуба, якія пайшлі з жыцця. Мне падаецца, тое таксама наша культура — памятаць пра тых, хто быў да нас. Хачу адзначыць унёсак у справу захавання і папулярнасці нашай фотаспадчыны Сяргея Міхаленкі, які ў апошнім выданні "Прэс-фота Беларусі" зрабіў асобную падборку фатаграфій Сяргея Брушко.

Сяргей МІХАЛЕНКА: — Гэта не адзіны прыклад падобнай дзейнасці. Чацвёрты год на нашым партале Валерыя Вярэнка вядзе рубрыку "Сустрэчы з легендамі". Яна акурат і прысвечана тым майстрам, якія стваралі і ствараюць гісторыю беларускай фатаграфіі.

Любоў ГАУРЫЛЮК: — Са свайго боку магу адзначыць, што і часопіс "Мастацтва" не пакідае фатаграфію па-за ўвагай. Тры гады таму аднавіў сваю дзейнасць вэб-альманах "Фотаскоп". На жаль, пэўны час таму прыпынілася выданне часопіса "Фотамая", які выдаваў Сяргей Плыткевіч. У ім выходзілі артыкулы Надзеі Саўчанка — галоўнага даследчыка беларускай фатаграфіі пачатку ХХ стагоддзя.

Сяргей ПЛЫТКЕВІЧ: — Часопіс спачатку ўсе лялі, а калі ён закрыўся — сталі шкадаваць.

Любоў ГАЎРЫЛЮК: — Была заснавана і асацыяцыя фотакрытыкаў і кураараў фотапраектаў "Argentum", якая імкнецца адсочваць галоўныя падзеі і адзначаць іх у спецыяльным праекце "Аргументацыя" — падводзіць, так бы мовіць, вынікі фатаграфічнага года... Нельга сказаць, што за гэты час фатаграфія была зусім пазбаўлена інфармацыйнай падтрымкі. І вярта адзначаць, што часам гэтай інфармацыі бывае нават зашмат. Сёння людзі могуць з фатаграфіаваць кубачак кавы і зрабіць з гэтага буйную падзею. Такого — процьма. А сапраўды грунтоўных артыкулаў пра фатаграфію — не хапае.

Аляксей ШЫНКАРЭНКА: — Мне падаецца, што за "круглым сталом" яшчэ не была агучана такая праблема, як фатаграфія ў кантэксце рынку. Ні

соджваннем альбома, арганізацыяй выставак як прыватная асоба. А ў Літве гэты праект адразу атрымаў падтрымку дзяржавы. Міністэрства замежных спраў прэзентавала кнігу "Нябачаная Літва" ў 27 краінах свету, не кажучы пра родны край. Арганізацыяй выставак займаліся пасольствы Літвы ў замежных краінах, бо дзяржава ўбачыла ў гэтым праекце якасць мастацкую якасць, так і цудоўную магчымасць папулярна заваць сваю краіну.

Юрый ІВАНОУ: — Тое адбываецца і на прыватным узроўні. Колькі месяцаў таму я прыйшоў з ідэяй фотавыстаўкі ў Мемарыяльны музей Азгура. Так атрымалася, што быў знаёмы з Заірам Ісакавічам і меў магчымасць яго фатаграфіаваць у розных сітуацыях. Таму меў што прапанаваць музею. Маю ініцы-

рэчы, даўно зрабілі ў той жа згаданай Літве. Сёння гэтая краіна шырока вядома за сваімі межамі акурат па двух брандах — фатаграфія і баскетбол, якія свядома падтрымліваюцца дзяржавай.

Марына ЯСЮК: — Толькі што я патэлефанавала ў Музей Азгура і спытала пра вашу прапанову, Юрый Сяргеевіч. Магу адказаць: у наступным годзе будзе адзначацца юбілей Заіра Ісакавіча, і кіраўніцтва музея запланавана адпаведная выстаўка, у якой плануецца задзейнічаць вашы фотаздымкі. Такім чынам, як бачыце, праблема вырашылася. Што да Музея фатаграфіі, паўтаруся, гэтае пытанне вымагае разгляду і адказнага рашэння, якое не прымаецца хутка. Акрамя таго, каб фатаграфія заняла належнае ёй месца, трэба самім майстрам удзе-

яны да гэтай пары не ўспрымаюцца як класікі жанру ў нашым грамадстве. Калі гэта будзе зроблена, тады і ў людзей з'явіцца разуменне таго, што ёсць беларуская фатаграфія.

Магу прывесці прыклад: калі я была маленькая, настаўнік малявання павёў наш клас у Мастацкі музей, каб паказаць творы Бялыніцкага-Бірулі. Праз гэты час я тое ж самае зрабіла для сваіх дзяцей. Бог дасць, з задавальненнем павяду туды сваіх унукаў. Бо для мяне Бялыніцкі-Біруля — ікона беларускага мастацтва, і я ведаю, куды мне ісці, каб пабачыць ягоную спадчыну. Калі тое ж самае адбудзецца з фатаграфіяй, можна будзе казаць пра паўнаўважаны статус.

Аляксей ШЫНКАРЭНКА: — Я згодзен з Любай: людзям неабходны свае культурныя каштоўнасці, знакавыя

распрацоўваецца канцэпцыя агульнай выстаўкі членаў аб'яднання. Членолкі "Фотамастацтва" праз сваіх членаў прадстаўляе самыя розныя кірункі і стылі фатаграфіі, а прыхільнікі аднаго часам не любяць прыхільнікаў іншага, мы прапануем зрабіць адначасова некалькі выставак, на якіх кожны з вызначаных кірункаў мог бы рэалізаваць свае бачанне мастацтва фатаграфіі. Калі ласка, Уладзімір робіць свой кавалак, Сяргей — свой, Яўген Карпавіч — свой, і ўсе разам мы ствараем новы праект, які, дарэчы, можна назваць Фестывалем фатаграфіі. Гэта можа быць першым крокам да вырашэння нашых праблем.

Уладзімір ПАРФЯНОК: — Я не супраць у гэтым удзельнічаць, калі зразумо, што будзе адбывацца далей. Што стане працягам выстаўкі?

Сяргей МІХАЛЕНКА: — Выбачайце, але я не веру, што праект можа атрымацца, калі яго робяць такім чынам. Ведаецца такое слова — "калгас"? Не хочацца нікога крыўдзіць, але мяркую, што, калі фестываль робіцца "калгасам", нічога добрага з гэтага не выходзіць.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — Сёння мы столькі разоў казалі пра адсутнасць падтрымкі дзяржавы, але, як бачым, адным з актуальных пытанняў застаецца найперш праблема кансалідацыі фатаграфіаў. Узгадваючы той жа Саюз фотамастакоў Літвы, не магу не нагадаць, што літоўскія майстры дамагліся гэтых зрухаў, праявіўшы з'яднанасць. Ці магчыма такое ў асяроддзі беларускіх фатаграфіаў?

Уладзімір ПАРФЯНОК: — Адзін гарызонт, на які мы адначасова скіроўваем свае погляды, — гэта беларуская фатаграфія. У гэтым, мяркую, і сыходзімся. Але ў кожнага з нас свае метады бачання фатаграфіі. І, паўтаруся, калі разважаць пра гэтую выстаўку, мы мусім ведаць, навошта яе робім.

Галіна ЛАДЗІСАВА: — Дарэчы, і што будзе прадстаўлена на гэтай выстаўцы? Бо часам прапановы прымушаюць чакаць лепшага. Ці цікава тое людзям?

Сяргей ПЛЫТКЕВІЧ: — Калі вас застумаче прыродная фатаграфія, магу прывесці такі факт: выстаўку, зробленую па выніках міжнароднага конкурсу "Залатая чарапах", у Маскве наведвала больш за паўтара мільёна чалавек! Мяркую, і ў нас падобныя выстаўкі будучы карыстацца папулярнасцю. Але гэта толькі адзін з кірункаў. Зыходзячы з канцэпцыі, тых стыляў можа быць мора.

Юрый ІВАНОУ: — Гэтакасама з поспехам "гуляе" па Расіі і выстаўка прэс-фатаграфіі.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ: — Зразумела, фестываль, ужо зыходзячы са сваёй назвы, мусіць прадставіць самы разнастайны спектр кірункаў. Але гаворка воль пра што: ці ажыццявіцца гэтая ініцыятыва? Ці патрэбная яна?

Любоў ГАЎРЫЛЮК: — Безумоўна, нам неабходны буйныя форумы! Каб праз шэраг экспазіцый мы змаглі ўбачыць, што ж у нас, нарэшце, адбываецца. Вось вярнулася з Кіеўскага біенале і магу зазначыць: Беларусь на ім прадстаўлена не была. Але разважаючы пра тое, што можа быць на рэспубліканскай ці мінскай выстаўцы-фестывалі, мы не бяром пад увагу сучасныя тэндэнцыі. А трэнд сёння — агрэсіўны. Як будзе ўпісана фатаграфія ў будучыню? Ці паспеем мы захаваць інтанацыі, фарбы, імёны? Нам патрэбна хутчэй пра гэта думаць, калі не прызнацца ў тым, што мы ўжо спазніліся...

Але акрамя пастаяннай экспазіцыі і ўнутраных буйных праектаў, прыныповым з'яўляецца і прысутнасць беларускай фатаграфіі на міжнародных біенале актуальнага мастацтва — Венецыянскім, Маскоўскім, Кіеўскім і г.д. Толькі-толькі вярнулася з Кіеўскага біенале і магу зазначыць: на жаль, Беларусь на ім прадстаўлена не была.

Разважаючы пра тое, што можа быць на рэспубліканскай ці мінскай выстаўцы-фестывалі, мы не бяром пад увагу сучасныя тэндэнцыі. А яны такія: масавая культура і актуальнае мастацтва папярэюць фатаграфію, выкарыстоўваюць яе як выйву, міксуюць, робяць з ёй, што заўгодна. І ўнікае вялікае пытанне: ці захаваецца фатаграфія як штосьці індывідуальнае і як самастойная субстанцыя? Мы можам доўга спрачацца між сабой: вось вы такія, а мы такія, але трэнд сёння іншы, і ён вельмі актыўны, калі не сказаць — агрэсіўны. І ў нас таксама ён ёсць. Той жа публік-арт. І ўсё гэта вельмі цудоўна! Але як будзе ўпісана фатаграфія ў гэтую будучыню? Ці паспеем мы захаваць інтанацыі, фарбы, імёны? Нам патрэбна хутчэй пра гэта думаць, калі не прызнацца ў тым, што мы ўжо спазніліся.

ФОТА КУБАЧКА КАВЫ?

Любоў Гаўрылюк.

Сяргей Плыткевич.

Сяргей Міхаленка.

Марына Ясюк.

для каго не сакрэт, што яна, як і кожны іншы від мастацтва, мае запатрабаванасць у фінансавай падтрымцы з боку спонсараў, мецэнатаў, спажываючых. Ці гатовы яны ўкладваць сродкі ў айчынную фатаграфію?

Галіна ЛАДЗІСАВА: — Згодна з вамі, што неабходна абавязкова працаваць з кантынентам бізнесменаў. Бо нават на прыкладзе нашай дзейнасці магу зазначыць: музей не ў стане забяспечыць усім неабходным для стварэння экспазіцыі — друк, афармленне, абсталяванне. Усё гэта, зразумела, патрабуе фінансаў. І тут ніяк не абыходзіцца без дадатковай падтрымкі і, адпаведна, людзей, якія гатовы ахвяраваць на фатаграфію.

Аляксей ШЫНКАРЭНКА: — Мяркую, жаданне ахвяраваць на яе вынікае з неабходнасці падтрымліваць уласную культуру, з цікавасці да фатаграфіі як да даследчага інструмента. Ці ўсе гатовы падысці з такой пазіцыі да фатаграфіі? На маю думку, сёння мы не можам гаварыць пра яе статус, у тым ліку і з прычыны таго, што няма асновання фатаграфіі як паўнаўважанага прадукта, аб'екта інвестыцыі. І гэта звязана з тым, што людзі — спажываць, патэнцыйныя пакупнікі — не бачаць у ёй прадмет мастацтва, той артэфакт, які можа прынесці ім у далейшым грошы.

Сяргей ПЛЫТКЕВІЧ: — Я згодны з тым, што фатаграфія як тавар у нас пакуль не прызнаецца. Хто ў нас гатовы аддаць за фотаздымак, да прыкладу, 100 долараў? Хоць усе мы ведаем, што за мяжой здымкі на аўкцыёнах набываюцца за сотні тысяч. І тое абумоўлена рознымі прычынамі: пазіцыяй людзей, якія не ўсведамляюць фатаграфію як мастацтва, фатаграфіа як творцу, адсутнасцю крытычнай масы артыкулаў і зноў-такі падтрымкі гэтага віду мастацтва.

Такі прыклад: фотаальбом "Нечаканая Беларусь", у якім Беларусь упершыню была паказана з вышыні птушынага палёту, выдадзены на два гады раней за аналагічнае выданне "Нябачаная Літва". Я займаўся распра-

ятыву падтрымалі, але прайшло ці не паўгода, а тэлефанавання з музея так і не дачакаўся. Хоць я нічога асаблівага і не патрабаваў. Зноў упэўніваюся: фатаграфія нікому не патрэбная. Зноў тая самая "шкарлупіна", якую нічим не прабіць.

Уладзімір ПАРФЯНОК: — Мне падаецца дзіўным, што ў нас недаацэньваецца сацыяльна-палітычнае значэнне фатаграфіі. Многія нацыянальныя фатаграфіі ў еўрапейскіх краінах развіліся дзякуючы таму, што існавалі спецыяльныя праграмы дзяржаўнай падтрымкі і развіцця нацыянальных школ, што было ўсведамленне: фатаграфія неабходная дзеля стварэння, фарміравання і развіцця нацыянальнай ідэнтычнасці.

Марына ЯСЮК: — Але нельга казаць, што фатаграфія ў музеях адсутнічае. У тым жа Нацыянальным гістарычным яна адлюстроўвае падзеі мінулых часоў, у краязнаўчых — прыроду краю, у Музеі гісторыі горада Мінска — сталіцу...

Уладзімір ПАРФЯНОК: — Вядома, але ваш адказ дэманструе падыход да фатаграфіі толькі як да прыкладнага мастацтва. А мы сёння кажам пра тое, што яна вартая іншага стаўлення і заслужыць чагосьці большага — паўнаўважанага музея, сеткі фатаграфічных галерэй па краіне і г.д. Беларуская фатаграфія нават магла б стаць адным з нацыянальных брандаў, калі падысці да гэтага адпаведным чынам, што, да-

"Безумоўна нам неабходны буйныя форумы! Каб праз шэраг экспазіцый мы змаглі ўбачыць, што ж у нас, нарэшце, адбываецца. Вось вярнулася з Кіеўскага біенале і магу зазначыць: Беларусь на ім прадстаўлена не была. Але разважаючы пра тое, што можа быць на рэспубліканскай ці мінскай выстаўцы-фестывалі, мы не бяром пад увагу сучасныя тэндэнцыі. А трэнд сёння — агрэсіўны. Як будзе ўпісана фатаграфія ў будучыню? Ці паспеем мы захаваць інтанацыі, фарбы, імёны? Нам патрэбна хутчэй пра гэта думаць, калі не прызнацца ў тым, што мы ўжо спазніліся..."

льнічаць у буйных культурных падзеях. Такіх, напрыклад, як першы Нацыянальны форум "Музей Беларусі", які адбудзецца восенню. Але я не чула, каб фотамастакі звярталіся ў аркамітэт з прапановамі.

Любоў ГАЎРЫЛЮК: — Сёння прагучала некалькі варыянтаў таго, якой магла б быць галоўная фатаграфічная пляцоўка — стацыянарная, перасоўная, публічная і г.д. Але факт застаецца: для ўмацавання статусу фатаграфіі павінна быць пастаянная экспазіцыя. Каб усе ведалі, што вось адсюль пачынаецца беларуская фатаграфія. Што ёсць яе іконы — Леў Дашкевіч, Ян Булгак, Соф'я Хамянтоская... Гэтыя постаці ёсць, але чамусьці

постачі. І не трэба чакаць, калі хтосьці збоку скажа нам пра нашых выбітных фатаграфіаў. Мы павінны самі пра соўваць сваіх герояў, ствараючы вакол іх адпаведную аўру. Людзі павінны ведаць тых, з каго пачыналася беларуская фатаграфія.

Сяргей МІХАЛЕНКА: — Усё гэта, несумненна, справядліва, але я хачу звярнуць увагу на іншае. Мы ўжо казалі пра няўвагу дзяржавы, адсутнасць галерэй, грошай, пра "шкарлупіну", у якой, маўляў, закрываюць усе фатаграфы, што, на маю думку, не так. Бо ўвесь час нешта адбываецца: безліч выставак на кожным кроку, кожныя паўгода

"вылупляюцца" новыя сайты, прысвечаныя фатаграфіі, — з'яўляюцца і паміраюць... Жыццё віруе! Але не гэта галоўнае. У нашым аб'яднанні, суполках фатаграфіаў у нашых вызначаных правіл гульні, няма інстытуцыі, чый аўтарытэт стаўся б значным для ўсіх. У выніку і атрымліваецца: кожны робіць сваё, а кансалідацыі ды гэтых зрухаў — няма. І фатаграфія застаецца на тых самых "птушыных" правах.

Уладзімір ПАРФЯНОК: — Гэта пытанне стратэгіі, якую мы абіраем. Мне падаецца, нам неабходна стратэгія "вялікіх крокаў" альбо буйных падзей.

Сяргей ПЛЫТКЕВІЧ: — Калі ласка, ёсць канкрэтная прапанова, якую мы можам рэалізаваць усе разам. Зараз

На мінулым тыдні Міністэрства культуры краіны паведалі СМІ, што па даручэнні Кіраўніка дзяржавы была распачата праца па стварэнні музея народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава. Філіял Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры адчыняць на базе лецішча творцы ў "Ждановічах-6" Мінскага раёна. 27 ліпеня прынята пастанова ўрада, у адпаведнасці з якой лецішча бясплатна перададзена Ірынай Міхайлаўнай Быкавай ва ўласнасць дзяржавы. Цягам 2012 — 2014 гадоў будуць праведзены капітальны рамонт дома Васіля Быкава з прыстасаваннем пад музей, а таксама добраўпарадкаванне прылеглай тэрыторыі. Адначасова па даручэнні Прэзідэнта супрацоўнікі Музея гісторыі беларускай літаратуры вядуць навуковую апрацоўку архіва і асабістых рэчаў пісьменніка, якія знаходзяцца ў ягонай кватэры і на лецішчы. Менавіта гэтыя прадметы і дакументы складуць аснову экспазіцыі музея літаратара, што мяркуецца адкрыць да 90-годдзя з дня нараджэння класіка.

ла. Агульная плошча дома разам з гаражом — 96 квадратных метраў. Калі прымаць пад увагу, што працоўны кабінет пісьменніка і гасціная застануцца некантактнымі, такімі, якімі былі пры жыцці Васіля Быкава, то жыццё і творчасць у дакументальнай экспазіцыі будзе паказана толькі асобнымі штрыхамі, але атмасфера дома, тыя рэчы, што захоўваюцца там, ды і памяць сцен, дрэў... Гэта ўсё вельмі сімвалічна і кранальна.

Музеефікацыя лецішча — гэта задача-мінімум. А вось задача-максімум — паўнаватасны мемары-

"Першы крок зроблены"

Лідзія МАКАРЭВІЧ, дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры:

— Мы маем да гэтага музея дачыненне ўжо з тае прычыны, што гэта будзе наш філіял. Нам яго ствараць, арганізоўваць экспазіцыю. Яшчэ ў 1993 годзе Васіль Уладзіміравіч асабіста перадаў у фонды музея больш за тысячу адзінак захоўвання. Пасля смерці пісьменніка мы неаднаразова звярталіся да ягонай удавы з просьбай перадаць нам новыя матэрыялы. Гадзі тры таму Ірына Міхайлаўна адказала, што хоча архіў мужа захаваць максімальна цэльным, і дала, што існуе вялікая цікавасць да матэрыялаў, што захоўваюцца дома, як у архівістаў з Беларусі, стваральнікаў музея Васіля Быкава ў Гродне, так і ў замежнікаў. Гэтым клопатам мы і падзяліліся з міністрам культуры Паўлам Латушкам.

Фота з архіва сям'і Быкавых.

Занепакоенасць Паўла Паўлавіча, яго ўвага да творчасці і памяці Васіля Быкава, жаданне Ірыны Міхайлаўны і магчымасць бясплатна перадаць будынак для стварэння музея, падтрымка кіраўніцтва дзяржавы, як бачым, далі станоўчы вынік. Першы крок зроблены. Для паўнаватаснага мемарыяльнага музея там месца ма-

яльны музей, дзе будзе месца і для маштабнай экспазіцыі, і для архіва пісьменніка.

На здымках: фрагмент выстаўкі, прысвечанай Васілю Быкаву ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры; малюнкi класіка з ваеннага блакнота; Васіль Быкаў ля лецішча.

Ганад ЧАРКАЗЯН, пісьменнік:

— Недаўно на пачатку 1980-х Васіль Уладзіміравіч займаўся абсталяваннем свайго лецішча ў Ждановічах. Замовіў сталярку. Але выканаўцы нешта наблыталі з памерамі, і калі тыя вокны, дзверы прывезлі, дык высветлілася, што яны не падыходзяць. Скажам шчыра, па тых часах падобныя рэчы былі завядзёнкай. Але паколькі справа датычылася Васіля Быкава, ёй заняліся асабіста тагачасны міністр жыллёва-камунальнай гаспадаркі БССР — сёння Прэм'ер-міністр — Міхаіл Мясніковіч і ягоны першы намеснік — цяпер старшыня Мінскага аблвыканкама — Барыс Батура. А вестці з Быкавым перамовы, такая вось "дыпламатычная місія", было даручана мне. Бо я прадастаўляў у Мінску Слоніўскую мэблеву фабрыку.

Маю прапанову зрабіць сталярку не са звычайнага матэрыяла, кшталту ДСП і шпону, а з дубу (дарэчы, каштавала гэта тады не нашмат болей), пісьменнік спачатку ўстрынаў скептычна. Але потым

"Лічыў сваім абавязкам аддзячыць дабрадзею"

пагадзіўся. Гэтым разам работай Васіль Уладзіміравіч застаўся задаволены. І ўжо новую прапанову — зрабіць для лецішча мэблю з масіву, не тыповую, па спецыяльным праекце, — прыняў лёгка. Так у мяне з Быкавым завязаліся дзелавыя стасункі, якія сталі прыезнымі.

Неяк Васіль Уладзіміравіч сказаў, што на ягоным лецішчы холадна нават летам. Я агледзеў ягоны дом і прышоў да высновы, што цёплым пакоем можа стаць надбудова над гаражом. Ад рукі зрабіў эскізы праекта, які Быкава задаволіў. Я знайшоў добрых майстроў, арганізаваў будоўлю. У гэтым пакоі шмат што зрабіў сваімі рукамі, таму Васіль Уладзіміравіч называў яго "пакоем Ганада".

Зараз лецішча ператвараецца ў музей, і, магчыма, мой досвед як чалавека, які меў дачыненне да будаўніцтва дома, можа быць запатрабаваным. Яшчэ дадам, што Васіль Уладзіміравіч пасля заканчэння работ напісаў Міхаілу Мясніковічу падзячны ліст.

Ведаеце, Быкаў па-філасофску ставіўся да крыўдаў, мог не звярнуць увагі, але калі яму рабілі добрае, лічыў сваім абавязкам дабрадзею хоць як аддзячыць.

Дом і дзённік

Удава пісьменніка Ірына Міхайлаўна пагадзілася сцісла расказаць карэспандэнту пра лецішча, якое мусіць стаць музеем. Разглядаю здымкі з сямейнага архіва. Дамінаванне чорна-белай, манахромнай графікі і "аматарскай" якасці сведчыць аб прыналежнасці да эпохі, якая скончылася. Сёння пайспрацейшай "мыльніцай" можна дамагчыся большай выразнасці. На здымках — Васіль Уладзіміравіч перад домам. Адзін і з Ганадам Чарказянам, які да дома прыклаў руку, агульны план і фрагменты будынка. Маё першае пытанне — пра час узвядзення.

— Дом быў пабудаваны ў 1983 годзе. Вось малюнак у дзённіку Васіля Уладзіміравіча. Ён жа ў дзённіку рабіў не запісы, а малюнкi. На гэтым — заліты падмурак.

— Калі браць да ўвагі статус гаспадары, дык дом выглядае надта сціпла...

— Сёння і густы змяніліся, і запіты іншыя. Але тады, на пачатку 1980-х, калі дом быў пабудаваны, пайшла пагалоска, што Быкаў шыкуе. Нібыта ў яго на лецішчы ліфт ды басейн.

— Васіль Уладзіміравіч тут бываў часта, заставаўся надоўга?

— Не. На ягоную думку, тут было тлумна. Абстаноўка рабоце не спрыяла. Ён на лецішчы нават не начаваў, бо меў астму.

— Наколькі я разумею, холадна ў хаце было з прычыны таго, што будаўнікі штосьці зрабілі не так? Няўжо не маглі парупіцца дзеля такой асобы?

— Васіль Уладзіміравіч сябе нейкай значнай асобай не лічыў. Ды і не надта яму тое лецішча было патрэбным. Тут у пасёлку было лецішча сакратара ЦК КПБ Аляксандра Кузьміна, дык гэта ён фактычна "прымусяў" Быкава прыдбаць участак і дом пабудоваць.

— Ад дырэктара Музея беларускай літаратуры я чуў, што размяс-

ціць вялікую экспазіцыю ў гэтым доме немагчыма. Маўляў, трэба паўнаватасны мемарыяльны музей у Мінску. Якім ён вам бачыцца?

— Гэта няхай музейшчыкі рашаюць. Толькі б той музей быў жывым. Па духу, па эмацыях.

— І ўсё ж, дзе можа размясціцца вялікі музей Быкава?

— Ды хоць бы ў гэтай кватэры.

— А ці ёсць у Беларусі вопыт стварэння мемарыяльных музеяў у кватэрах, што месцяцца ў шматпавярховых дамах?

— У Беларусі — не ведаю. А вось у Расіі ёсць такія музеі. Так што можна скарыстаць суседскі досвед.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Натура Быкава

Ігар ЛУЧАНОК, народны артыст БССР, народны артыст Беларусі:

— Я ведаў Васіля Уладзіміравіча Быкава даволі блізка. Бачыў яго ў афіцыйнай абстаноўцы, у сяброўскім асяроддзі, у побыце. Ён меў складаны характар, што ўвогуле ўласціва творчым асобам. У ягонай натуре, як мне падаецца, спалучаліся кантрастыны рысы. Скажам, ён быў вельмі шчырым, адкрытым і, пры гэтым, нікога не падпускаў да сваёй творчай працы. На пытанні кшталту "Над чым вы зараз працуеце?" меў звычку адказваць неканкрэтна.

Васіль Уладзіміравіч быў маім суседам па лецішчы, але я з цяжкасцю ўяўляю, што ў гэтым сэнсе пра яго можна

сказаць. Я думаю, ён не надта любіў дачны дом у Ждановічах. Каб не Аляксандр Трыфанавіч Кузьмін, які вельмі шчыльна апякаў Быкава і падтрымліваў яго ў напружаныя сітуацыі, дык Васіль Уладзіміравіч сам ні ўчастка не атрымаў бы, ні дома не пабудоваў. Бо ён увогуле быў сціплым у побыце.

Я не ведаю, што канкрэтна ён напісаў на гэтым лецішчы. Паўтаруся, у сваю працу ён нікога не пускаў і планами творчымі ні з кім не дзяліўся. Штосьці ён там, аднак, пісаў, абдумваў — бо пісьменнік працуе над тэкстамі заўжды, а не толькі калі сядзіць за пісьмовым сталом.

Неякія рамонтныя работы па доме ён рабіў сам. Колькі разоў бачыў яго з малатком у руках. Ды ўсё ж творчай майстэрняй Быкава была ягоная гарадская кватэра на Танкавай. Мабыць, менавіта дынаміка горада, нават гарадскі тлум спрыялі таму настрою, які быў неабходны яму, каб уваходзіць у вобразы і драматычныя лёсы ягоных герояў.

На здымку: Ігар Лучанок на быкаўскім лецішчы. Фота Юрыя ІВАНОВА Матэрыялы паласы падрыхтаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

У Тэатры-студыі кінаакцёра — прэм'ера. Кандрат Крапіва. Класіка. Камедыя. Ну, а "Хто смяецца апошнім" (не паводле назвы п'есы, а насамрэч) — паспрабуем разабрацца. Тым больш, што ад гэтага залежыць і канчатковае вызначэнне жанру новай пастаноўкі.

Знаходкі і постмадэрн

У пастаноўцы шмат цікавых знаходак! Ад трактоўкі асобных дзейных асоб да агульнага разумення п'есы і яе цяперашняй актуальнасці, нават сумяшчэння з папулярнай ідэяй "вандроўкі па часе", калі героі пера-

даваенных-пасляваенных гадоў, а тэатра сучаснага. Таго, які зможа нават неадаптаваны для тэатра тэкст "прачытаць у перакладзе" на сучасную тэатральную мову і стылістыку. Тым больш, што памкненні такія ў спектаклі ўзнікаюць. Але — надта хутка знікаюць, не паспеўшы стварыць адзіную вытрыманую лінію і застаўшыся, хутчэй, гэткам выключэннем з правілаў.

Тым не менш, ідэя сінтэзу — не толькі эпох, але і мастацтваў, жанраў, стылістык — у спектаклі праведзена з зайздросным пастаянствам.

ўсе часы — сплечена не з выкрываннем "ворагаў народа", а з тэмай пляткарства-паклёпаў, вельмі зручнай для закручвання-раскручвання: і драматургічнай інтрыгі, і саміх інтрыганаў.

Акцёрскія трактоўкі

Таму з герояў на першы план выходзіць не баязлівец Туляга (Анатоль Цярціцкі) і ягоны няпросты шлях да смеласці, а Зёлкін, у постаці якога пластычны Дзмітрый Пусцільнік падкрэслівае не толькі

сэнсах гэтага... не толькі імя, але і самога слова, менавіта з вялікай літары. Адданы хлапец, зусім яшчэ юны, паверыўшы ў вялікую ідэю і сваю місію справядлівага, непадкупнага "вяршыцеля лёсаў чалавечых", нададзеную яму ўладай (сакратар партарганізацыі, як-нітак, і з Гарлахвацкім на "ты"), ён аказваецца ўсяго толькі пешкай у мудрагелістай шахматнай партыі: Гарлахвацкі — перамагае. Па так званым "пазваночным" законе, калі ўсё вырашае адзін тэлефонны званок — вядома, "зверху". Праўда, па законах "казкі", тых званкоў становіцца тры, і першыя два — зразумела, беспаспяховыя (Левановіч папросту "скідвае" іх на сваім мабільніку).

Няпростай, асабліва ў параўнанні з Нічыпарам (Станіслаў Вількін), аказваецца і цёця Каця (Лідзія Мардачова). Справа не толькі ў тым, што простая прыбіральшчыца прэтэндуе на ролю "галоўнага апавядальніка", ад імя якога быццам і пераказваецца ўся гісторыя. Геранія, задуманая ў п'есе як гэтка "глас народа", у спектаклі становіцца часткай разгалінаванага спляцення пляткарскіх домыхлаў-здагадак. А прызначэнне каларытнай Анжэлы Караблёвай

Актуальная класіка

Зварот нашых тэатраў да беларускай літаратуры і драматургіі, у тым ліку ўжо прызнанай у якасці нацыянальнай класікі, стаў апошнім часам не толькі актуальным, але і распаўсюджаным. Трэба спадзявацца, у чымсьці на гэта паўплывала і Нацыянальная тэатральная прэмія. Бо факт ёсць факт: да такіх твораў сталі звяртацца не толькі тыя тэатры, якім гэта належыць "па статусе", але і тыя, якія, здавалася б, могуць быць абсалютна вольнымі ў сваім выбары. І калі раптам у афішы Тэатра-студыі кінаакцёра ўзнікае імя Кандрата Крапівы, прычым не з нейкай "нагоды-выгоды", зусім не прывязанае да юбілейнай даты, гэта не можа не радаваць.

У зале — шмат тых, хто, мяркуючы па ўзросце, мог быць ранейшы трыумф гэтай п'есы. У чаканні пачатку публіка аглядае адкрытыя дэкарацыі (мастак — Дзмітрый Мохаў). Анфілада, вырашаная як калідор з дзвярыма і вокнамі. Стол налева — стол направа. Для дырэктара і сакратаркі. Усё, як у п'есе. Гэтка "маляваны" рэалізм. Але ў цэнтры, замест масіўных дзвярэй паміж згаданымі "кабінетами", — вялізная замочная шчыліна. Сюррэалізм? Не, сімвалізм. Бо ў той шчыліне — і тэма чутак-плётак, што становіцца ў пастаноўцы адной з цэнтральных, і асацыяцыі з "варотамі часу", таксама закранутымі ў новым працытанні. А над усім — беларускамоўная шыльда: "Навукова-даследчы інстытут імя М.Ламаносава". Таксама штосьці новенькае, бо легендарнае імя, што стала сімвалам рускай (а пазней савецкай) навуцы, у Крапівы не згадвалася.

На гэту шыльду звяртаю ўвагу не я адна. Бо раптам чую: "Гэта што, будзе па-беларуску?" — "Ну, дык арыгінал жа беларускамоўны!" — "Але ж калісьці, памятаю, перакладалі на рускую..." Як ні дзіўна, але нараканні некаторых дам на "незразумелую" беларускую мову давляюцца пацуюць і ў антракце: маўляў, усё цудоўна, але ж каб яшчэ і па-руску... Што ж, тут могуць быць, відаць, два каментарыі. Адзін — зразумела, уласна да публікі: калі ж мы пачнём не на словах шанаваць сваё, роднае? Другі — да артыстаў і ўсёй пастановачай групы: калі спектакль перасягае ўзровень "добра" і нават "вельмі добра" і выходзіць на яшчэ больш высокую арбіту, часам не зважаеш, на якой ён мове. Бо ён — на мове тэатра. Вось гэтай "тэатральнай мовы" спектаклю часам і не хапала.

Чаму перамог Гарлахвацкі?

"Вінцікі" і буфанада ў адным механізме паводле Тэатра-студыі кінаакцёра

носяцца ў розныя эпохі, падкрэсліваючы вечнасць праблематыкі. Ёсць нават дробязь (трэба спадзявацца, невыпадкавая), што тычыцца акурата нашага выдання. Газета "Правда", у якой па ходзе дзеяння героі чытаюць вызначальны для сябе артыкул, раптам ператвараецца ў... нашу "Культуру". Не, на адваротным баку газетнай старонкі не пазначана назва штотыднёвіка (гэта было б надта "плакатным" прыёмам), але здалёк відаць і нашу вёрстку, і красамоўнае слова ў назве нядаўняга артыкула — "рэканструкцыя". Што ж, будзем лічыць гэта не за "падхалімаж", як у час спектакля ўжо паспелі з гумарам шапнуць мне на вуха прадстаўнікі іншых СМІ, а за яшчэ адну тонкую дэталю постмадэрна.

Ды ўсё ж размова з гледачом вядзецца, найперш, сродкамі літаратуры: нам па магчымасці якасна пераказваюць хрэстаматыйна вядомы тэкст п'есы. Праўда, злёгка "адрэдагаваны": дзесьці — невялічкая купюра, дзесьці — наадварот, "дапіска", выкліканая новай рэжысёрскай версіяй Алега Кірэева з новым, іншым па месце фіналам(!) і нават элементамі постмадэрна ("А вас, Зёлкін, я папрашу застацца").

Крыху больш тэатра

І ўсё б цудоўна, ды толькі хочацца хаця б крыху больш тэатра. Не тэатральнай рэтраспектывы

Пачатак дзеяння — быццам пазычаны з дзіцячай казкі, калі хітраватая на выгляд бабуля прапаноўвае распавесці адну гісторыю, якая... маўляў, паверыце ці не, але адбылася на самай справе. На гэтка "казачны" лад настройвае і музыка. Кампазітар Валерый Вораня, вядомы найперш сваімі авангарднымі опусамі, абірае шлях Шнітке, які для тэатра і кіно ўмеў ствараць яркія, кранальна-іранічныя стылізацыі.

"Водападзелы" з "тракатамі"

Тры акты п'есы скампанаваны, паводле сучасных тэндэнцый, у два. Але "водападзелы", вызначаныя ў арыгінальным тэксце, захаваны. На іх месцы, у якасці своеасаблівых "антрактаў", пастаўлены "тракты"-шапцыры, народжаныя з пачатковага "пралога-праменаду" ўсіх персанажаў і вырашаныя як дзве святочныя дэманстрацыі савецкіх часоў, але розных дзесяцігоддзяў. Уздзельнікі спектакля маршыруюць, а рабочыя сцэны за іх спінамі хуценька змяняюць антураж на больш сучасны: настольная лампа, тэлефон, фіранкі, іншыя дробязі побыту. У новых строях выходзіць і героі, змяняючы напаяўсалдацкі фрэнч, галёшы ды валёнкі на строгі мужчынскі касцюм, уніформу "спецадзена" і, нарэшце, на джынсы. Гэта ідэя "вечнай актуальнасці" — на

ўнутраную, але і знешнюю выкрутлівасць. Чаго каштуюць хаця б ягоныя танцы (харэограф — Наталля Фурман) з жонкай Зіначкай, якую цудоўна ўвасабляе Вольга Сізова. Яшчэ адным адметным пластычным нумарам (таксама, дарэчы, сямейным) становяцца вырашаныя ў лепшых кіношна-камедыйных традыцыях "гонкі па кругу" Гарлахвацкага (Анатоль Кашпераў) і яго раўнівай Ганны Паўлаўны (Ірына Нарбекава). Падобных тэатральных прыдумаў, гэткаў рухавых "стоп-кадраў" так і прасіцца больш. Яны маглі б скласці дадатковую "партрэтную галерэю" персанажаў, працягнуўшы згаданыя шапцыры. Пэўна, пастаноўшчыкі папросту пабаяліся надта расцягваць дзеянне, якое, вядома, выходзіць за межы дзвюх гадзін, зручных для публікі і таму замацаваных у многіх цяперашніх спектаклях. А між тым, такія пластычныя характарыстыкі маглі б паглыбіць новую трактоўку вядомых вобразаў.

Цалкам станоўчымі і таму самымі традыцыйнымі з іх застаюцца Чарнавуц (Уладзімір Мішчанчук) і Вера (Юлія Палубінская): адзін закаханы выклічна ў навуку, другая — у пошукі праўды (у навуцы ці жыцці — няма розніцы). А вось Левановіч (псіхалагічна дакладны Дзмітрый Мухін) — закаханы ў Веру. Ва ўсіх

на ролю Незнаёмай жанчыны, што заходзіць у інстытут у пошуках працы машыністкі, ператварае другасную, эпізодычную, "выпадковую" геранію ў яшчэ адзін "вінцік", без якога не складзецца цэласны, добра зладжаны механізм паклёпу. Як тут не ўгадаць арыю Базілія — своеасаблівы "гімн паклёпу" з оперы Расіні "Севільскі цырульнік"! Але замест цытаты пануе іншы музычны лейтматыў, пабудаваны на паўзучых, "коўзкіх" паўтонах, што паступова запаўняюць усю прастору і гэтак жа, як у італьянскай буфанадзе, узрастаюць да магутнай "выбуховай" кульмінацыі — толькі ўжо не смешнай, а трагічнай.

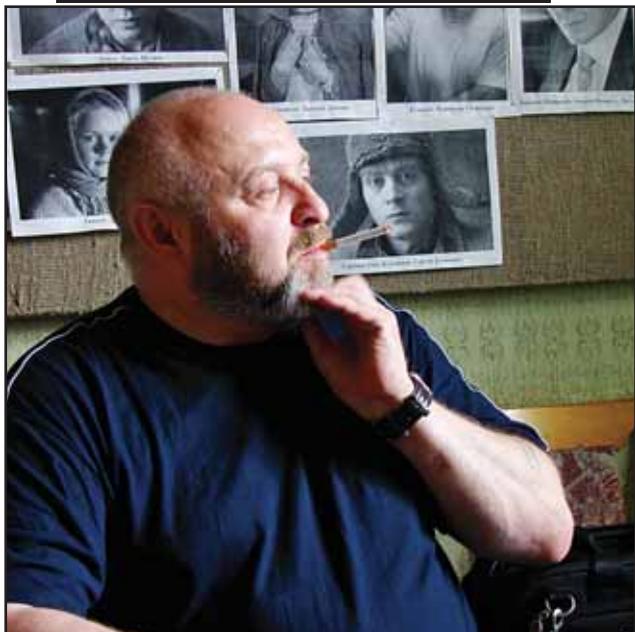
Сапраўды, з-за пераробленага фіналу сатыра Крапівы, дзе абмеркаванне "навуковай працы" гучыць фельетонам і нават памфлетам, становіцца не вясёлай "камедыяй становішчаў", у чым нас намагаліся пераканаць на працягу дзеі, а сапраўднай трагікамедыяй. І вымушае публіку задумацца. Так што "апошнім" у новай пастаноўцы смяецца не глядач, а толькі хіба... дурань.

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымках: сцэны са спектакля "Хто смяецца апошнім?".
Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

Страта

З вялікай літары "К"

Канец ліпеня прынёс сумную навіну. З жыцця раптоўна, у няпоўныя пяцьдзесят два, пайшоў Аляксандр Колбышаў. Верыць у тое не хочацца: кінарэжысёр, акцёр і сцэнарыст пакінуў нас і беларускае кінамастацтва на піку жыццёвых і творчых магчымасцей.

Мы, прадстаўнікі крытычнага цэху, звычайна наракаем на адсутнасць у нашым кінематографі значных асоб, пазнавальных твараў. Аляксандр Іванавіч быў выключэннем — яго пазнавалі ўсе, ад сталічных прыхільнікаў арт-хаўсу з гуманітарных факультэтаў ВНУ да супрацоўнікаў памежнай службы па абодва бакі мяжы. Пасля ролі ў нашумелай стужцы "Акупацыя. Містэрый" Андрэя Кудзіненкі, здымак у шэрагу рэкламных ролікаў Аляксандра Колбышаў, без перабольшання, стаў тварам беларускага кіно на крытычным этапе яго існавання. Яркая і запамінальная, постаць Колбышава, якую публіка амаль не аддзяляла ад ягоных персанажаў, з'явілася тады, калі мінулы перамогі нашага кіно знайшлі сваё годнае месца ў музейнай экспазіцыі, а лёс будучых твораў і творцаў заставаўся нягэўным.

А Аляксандр Іванавіч заўсёды быў угэўнены толькі ў адным — што хоча здымаць Кіно... Менавіта так, з вялікай літары "К". Нездарма ён так часта паўтараў, амаль як мантру, адну і тую фразу: "Не жадаю здымаць серыяльнае "мыла", хачу зрабіць сапраўдную, душэўную стужку".

Унутраны боль, з якім рэжысёр прамаўляў гэтую фразу, цяжка перадаць на газетнай паперы. Рэжысёрскае пакаленне Аляксандра Колбышава літаральна прарывалася на здымачную пляцоўку. Для самога творцы шлях да кінарэжысуры быў вельмі пакручасты і няпросты — праз акадэмічны факультэт Кіеўскага тэатральнага інстытута імя Карпенкі-Карага і сцэну Брэсцкага абласнога драматычнага тэатра. А да гэтага — рабочае юнацтва ў "шахцёрскай сталіцы" Горлаўцы на Данбасе і афганская вайна, якую Аляксандр Іванавіч прайшоў на пярэднім краі — у Ваенна-Паветраных войсках. Менавіта там, сярод чужых гор і чужога гора, па яго асабістых успамінах, і прыйшла думка ісці ў мастацтва, у тэатр, а потым — у кіно, рэжысуру.

Вучыцца свайму рамяству Аляксандру Колбышава давялося ў вельмі цяжкія часы крызісу кінавытворчасці, калі пастаноўку не маглі атрымаць нават класікі. Майстар рэжысёрскай майстэрні Віктар Тураў пайшоў з жыцця, пакінуўшы сваіх студэнтаў на пачатку трэцяга курса. Аляксандр Колбышаў, Андрэй Кудзіненка, Іван Паўлаў, здавалася, засталіся без ўсялякіх шанцаў на кар'еру ў кіно. Прабівацца давялося доўга, кожнаму асабіста. Аляксандр Іванавіч прайшоў цяжкі шлях да самастойнай поўнаметражнай пастаноўкі вельмі годна, не змяніўшы сваіх поглядаў — ні мастацкіх, ні жыццёвых.

Аўтарская прастора Аляксандра Колбышава адпавядала яго знешнасці з першых вучэбных работ — мужчынская, экстрэмальная, у нечым брутальная. Пры тым, што насамрэч Аляксандр Іванавіч быў вельмі тонкай, эмацыянальнай натурай, якая не выносіла гвалт у і цікавілася складанай філасофскай літаратурай. Курсавая "Яма" па апавяданні Васіля Быкава адразу заявіла пра Колбышава як пра будучага мастака з бескампрамісным характарам. Дыпломны кароткі метр "Ахвота жыць" па Васілію Шукшыну з Уладзімірам Гасцюхіным ў галоўнай ролі быў прызнаны лепшым фільмам года на Нацыянальным фестывалі беларускіх фільмаў у 1998-м. Аляксандр Колбышаў, такім чынам, быў прызнаны як лепшы рэжысёр, як мінімум, свайго пакалення, але шанц паставіць поўны метр ён атрымаў толькі праз дзесяцігоддзе, якое аказалася запоўненым здымкамі расійскіх праектаў і ролямі ў калег-кінематографістаў.

"Ваўкі", якія былі створаны ў 2009 годзе, сталі бадай што лепшай карцінай Нацыянальнай кінастудыі за апошні перыяд. Добра памятаю позні вечар на Адкрытым кінафестывале краін СНД і Балтыі ў Анапе, калі пасля пратэсту колбышаўскіх "Ваўкоў" калегі-кінематографісты шчыра здзіўляліся, чаму беларусы не заявілі такую цудоўную стужку ў конкурсную праграму...

На жаль, галоўныя прывы і галоўныя стужкі ў жыцці Аляксандра Іванавіча так і засталіся ў планах. На вялікі жаль, не засталася вучняў, спадзяёмся, засталіся тыя, хто працягне яго справу і здыме нязнятгае. Толькі ўжо зусім па-іншаму.

Антон СІДАРЭНКА
Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

Міністэрства культуры глыбока смуткуе з прычыны смерці рэжысёра-пастаноўшчыка Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" Аляксандра Іванавіча КОЛБЫШАВА і выказвае спачуванні родным і блізкім нябожчыка.

Ж.Грак. "Трансформер"; В.Чулакоў. "Вавілонская вежа".

"Belart.by": НЯСТАЧА СВЯТЛА?

У Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва — выстаўка "Belart.by. Маладыя мастакі Беларусі".

Галоўным прынцыпам пабудовы экспазіцыі арганізатары абралі не энцыклапедычны агляд тэндэнцый і кірункаў, а структуруацыю новага культурнага поля, спрыяльнага для творчай самарэалізацыі.

Распачынаюць экспазіцыю арт-аб'екты Жаны Грак і Віктара Чулакова. У зале на першым паверсе выстаўлены творы жывапісу і скульптуры. Кідаюцца ў вочы дзве выяўленчыя тэндэнцыі. Першая — канцэптуалізм Руслана Вашкевіча, Андрэя Савіча, Аляксандра Некрашэвіча, Таццяны Кандраценка. Другая — рэалізм з ухілам у філасафічнасць, прадстаўлены творамі Аляксандра

Г.Ціханова. "Канатаходчы".

Камянца, Тамары Шэлест, Таццяны Грыневіч, Зоі Луцэвіч.

Цалкам жа прэзентацыя ўяўляе сабой прыклад трансфармацыі класічных традыцый нацыянальнай школы ў прыярытэтных сэнна дэкаратыўна спрошчаныя формы. Мяркую, творы "Чырвоны дух" Ларысы Макадун і "Нацюрморт з

залатым сталом" Уладзіміра Клімушкі — выразны прыклад гэтай трансфармацыі ў каларыстычным аспекце. Аўтары дэманструюць уласцівае "старым майстрам" і даволі рэдкае на сённяшні дзень майстэрства дасягнення эфекту зьянення колеры (у дадзеных выпадках — залатога і чырвонага).

Пластыцы, прынамсі таму яе сегменту, што прадстаўлены на гэтай выстаўцы, уласціва апо-

"Тая, якая плаве" Алега Варвашэні. А вось "Sacramentum" Вольгі Орсік прадстаўляе жанчыну ў многіх іпастасях. Дэталізацыя аддадзена ў ахвяру выразнасці аб'ектаў формы.

На другім паверсе музея прадстаўлены графічныя творы Ганны Ціханавай, Таццяны Радзівілка, Юрыя Якавенкі, Рамана Сустава, Сафіі Піскун, Анастасіі Дунец. Відавочна віртуознае ва-

лоданне разнастайнымі тэхнікамі: літаграфія, афорт, медзярты... Творы маладых графікаў адметныя найперш аналітычнасцю і цікавасцю да нацыянальнай гісторыі.

Ад аднаго з наведвальнікаў выстаўкі, які не прапускае вернісажаў у Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва, я пачула: "Люблю назіраць за творчасцю маладых. Прыемна пазнавальныя мастакі, якія ўжо сталі імёнамі ў беларускім мастацтве і зарабілі права быць сабой — Руслан Вашкевіч, Андрэй Савіч, Аляксандр Некрашэвіч. Але стаўка на тэхніцызм, змрочныя колеры — гэта не маё. Мяне захапляе прафесіяналізм, уменне дасканала перадаць рэалістычны вобраз і светлыя тоны".

Сапраўды, часам здаецца, што сучасны мастакі шкадуць светлых фарбаў.

Ганна
КОНАНАВА-ГРЫГАЛЕЦ

Фрагмент экспазіцыі выстаўкі "Belart.by. Маладыя мастакі Беларусі".

Супрэматызм у 3D

Ёсць сугучнасць у прозвішчах Малей і Малевіч. Яна невыпадковая: і Аляксандр Малей, і Казімір Малевіч — мастакі. Прычым першы натхняецца творчасцю другога. У 1987 годзе Аляксандр Малей арганізаваў у Віцебску, на радзіме славуага аб'яднання УНОВИС, суполку "Квадрат", якая мелася стаць духоўным пераемнікам класічнага авангарда 1920-х.

Цяжка сказаць, наколькі ў сучасных мастакоў атрымалася аднавіць перарваную павязь часоў, ды ўсё ж некалькі праведзеных у Віцебску міжнародных пленэраў з назвай "Малевіч. УНОВИС. Сучаснасць" фактычна зацвердзілі творчасць і асобу Малевіча ў беларускім культурна-гістарычным кантэксце; даказалі, што "УНОВИС" і ўсё, што яго датычыцца,

з'яўляецца здабыткам нашай краіны. Руку да тых пленэраў прыклаў Аляксандр Малей.

Сёння шмат мастакоў, акрамя сваёй непасрэднай працы, спрабуюць яшчэ адбіць хлеб ў крытыкаў і мастацтвазнаўцаў. Мала ў каго з іх атрымліваецца гульня са словамі і думка-

мі. А вось Аляксандра Малей чытаць насамрэч цікава і карысна: адчуваецца апантанасць ідэяй і дасведчанасць у тэме — класічным віцебскім авангардзе.

Нават назвы работ Малей сведчаць, што ў мастацтве ён імкнецца пазбавіцца апавядальнасці і сюжэтнасці, хоча, так бы мовіць, ачысціць жывапіс ад "літаратурных кодаў". Гэта "Кубаквадрат", "Піраміда, куб, шар", "Цёплае і халоднае". Але часам ён адпачывае ад грандыёзнай бязмернасці супрэматычнага космасу,

Бертольд Брэхт — аўтар для сучаснага беларускага тэатра "экзатычны". Нягледзячы на тое, што ў свой час з ягонымі п'есамі былі звязаны рэжысёрскія постехі такіх карыфеяў айчыннай сцэны, як Валерый Раеўскі і Барыс Луцэнка, пабачыць сёння пастаноўкі паводле яго твораў у нас практычна не выпадае. Тым большы інтарэс выклікала прэм'ера Гомельскага маладзёжнага тэатра "Маркітантка Анна Фірлінг", створаная паводле знакамітай брэхтаўскай "Матухны Кураж...".

Анна Фірлінг страчвае ўсё

Калі сродак ператвараецца ў мэту

Пастаноўшчык Юрый Вуга падшоў да матэрыялу не з пазіцыі рэжысёра-знаўцы, смела і свабодна палемізуючы з тэатральнай традыцыяй, а — як чалавек, які жадае дабрацца да самога тэксту, яго ўласных вабнот ды сутнасцей, і зразумець, чым жа сёння можа быць актуальны твор. Усе мы ведаем, што Брэхт, з'яўляючыся антыфашыстам, сваю п'есу "Матухна Кураж і яе дзеці" пісаў шмат у чым пра тое, што вайна — натуральны стан для тых, хто прывык зарабляць грошы на чужых няшчасцях. Але тэатр ставіць перад сабой іншае, прынцыпова важнае, пытанне: чым жа страшная вайна для кожнага канкрэтнага чалавека? І адказвае: не стралянінай, да якой можна прывычыцайца, і не смерцю блізкіх людзей, а найперш тым, што яна становіцца прычынай мутацый людзей у істот, для якіх любы сродак выжывання ператвараецца ў самацэлу.

Галіна Анчышкіна ў ролі Анны Фірлінг дакладна трымае важную для эпічнага тэатру манеру ігры. Пад час яе гледачы быццам бы пазбаўлены магчымасці падключыцца да персанажа ды ўсёй гісторыі на эмацыйным узроўні: людзі ў зале, і Брэхт на гэтым настойвае, мусяць успрымаць сцэнічную дзею розумам, а не эмоцыямі. Напачатку гэта нават раздражняе: Анна, здаецца, ні на што не рэагуе, і любая пад-

зея выклікае ў герані аднолькава нейтральныя інтанацыі. Аднак у хуткім часе пачынаеш разумець, што гэта і ёсць — тое жаданае наступства вайны: страта сістэмы арыенціраў ды памкненняў, і як вынік — паніка перад хуткім мірным часам. Двойчы ў спектаклі Анна прамаўляе, што людзі на вайне вымушаны моўчкі ісці ў адным шэрагу і прытрымлівацца мары да лепшых часоў, але... герані Анчышкінай ужо не памятае пра тое, аб чым жа марылася ёй самой. Дэзарыентацыя ў прасторы жыцця, страта імкненняў і жаданняў... Анна Фірлінг страчвае ўсё. Адзінае, чаго яна не можа, не мае права глыбіць, — гэта кураж, які і стварае ў фінале спектакля жажлівы рух душэўна і эмацыйнальна "мёртвага", выпаленага чалавека па жыцці.

Сярод акцёрскіх работ варта вылучыць дзяцей Анны: Эйліфа Максіма Крэчатава, які ў вобразе свайго героя разгортвае перад намі эвалюцыю цыннізму і тэорыі пра "ўладу сілы"; рамантычна-летуценную Катрын Ірыны Шапецька, для каго вайна — гэта час, што трэба перачакаць, бо пасля мусіць наступіць прыгожая і шчаслівая... казка; Швейцарца Юрыя Зайцава, які, здаецца, жыве ў іншым свеце, не заўважаючы, што ж адбываецца навакол. А таксама — яркую па сваім

існаванні, але не жорсткую Івету Наталлі Голубевай, Чалавека вайны (Сяргей Лагуценка), што за кошт уласнага "агучвання" пэўных думак, якімі Брэхт надзяляў іншых персанажаў, надае спектаклю поліфанічнасць, калі ідэі гэтыя раўнапраўна суіснуюць.

Зрэшты, "ваенная тэматыка" раскрываецца ў спектаклі не праз традыцыйную страляніну і пакуты герояў — гэтага меладраматызму пастаноўка шчаслівым чынам пазбягае. Што бывае, калі чалавек перастае кіравацца ў жыцці голасам сэрца? Вось тое ключавое пытанне, якое тэатр не толькі ставіць перад гледачамі, але і дае на яго свой адказ. Агульны высокі мастацкі ўзровень новай пастаноўкі Гомельскага маладзёжнага дае ўсе падставы казаць пра тое, што сёння акцёры "збудзіліся" па ролях, у якіх яны маглі б адысці ад неабходнасці забавляць гледачоў і заняцця непасрэднай творчай працай: пранікненнем у нетры глыбокіх, нешараговых вобразаў, распачаць размову з гледачамі пра жыццёва важныя філасофскія пытанні, аб якіх "нямодна" вясці гаворку "проста так". І хочацца спадзявацца, што лёс "Маркітанткі Анны Фірлінг" складзецца ўдала, і спектакль змогуць пабачыць не толькі гомельскія прыхільнікі сцэнічнага мастацтва.

Таццяна КОМАНОВА

занатоўваючы акварэллю лірычныя краявіды ды ўтульныя нацюрморты.

Тое, што глядач пабачыць на персанальнай выстаўцы Аляксандра Малей ў мінскім Палацы мастацтва (яна прымеркавана да 60-годдзя мастака), можна лічыць лагічным працягам развіцця ідэй супрэматызму. Гэта выйсце супрэматычных форм, прывязаных да плоскасці, да двухмернай прасторы аркуша ці палатна, у прастору трохмерную або тую, што стварае ілюзію 3D. Гэта супрэматызм, удала дапоўнены стылістыкаю поп-арту. Гэта выявы, якія трансфармаваліся ў інсталяцыю і аб'ект.

Малей не лічыць творчую спадчыну Малевіча догмай і канонам. Прынамсі, не трымаецца за ў чымсьці лапідарны геаметрызм класіка. Работы Аляксандра Малей захоўваюць сувязь з прадметным светам і маюць пэўную асацыятыўнасць.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

На ілюстрацыях: прасторавыя кампазіцыі Аляксандра Малей.

Каб пасля развесці рукамі?

Балетам "Анюта" Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі закрывае свой 79-ы сезон. Але міне ўсяго месяц, і напярэдадні ўрачыстага адкрыцця новага сезона мы ўбачым сціплыя вечары — оперны і балетны — на абедзвюх дадатковых сцэнах тэатра. У Камернай зале імя Л.Александройскай — оперу "Рыта, або Пірацкі трохкутнік" Г.Даніцэці, на Малой сцэне (так сталі называць адну з рэпетыцыйных залаў, сцэна якой ідэнтычная асноўнай) — Вечар сучаснай харэаграфіі. Прэм'еры абодвух гэтых праектаў адбыліся ў чэрвені, застаўшыся амаль не заўважанымі прэсай. Можна, гэта надта шараговы падзеі, не вартыя асвятлення?

Сяргей Лазарэвіч паўстаў як гарачы, вынаходлівы, хітра-разважлівы мача. Мы, нарэшце, напойніцу адчулі, які ў яго прыгожы, "незашмальцаваны" барытон, колькі шчырасці ў яго ігры. Аляксандр Жукаў, і без таго вядомы сваім артыстызмам, папросту пераўзышоў сябе самога, засвоўшы нават складаныя балетныя па ў час стэваў. А як узрасло майстэрства Дзіяны Трыфанавай! Партыя Рыты дала спявачцы магчымасць прадэманстраваць свежасць тэмбру, лёгкасць пераадолення белькантавых фірыятур, тэмперамент, выразнасць "гаваркой" мімікі, рухаў і жэстаў.

Звычайная "операцыйная" паводзіна, выкліканая зноў-такі вялікімі маштабамі нашай стацыянарнай сцэны і акустыкай ды памерамі залы, змянілася ў новых умовах амаль кіношнай "праўдзіваасцю", так запатрабаванай у сучасным тэатры. Артысты навучыліся скакаць, бы ў міюзікле (у еўрапейскім, не джазавым), сінхронна падаць долы, карцінна страчваць пры-

га балета пецярбургца Барыса Эйфмана). Але ж якая разбежка ў якасці! З двухгадзіннага паказу, што ішоў без перапынку, вылучаліся літаральна некалькі нумароў. "Баркарола" і "Мазурка" Раду Паклітару, што раней паказваліся ў філармоніі, вабяць гульнёй з класікай і, адначасова, рамантычнай традыцыйнай разумення танца як стану душы. Адажыя Дзімтрыя Куракулава "Вечны крохкі рай" — неардынарнымі падтрымкамі, у якіх сплятаюцца-расплятаюцца рукі-ногі-целы партнёраў. "Я і я" Дзімтрыя Залескага — гендарнай ідэяй, дзе ў "дыскусіі" з самой сабой перамагае вятанчана-жаноцкая, а не памужчынску "цяглавая" мадэль. Пастаўленае танцмам Юліі Дзятко і Канстанціна Кузняцова шмат у чым працягвае лексіку, знойдзёную Раду Паклітару, але нават больш, чым ягоныя работы, скіравана на падкрэсліванне лепшых якасцей кожнага з выканаўцаў. Шматлікія ж нумары Вольгі Костэль часцей за ўсё аказваюцца ілюстрацыйнымі, адпаведнымі самому духу харэаграфіі, звязанаму з пераказам сюжэтаў.

Але ўсё роўна: калі любую з паказаных мініяцюр уключыць у звычайны гала-канцэрт, яна пройдзе на ўра. Ужо хача б

Пра малое і вялікае ў оперы і балете

Сапраўды, "Рыта..." ішла зусім нядаўна, пастаўленая ў час "кватаравання" тэатра ў Доме афіцэраў, з інструментукай Вячаслава Кузняцова, які па просьбе пастаноўшчыкаў змяніў вялікі сімфанічны аркестр на больш камерны склад. Цяпер, каб змясціць аднаактовы камічны спектакль літаральна на некалькіх квадратных метрах, дырыжор Іван Касцянін звярнуўся да ансамблевага суправаджэння. Мастаком выступіла ўсё тая ж Кацярына Булгакава, але мэрныя прасторавыя параметры залы патрабавалі іншага падыходу. Тым больш, змяніўся рэжысёр (раней оперу ставіла Маргарыта Іворска-Елізаў'ева, цяпер — Наталля Кузьмянкова), а значыць, і агульная канцэпцыя. Дзюю крыху асучаснілі: маўляў, піраты XX стагоддзя — не толькі назва для баевіка, але і рэальнасць. Прыватны ж гатэль, а тым больш фэшэнебельны, — рэальнасць удвая.

Але галоўнае "новае" ў спектаклі — не столькі антураж, колькі самі артысты. Нават тыя, хто ўжо ўдзельнічаў у колішняй пастаноўцы, раскрыліся пановаму, прымыйнай чаго — найперш, камерная сцэна, якая дыктуе іншыя вакальныя ды акцёрскія прыёмы. Звычайна афіцыйна халодны, засяроджаны адно на стэвах і нават вымушаным фарсіраванні

томнасць, біцца на падушках і спраўна, бы прафесійныя суперкомікі, раздаваць аплявухі. А галоўнае — выклікаць у зале не толькі ўсмешку, але і рэальны смех. Яшчэ б крыху палепшыць дыкцыю — не паўсоль, а ў тых фрагментах, дзе яна прыкра знікае. І атрымаецца проста "цукерачка"! Адно толькі: чаму ні ў праграмцы, ні ў прэс-рэлізе, дасланым тэатрам у СМІ, не пазначылі колішняю пастаноўку? Можна, таксама па-веў сучаснасці? Спачатку — выкідаем гісторыю, нават нядаўнюю, за борт, а потым неверагоднымі намаганнямі пачынаем яе аднаўляць...

Дарэчы, менавіта такія невясцельныя разважання-ўспаміны выклікаў Вечар сучаснай харэаграфіі, які 21 чэрвеня адкрыў Малую сцэну тэатра. Здавалася б, зусім нядаўна падобныя (і, прызначна, куды больш моцныя паводле харэаграфічных прыдумак) вечары трывала ладзіліся ў нашым Музычным тэатры. Дый у Вялікім не былі за рэдкасць. Цяпер жа ім самы час прывесці статус "упершыню". Бо, здаецца, і сапраўды ўпершыню за апошнія некалькі гадоў у сценах тэатра з'явіўся мадэрн не прывезена-гастрольнай, а сваёй уласнай вытворчасці (за выключэннем яркага, стыльнага Маналога Анегіна з аднайменна-

таму, што не падобная на класіку. Дык чаму ж не ўключаем? Няўжо, каб потым развесці рукамі: маўляў, не карыстаецца попятам? Дык хто ж, як у тым анекдодзе, не дае карыстацца? Загнаўшы сучасную беларускую харэаграфію ў своеасаблівае канцэртнае "гета", адасобленае ад іншых балетных кірункаў розных нацыянальных школ, ды яшчэ ў залу, дзе толькі з некалькіх цэнтральных месцаў праглядаецца ўся сцэна, а не той або іншы яе "кавалачак", наўрад ці можна разлічваць на ўсеагульнае прызнанне і папулярнасць нават саміх імёнаў харэаграфу. Пэўна, цяперашняя Малая сцэна павінна стаць папраўдзе эксперыментальнай, каб лепшае, што праішло на ёй першую апрабавую, трагліла б уласна ў Вялікі тэатр. На радасць гледачоў і саміх выканаўцаў, бо кожны з артыстаў рыхтаваў гэтую праграму з найвялікшай самаадданасцю ды запалам, намагаючыся выявіць максімум сваіх самых разнастайных здольнасцей. Сапраўды, які ж рух наперад без эксперыменту — малых ды вялікіх!..

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымку: сцэна са спектакля "Рыта, або Пірацкі трохкутнік".

Маршрут традыцыйнага, ужо шостага па ліку велатура "К" можа падацца самым банальным — з Нясвіжа ў Мір. Адное, што мы пераадолелі не трыццаць кіламетраў (тыповы найпросты шлях з адной беларускай адметнасці да другой), а амаль трыста, і доўжылася наша падарожжа не гадзіну-другую, а цэлых пяць дзён. Навошта гэта спатрэбілася? Адказ просты. Апрача тых адметнасцей, пра якія ведае, не раўнууючы, кожны беларус, мы здолелі ўбачыць і мноства іншых, таксама, на нашу думку, вартых увагі. Як вядома, турыстам спляшца і не выпадае, і, перакананы, вандруўнікі безумоўна пагодзяцца на больш працяглую паездку па шматлікіх цікавых месцах роднага краю.

тынкаўцы з'явіліся шчэрбыны... А вакол — ні душы! Праўда, ахоўнік у палаца, безумоўна, маеца, іначай выгляд у аб'екта гісторыка-культурнай спадчыны на ўрад ці быў такі дагледжаны.

Зрэшты, як адзначыў нам пасля начальнік аддзела культуры Нясвіжскага райвыканкама Аляксандр Круцік, названы будынак не выкарыстоўваецца ўласнікам толькі часова. Мо праз гэўны тэрмін колішняга амбулаторыя будзе прымаць ужо не хворых, а турыстаў-вандруўнікаў. Але ці будзе сапраўды такая будучыня ў палаца барона Гарцінга — пакажа час.

Радзівілаўскія "анклавы"

Рушыўшы са Снова, неўзабаве трапляем у валоданні Радзівілаў. Але ж у гэтай своеасаблівай дзяржаве ў дзяржаве былі і свае "анклавы". Вось і маёнтка Вялікая Ліпа нейкім дзіўным чынам так і не быў праглынуты магнатамі — ён належыў шляхціцам Абуховічам.

Зграбны барочны храм XVIII стагоддзя, аточаны амаль "замкавымі" цаглянымі мурамі, цешыць вока. Чаго не скажаш пра парэшткі сядзібы Абухові-

"Амазонка" з Завушша

Далейшы пункт нашага веламаршруту — вёска Завушша, дзе колісь гаспадарыла любімая сястра неўтаймоўнага Пана Каханку Тэафілія Радзівіл. Як кажуць гісторыкі, яна някепка валодала шабляй. У Завушша да "амазонкі" завіталі і Станіслаў Аўгуст Панятоўскі, і нават, кажуць, Аляксандр І... Тады там было куды завітаць, не тое што сёння!

Адзінае, што засталася ў памяць пра Тэафілію — пабудаваная ёю капліца з фамільнай крыптай. Але яе яшчэ трэба адшукаць у зарасцях. Стан — жахлівы, ды і атачэнне... Прадзіраючыся цераз павалены плот нейкага мехдвара (або звалкі, што сама сабою ўтварылася на яго месцы?), можна ўбачыць зграбныя свіранчыкі — рэшткі былой гаспадаркі.

А ля самай дарогі, на беразе рачулікі Вуша, месціцца стары вадзяны млын. Зайшоўшы ўнутр (дзверы тут таксама наросхрыст), можна ўбачыць нават рэшткі адмысловых агрэгатаў. Значыць, тут яшчэ нядаўна малолі мукі! Але нават нядоўгі час запущення ўжо даецца ў знакі. І калі сёння пераўтварыць млын у аграсядзібні міні-гатэльчык не так і складана, дык неўзабаве...

Разгаварыўшыся з мясцовай бабуляй, даведаліся пра яшчэ адну мясцовую адметнасць, якая ў наш маршрут не ўваходзіла, — сямейны некропаль роду Гарцінгаў, што гэўны час валодаў Завушшам. Мясцовая жыхарка распавяла гісторыю пра тое, як гады чатыры таму нейкія "скарбашукальнікі" апа-

стала доўгім і пакутлівым. Натуральна, заначаваць у гатэлі Нясвіжскага замка не атрымалася, ды і на іншыя "койка-месцы" было не ўбіцца. Выратавала нас толькі аграсядзіба, створаная не так даўно райаддзелам фізкультуры, спорту і турызму кіламетраў за сем ад горада. Між іншым, неблагі варыянт для аўтамабілістаў, і таму ён вельмі запатрабаваны. Умовы як у нумары люкс, а ў дадатак яшчэ і цішыня, па якой так сумуюць гарадскія жыхары...

Уласна, гэта мы да таго, што тыя закінутыя камяніцы, якія мы бачылі ў Вялікай Ліпе і Завушшы, маюць абсалютна рэальныя перспектывы набыць "новае жыццё".

Пане Каханку як пачынальнік агратурызму

Зрэшты, аднаўленне былой велічы Нясвіжа яшчэ толькі пачынаецца. Мы ўявілі сябе ў ролі тых турыстаў, якім ужо "прыеліся" звыклія адметнасці, ды згадалі, што Радзівілы — з іх вядомымі ўсім каралеўскімі амбіцыямі — некалі стварылі непадалёк ад горада свой Версаль — палацава-паркавы комплекс "Альба". Ды скіраваліся туды ў пошуку новых цікавостак.

Але... паспрабуй тут іх знайсці! Колішні палацава-паркавы комплекс пераўтварыўся ў сучэльны гай. Унікальная водная сістэма, дзе пры Пана Каханку была цэлая флэталія суднаў, захавалася ў выглядзе "пазелянелых" каналаў з засталай вадой. І пошукі ўсіх

Беларускія амазонкі

"Версаль", зарослы хмыззём, або 300 кіламетраў ад Нясвіжа да Міра

і... больш патраціць грошай. Пагатоў, ваколіцы абодвух турцэнтраў папраўдзе насычаны вартымі ўвагі гісторыка-культурнымі адметнасцямі. На нашым шляху мы іх "знайшлі" болей за два дзясяткі!

Толькі васьць... На жаль, далёка не ўсе яны сёння чакаюць турыстаў. Асабліва тых, каго не надта вабяць руіны, і хто прывыкаў хоць бы да мінімальнага камфорту. У чым жа справа і як мясцовыя ўлады збіраюцца вырашаць названыя праблемы — пра ўсё гэта мы даведаліся, што называецца, "з першых рук", наведваючы Нясвіжскі і Клецкі раёны Мінскай вобласці, а таксама Ляхавіцкі і Баранавіцкі раёны Брэстчыны.

Сноўскія перліны

Наша вандруўка распачалася з аграгарадка "Сноў", куды з Мінска можна лёгка дабрацца па чыгунцы. Так, гэта сапраўдны аграгарадок — арганічны сімбіёз сучаснай сельскай гаспадаркі (згадайма "брэндавыя" тамтэйшыя каўбасы і малочныя прадукты!) ды сучаснай жа гарадской інфраструктуры. Але нас цікавіць перадусім даўніна. І таму чыстымі ды дагледжанымі вуліцамі кіруемся да галюўнай адметнасці Снова — колішняга палаца Рдултоўскіх.

Буклет-даведнік, выдадзены сёлетам Нацыянальным агенцтвам па турызме Рэспублікі Беларусь, называе яго выбітным узорам класіцызму на беларускіх землях. Але на глянцавых старонках, якія прызначаны стаць "кіраўніцтвам да дзеяння", на жаль, не паведамляецца, што помнік спадчыны з'яўляецца рэжымным аб'ектам — шпітале Дзяржаўнага камітэта памежных войскаў. Доступ для турыстаў туды закрыты, і манументальны порцік палаца можна ўбачыць хіба здалёк, праз бетонны паркан.

Зрэшты, некалькі фотаздымкаў зрабіць нам усе ж такі ўдалося. І на іх помнік гісторыі выглядае досыць дагледжаным. Тое цалкам заканамерна. Як пацвердзіла "К" галоўны спецыяліст аддзела культуры Нясвіжскага

Шыльда з загадкай для дасведчанага турыста.

Інфармацыйнае забеспячэнне турадметнасцей — гэта даўно ўжо "прытча во языцех". І таму мы, вядома ж, узрадаліся, убачыўшы непадалёк ад касцёла знак "міжнароднага" карычневага колеру. Але пры больш пільным аглядзе высветлілася, што радасць была заўчаснай. Знак радасна інфармуе пра тое, што перад намі — "касцёл Івана-Хрысціцеля". Менавіта так, праз злучок! Поліканфесійная гісторыя Беларусі спарадзіла сапраўдны "разнабой" у рэлігійнай лексіцы. Вось і Прадвесніца называюць і Янам, і Іаанам, часам бльпаючы ўходною ды заходною традыцыяй. Але Іван-Хрысціцель — гэта ўсё адно нешта новенькае, нават на такім стракатым тле. Хтосьці сжаноміў на рэдактары, дасведчанія турысты могуць уволю пасмяяцца, а бльганіна памнажаецца.

Пералік адметнасцей сённяшняга аграгарадка не вычэрпваецца і гэтым храмам. Ад фальварка "Дольны Сноў", дзе некалі працаваў на бровары Янка Купала, засталіся адны ўстаміны, а васьмь палац барона Гарцінга ў той частцы паселішча, якая мае назву Горны Сноў, захавалася някепка. Да нядаўняга часу нязвычайны па сваёй архітэктуры будынак выкарыстоўваўся мясцовай бальніцай у якасці амбулаторыі, але... Пад'ехаўшы да яго, мы адразу ўбачылі сляды запущення. Газоны ўжо ладна зараслі, на

чаў — даўно закінутыя афіцыны ды свіран, якія не так і лёгка адшукаць у навакольных зарасцях, а таксама стайню, што па-ранейшаму выкарыстоўваецца па прызначэнні.

У свой час была завяздэнка (вартая, магчыма, пераймання і сёння) рабіць гаспадарчыя пабудовы велічымі, нібы замкі ці палацы. Але стайня Абуховічаў вылучаецца нават на агульным фоне — ёй уласціва асабліва манументальнасць. А скульптурны дэкор на рыцарскую тэматыку надае будынку і ўвогуле ні з чым не параўнальны шарм.

Нясвіжскі райвыканкам ужо даўно пачаў шукаць рэшткам сядзібы новага гаспадары. Як адзначыў Аляксандр Круцік, гэтым аб'ектам цікавіліся ўжо многія інвестары. Адзін з апошніх — патэнцыйны пакупнік з Літвы — плануе зрабіць там турыстычны аб'ект. Балазе, у райвыканкаме маюцца праваўстаноўчыя дакументы, а таксама тэхнічны пашпарт на гэты аб'ект гісторыка-культурнай спадчыны.

І сапраўды, ад Вялікай Ліпы да Нясвіжа — рукой падаць. Іншая справа, што, па словах Ніны Бяганскай, многія патэнцыйныя пакупнікі так і застаюцца толькі "перспектыўнымі інвестарамі", і далей слоў справа з продажам аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны ў раёне пакуль што не зрушылася.

Няўжо Радзівілімонты давядзеца аднаўляць з нуля?

ганілі святое месца, прабілі лаз у склеп і выцягнулі адтуль адзін з саркафагаў. Што праўда, ускрываць яго пабаяліся, і з таго часу ён так і ляжыць пад адкрытым небам непадалёк ад прыгожага помніка. Знайшоўшы гэтае месца, пераканаліся, што так яно і ёсць. Лаз у склеп па-ранейшаму застаецца замураваны.

На жаль, старыя шляхецкія пахаванні пакуль прыцягваюць пільную ўвагу толькі тых самых "археалагаў" ды хіба яшчэ рэдкіх валанцёраў...

У пошуках начлегу

Нясвіж (ці, дакладней, яго цэнтр), як заўсёды, пакінуў самымь добрыя ўражанні. Прэтэнзіі гэтага дагледжанага горада на статус не толькі культурнай, але і турыстычнай сталіцы Беларусі цалкам апраўданыя. Шкада, што турысты ў вечаровы час нам трапляліся рэдка. Зрэшты, ёсць на тое і свае прычыны. Ахвотнікаў заначаваць у горадзе, мабыць, і не бракуе, а васьмь месцаў начлегу...

— Нядаўна прывязджала на машыне сям'я з Расіі, і вольных месцаў не было не толькі ў Нясвіжы, але і ў радыўсе кіламетраў трыццаці, — распавяла супрацоўніца нясвіжскага гатэля. — Нават не ведаю, як яны выкруціліся.

Мы ёй адразу паверылі, бо таксама адчулі сябе ў скуры звычайных турыстаў. Браніраванне месцаў начлегу

гэтых "слядоў былой велічы" патрабуюць неймаверных намаганняў.

Радзівілаўскія палацы Альбы былі знішчаныя яшчэ з дзедам-шведам. Да нашых часоў захаваліся толькі гаспадарчыя пабудовы пачатку мінулага стагоддзя. Самавітая неагатычная камяніца спіртзавода да нядаўняга часу верай і праўдай служыла аднаму з нясвіжскіх прадпрыемстваў. Сёння яна стаіць практычна без даху.

Між іншым, Альба сталася ці не першым у нашай краіне аб'ектам аграэкатурызму. У 70-ыя гады XVIII стагоддзя — час, калі сентыменталізм быў у модзе, — на берагах сажалак збудавалі стылізаваныя сялянскія хацінкі, дзе Радзівілы ды іх госці маглі дзеля забавы папрацаваць на гародзе. А што, чаму б не "рэанімаваць" гэтую ідэю?

Былі "на піку", апынуліся ў піке...

Выехаць па-за межы былых радзівілаўскіх латыфундый у нас атрымалася няхутка. Наступны пункт маршруту, ужо ў Клецкім раёне Мінскай вобласці, — гэта вёска з дзіўнай назвай Радзівілімонты. Дакладней, сёння яна мае іншую назву, куды менш каларытную — Чырвоная Зорка. У савецкія часы сяло стала "сталіцай" калгаса-мільнера, грошай было ў дастатку, і таму

для Дома культуры вырашылі пабудаваць новы блочны будынак — "амаль як у горадзе". Стары пакінулі на волю лёсу, без увагі на тое, што яму было амаль дзвесце гадоў, і што збудаваў яго "нейкі" Карла Спампані...

Цяпер Чырвоная Зорка не ў зеніце. Калгас зусім не "мільянер", адсюль і сацыяльны наступствы. Сёлета паўстала пытанне аб закрыцці мясцовай школы — няма каму там вучыцца. І ў наш век менавіта былы радзівілаўскі палац мог бы даць гэтую паселішчу "другое дыханне" — чым не месца для VIP-пансіяната? Мог бы, але...

Ля парослых хмязём руін намеснік старшыні Клецкага райвыканкама Генадзь Буйвіла сумна разводзіць рукамі: майляў, рэстаўраваць тут ужо няма чаго. Досыць высокі паркан, які атачае гэтае месца, ахоўвае не столькі помнік

скага значэння.

— Разам з тым, будучы праведзены работы па добраўпарадкаванні, з'явіцца месцы для адпачынку, — дадаў Генадзь Буйвіла. — Адпаведна, мясціны пачнуць выклікаць іншае ўражанне.

Можа, у такім выпадку іх лёс і сапраўды выйдзе з глыбокага піке. Бо пакуль што, па шчырасці, сама атмасфера запусцення з'яўляецца не абы-якім дэматывуючым фактарам для інвестараў.

Дом для шляхты

Непадалёк ад Чырвонай Зоркі месціцца цэлы шэраг старых шляхецкіх сядзіб — "рангам ніжэй", але ўсё адно цікавых. Адна з іх, у вёсцы Цясноўка, імкліва набліжаецца да стану радзівілаўскага "лецішча", затое іншыя тры пакуль што з дахам. Усе яны сёння маюць гаспадароў, але пры гэтым — і праблемы, пакуль далёкія ад канчатковага вырашэння.

Дэталі па сутнасці

Конкурс на "дух мінуўшчыны"

Рэспубліканскі конкурс на лепшы прыклад аховы нерухомых матэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей, упершыню аб'яўлены сёлета Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь, набліжаецца да завяршэння.

Як адзначыла карэспандэнт "К" намеснік начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Аксана Сматрэнка, конкурсная камісія мае разгледзець 14 заявак, якія паступілі з усіх рэгіёнаў краіны, за выключэннем Брэстчыны. Большасць з прапанаваных аб'ектаў знаходзіцца ў Мінску і абласных гарадах. У іх ліку — Беларускае дзяржаўнае цырк, будынак Віцебскага аблвыканкама, наноў узведзеная ратуша ў Магілёве, адрэстаўраваныя камяніцы на сталічнай вуліцы Рэвалюцыйнай... У той самы час, з гэтымі "гігантамі" будучы спаборнічаць і аб'екты агражатурызму — адноўленая сядзіба ў вёсцы Сула Стаўцоўскага раёна і млын з вёскі Ляды, які цяпер цешыць вока наведвальнікаў хутара "Міколаў востраў" на Светлагоршчыне.

Як адзначыла Аксана Сматрэнка, галоўная мэта конкурсу — стымуляванне высілкаў уласнікаў каштоўнасцей і асабліва прыватнай ініцыятывы. Адзін з найважнейшых крытэрыяў ацэнкі — правядзенне рэстаўрацыйных работ і выкарыстанне адпаведных "духу мінуўшчыны" матэрыялаў.

Старшынёй конкурснай камісіі з'яўляецца намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Віктар Кураш, а ў яе склад увайшлі аўтарытэтныя спецыялісты ў галіне рэстаўрацыі, кіраўнікі грамадскіх арганізацый, прадстаўнікі мясцовай улады і СМІ.

Ілья СВІРЫН

Адразу відаць, што тут уласніку яшчэ працаваць і працаваць. Памяшканні сядзібы пакуль стаяць апусцелыя, з тыльнага боку адсутнічае цэлы фрагмент сцяны... Слаў ды фродкаў аднаго чалавека, які зарабляе сабе на жыццё ўласнаручнай працай на зямлі, не так і шмат. А будматэрыялы сёння дарагія. Васіль Слабадзянюк кажа, што

Стайня ў Вялікай Ліпе і фрагмент яе "рыцарскай" аздабы.

Сярэднявечча

спадчыны ад хіжых людзей, колькі надварот, бо знаходзіцца ўнутры без каскі папраўдзе небажцечна.

Калі яшчэ пару — тройку гадоў таму абрысы палаца сям-так праглядаліся, цяпер турыст можа ўбачыць толькі нейкае сцэльнае месца прагнілага дрэва ды пашчэрбленай цэгля. Адпаведна, ёсць падставы прагназаваць, што калі помніку і накіравана быць адноўленым, дык, фактычна, з нуля.

— Мы ўжо не першы год шукаем інвестара для гэтага аб'екта, раён гатовы прадаставіць яму самыя спрыяльныя ўмовы, аднак... — уздыхнула адказны супрацоўнік па ахове гісторыка-культурнай спадчыны аддзела культуры Клецкага райвыканкама Таццяна Буката. — Выніку пакуль няма. Адна справа, калі будынак больш-менш памысна захаваўся і патрабуе хіба сур'ёзнага рамонт, а зусім іншая — калі ён дайшоў да

У вёсцы Янавічы можна ўбачыць тыповы дом шляхціца "сярэдняй рукі" — камянічку са сціплым класіцысцым фасадом. Яшчэ ў павяненны час ён быў аддадзены пад жылло простым сялянам. Так яны з таго часу там і жывуць.

Умовы тут зусім не люксавыя — камяніца даўно патрабуе капітальнага рамонт, а яе частка ўвогуле ў аварыйным стане і даўно не выкарыстоўваецца. Адрэстаўраваць дом сваімі сіламі сталага веку людзі, вядома ж, не здатныя. І таму райвыканкам плануе захады па пошуку інвестараў для стварэння тут тураб'екта — вядома ж, з папярэднім адсяленнем жыхароў у новыя, больш сучасныя кватэры.

— Турысты на машынах прыязджаюць да нас часта, бывае, па некалькі разоў на дзень, — кажа жыхарка дома спадарыня Ірына, што сядзіць на лавачцы ля фасада ў чаканні "развіцця

падзей". — А ў нашым веку спраўляцца з усімі праблемамі гэтага дома і сапраўды няпроста.

У двух кроках ад Янавічаў — сядзіба Стралкаў у Стралкаве, яшчэ адзін сціплы, але густоўны ўзор архітэктуры свайго часу. Яе гаспадар фермер Васіль Слабадзянюк значна апырэдзіў час, атрымаўшы ва ўласнасць помнік спадчыны яшчэ васьмянаццаці гадоў таму. З таго часу і "змагаецца".

— Тады на гэтай прыгожай камянічцы даху, лічы, не існавала, — кажа ён. — І мне сумна, што такі дом прападае. Вырашыў паспрабаваць зрабіць тут турыстычны аб'ект.

Дах ужо даўно перакрыты наноў, а вось што тычыцца далейшых планаў...

ахвотна пагадзіўся б уступіць у партнёрскія адносіны з якім зацікаўленым інвестарам. Але ж на далейгледзе такі пакуль не вымалёўваюцца. Таму і сам ён рук не апускае. А намеснік старшыні Клецкага райвыканкама Генадзь Буйвіла паабяцаў гаспадару дапамогу раёна "ў разумных межах". І сапраўды, як ні круці, але інтарэсы дзяржавы і прыватніка ў дадзеным выпадку шмат у чым супадаюць — асабліва ў плане захавання гэтага помніка спадчыны.

І яшчэ адна невялікая рэмарка. Вельмі добра, што ў Клецкім раёне ёсць спецыяліст, які займаецца выключна справай аховы гісторыка-культурных каштоўнасцей. Таццяна Буката выдатна ведае стан і праблемы

Дэталі па сутнасці

"Папяровая" будучыня смілавіцкага палаца?

Важную навіну прынеслі інтэрнэт-парталы з Чэрвеньскага раёна Мінскай вобласці: палацава-парковым комплексам Агінскіх-Манюшкаў у Смілавічах зацікавіўся інвестар. Пра занябанасць і патэнцыйную турыстычную прывабнасць гэтага аб'екта гісторыка-культурнай спадчыны "К" неаднойчы пісала.

Па словах начальніка аддзела культуры Чэрвеньскага райвыканкама Аксаны Качановіч, смілавіцкі палац плануе выкупіць прыватнік. Калі ягоныя задумы па набывцці аб'екта спадчыны здзейсяцца, дык архітэктурная перліна раёна будзе паступова адрэстаўравана, а ў яе сценах паўстане турыстычны цэнтр. У планах, натуральна, і добраўпарадкаванне прылеглай тэрыторыі, а таксама стварэнне на тэрыторыі палацава-паркавага комплексу конегаспадарчай фермы.

Але, па словах Аксаны Качановіч, пакуль усе названыя пераўтварэнні існуюць толькі "на паперы", таму распавядаць пра іх падрабязна не выпадае. Асцярожнасць начальніка мясцовага аддзела культуры — невыпадковая і мае пад сабой рэальную глебу. Як вядома, яшчэ адзін славуці палац Чэрвеньшчыны, што знаходзіцца ў Раванічах, не так даўно выкупіў прыватнік, які таксама зайаўляў пра разнастайныя амбіцыйныя планы наконт названага аб'екта гісторыка-культурнай спадчыны. Але пакуль тыя задумы так і засталіся няздзейсненымі. Таму, на думку Аксаны Качановіч, спачатку варта пачаць рэальных дзеянняў ад прыватніка, які жадае стаць уласнікам славуці палаца Агінскіх-Манюшкаў у Смілавічах.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

"Бяхмарнасць" чакае Тучу паводле макета сядзібы ў перыяд яе росквіту?

насу такім стане.

Тым не менш, на Радзівілімонтах усё ж зарана ставіць крыж. Шыкоўны некалі парк, што атачаў палац, сёння выглядае гэтаксама неапрэзентабельна. Але ж неўзабаве там чакаюцца сур'ёзныя работы. Па лініі Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь выдаткавана паўмільярда рублёў на прывядзенне ў належны стан гэтага помніка прыроды рэспублікан-

кожнага з аб'ектаў, можа распавядаць пра цікавыя мясціны раёна вельмі займальна. Але лёгкай назваць яе працу язык наўрад ці павернецца, бо праблем у раёне хапае. Прыкладам, у тых самых Янавічах дом належыць гаспадарцы, а зямля — сельсавету. І паспрабуй тут разбярэся, каму і за чым даглядаць.

Бяхмарныя перспектывы Тучы

Сядзіба ў Тучы, яшчэ адным паселішчы Клецчыны, выглядае больш паважна — пасярод занябаных гаспадарчых пабудов знаходзіцца сапраўды класіцысцыйны палац. Прастаяшы ладны час спусцелым, летась ён

быў пасляхова прададзены з аўкцыёну за сімвалічную суму — прыкладна 60 мільёнаў рублёў.

Па словах намесніка старшыні Клецкага райвыканкама, продаж сядзібы аказаўся складанай працэдурай. Справа ў тым, што яму папярэднічала падрыхтоўка ўсіх праваўстаноўчых дакументаў на дом і зямлю. За час безгаспадарання яны бяспедна зніклі. Затое аўкцыён адбыўся з першага разу. Бо попыт на такія аб'екты, як бачым, — ёсць!

Натуральна, сімвалічная цана павінна быць кампенсавана сур'ёзным інвестыцыйным праектам. Як нам распавялі, новы ўласнік мяркуе ўжо праз некалькі гадоў стварыць у Тучы буіны культурна-турыстычны цэнтр. Візуалізацыю гэтых планаў можна ўбачыць у Клецкім раённым музеі і сёння. Выпускніца 75-ай мінскай гімназіі Валерыя Бундур зрабіла прыгожы макет, які адлюстроўвае сядзібу ў перыяд яе росквіту. Між іншым, такая "карцінка" — някепскі піяр-ход. Добра, каб патэнцыйныя інвестары маглі ўвачавідкі ўбачыць, ува што здатная пераўтварыцца тая занябаная спаруда, якую ім прапаноўваюць.

Але пакуль рэчаіснасць у Тучы далёкая ад бяхмарнай "карцінкі". Змена ўласніка ніяк не адбілася на самім палацы. Пранікнуць унутр можна без ніякіх праблем — сядзіба знаходзіцца ў цэнтры вёскі, і таму тыя дошкі, якімі былі забітыя вокны і дзверы, даўно аддзёрлі "аматары пікнікоў". Унутры палаца для іх падрыхтаваны "сюрпрыз" — правал у падлозе, куды можна лёгка зрынуцца ў прыцемках.

Праблему "несанкцыянаванага доступу" ў палац мог бы вырашыць вартаўнік. Прафесія гэтая, здаецца, не такая ўжо і высокааплатавая. Але, на жаль, у сядзібе мы яе прадстаўніка не сустрэлі. Ды і касьба тут сёлета, мабыць, не праводзілася.

— Мы прасілі новага ўласніка зрабіць хая б элементарныя работы па добраўпарадкаванні сядзібы, аднак пакуль, як бачыце, рукі ў яго да гэтага не дайшлі, — кажа Генадзь Буйвіла.

Зразумела, куранят трэба лічыць па восені — уласнік пакуль меў надта мала часу, каб перайсці да канкрэтных работ. Правядзенне комплексных даследаванняў, падрыхтоўка і зацвярджэнне праектна-каштарыснай дакументацыі ды іншыя "дабудунычыя" стадыі рэстаўрацыі, нябачныя няўзброеным вокам, аб'ектыўна могуць доўжыцца не адзін год, ды і спяшацца тут не выпадае. Але што

тычыцца добраўпарадкавання і захавання... Падаецца, гэта не так і складана. Ды перадусім у інтарэсах самога гаспадара.

...Так, рэалізацыя ўсіх згаданых вышэй задумаў і сапраўды рывыкуе расцягнуцца ў часе. Але калі кіраўніцтва раёна будзе і надалей свядома рухацца ў абраным напрамку, няма сумневаў у тым, што ўсё задуманае — здзейсніцца...

(Працяг будзе.)

Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, нашы спецыяльныя карэспандэнты
Мінск — Нясвіжскі раён — Клецкі раён — Ляхавіцкі раён — Баранавіцкі раён — Мінск
Фота аўтараў

Сёлетні фестываль народнага гумару ў Аўцюках — сёмы. Чатыры гады прайшло паміж апошнім фестывалем і сёлетнім. Штогод на Беларусі ладзіцца некалькі дзясяткаў фестывалю, так што адсутнасць аднаго з іх ды яшчэ на працягу тагога доўгага часу маглі б, здаецца, і не заўважыць. Больш за тое, пакінутую нішу мог хтосьці і заняць. Аднак, не! Ахвочых запоўніць "смяшліваю" лакуну не знайшлося, з чаго напрашваецца выснова: вясёліцца самому і смяшыць іншых — цяжкая праца. А каб было бачна, што чатыры гады адсутнасці не былі змарнаваным часам, у Малых Аўцюках 27 ліпеня ўрачыста адкрылі сядзібу-музей народнага гумару. Афіцыйная назва гэтай "установы" — "Сядзіба Каласка і Калінкі".

Імпрэза сабрала мясцовых жыхароў і шматлікіх гасцей. Прывітальнае слова з нагоды фестывалю і адкрыцця музея сказаў міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка. Найперш ён нагадаў пра тое, што яму, як і іншым нетутэйшым, давлялася спазнаць, што такое "аўцюкоўская мытня". (Дарэчы, давлялася прайсці праз "мытню" і сталічным членам журы. Заслужаны артыст Беларусі Уладзімір Радзівілаў пасля працэдурі сказаў: "Я даўно не зарабляў на хлеб такім чынам".) Далей міністр сказаў, што аўцюкоўскі музей — гэта не Нясвіж ці Мір, але ён прысвечаны з'яве нават больш старадаўняй, чым наша Сярэднявечча. Бо гумар нарадзіўся разам з чалавекам, і ягоная гісторыя на нашай зямлі сягае ў далёкія тысячагоддзі. "Нацыя здаровая,

Першае, што мусяць зрабіць наведнік Аўцюкоў, калі ён хоча спадабацца тутэйшым, — навучыцца па-мясцоваму вітацца-здараўкацца. Гэта значыць, трэба прыняць нейкае падабенства "шпагату" і, глядзячы проста ў вочы, схіліцца ў паклоне, схаліўшы чужую далонь дзвюма рукамі максімальна дружалюбна. Маўляў, шануюнаму спадару наш паклон і "ўважуха"! З першага разу ў вас можа не атрымацца — так што патрэніруйцеся перад люстэркам. Трэба, аднак, ведаць, што калі той, з кім вы гэтак вітаецеся, па недасведчанасці альбо па ляноце не паўтарыць ваш піруэт, вы будзеце выглядаць... дзіваком. Скажам так.

Калінкавічына: як рассяшыць фестываль?

"Аўцюкі" вярнуліся ў Аўцюкі

калі яна ўмее смяцца. Наяўнасць пачуцця гумару — гэта сведчанне маральнага здароўя народа. Я ўпэўнены, што такі фестываль нам патрэбны", — зазначыў Павел Латушка.

На адкрыцці сядзібы-музея кіраўнікі Малых і Вялікіх Аўцюкоў, апранутыя адпаведна адзін у чорны, другі — у белы фрак, пілавалі бензапіламі "чырвоную стужку" (бервяно ладнага дыяметра). Прысутным дэманстравалі адбіткі "зорных ног", якія хадзілі па аўцюкоўскай зямлі і ў перспектыве аздобяць ганаровую алею пры "Сядзібе Каласка і Калінкі".

У мяне ад музея засталася дваістае ўражанне. Можа, мне бракуе пачуцця гумару. Але мяне не ўражваюць прычасаныя рэаліі колішніх беларускай калгаснай вёскі, хай сабе і прадстаўленыя ў сцэбнай аздобе. Калі гэта музей народнага гумару, дык наведвальнікаў, мне падаецца, там мусяць сустракаць Васіль Іванавіч з Пецькам, Шцірліц з Мюлерам, Ленін з Дзяржынскім — інакш кажучы, сталыя персанажы народнай творчасці, прынамсі — ХХ стагоддзя. У іх атачэнні і штучныя Каласок і Калінка будуць успрымацца больш натуральна. Гэта адзін з магчымых варыянтаў рэжысуры музея, могуць

быць і іншыя. Я толькі пра тое, што нашы дзеці Мікі Маўса ведаюць лепей, чым Несцерку, ды і дарослыя жывуць у новай рэчаіснасці. Ігнараваную акалічнасць неразумна. Ды і ў Аўцюках, дзе бадай усе ездзяць на іншамарках, жарты калгаснай эпохі гучаць пераказанаўча.

Добрая аўцюкоўская традыцыя — святая падворкаў. На плоце вывешваюцца ўзоры ткацтва і іншыя творы народнага мастацтва, якімі багатая хата, побач стол з узорамі мясцовай кухні і напоў. Адмысловая камісія ў атачэнні вялікай грамады абыходзіць падворкі і потым вызначае лепшыя з іх. Пераможца гэтым разам атрымаў тэлевізар, за другое месца — мікрахвалёўка. Іншых узнагародзілі парсочкамі, курамі, сенам і камбікормам.

Па Аўцюках шпацыравала стыльва апранутая моладзь, сямейныя людзі з дзецьмі ў каліях, старыя таксама збіраліся сваёй кампаніяй. Быў традыцыйны для такіх імпрэзаў гандаль і надвор'е, нібы — на замову. Карацей, маштабнае вясковае свята — і на цэлы год успамінаў.

Наступным днём фестываль доўжыўся ў Калінкавічах. Райцэнтр перагародзілі "аўцюкоўскімі мытнямі". Хочаш прайсці — спявай альбо анекдоты раскажвай. А не маеш талентаў — плаці грошы. На цэнтральнай плошчы Калінкавічаў усталявалі сцэну. Пераказваць праграму канцэрта на плошчы не буду. Адзначу, што першую "дзею" вёў сталічны ансамбль "Бяседа", прадстаўнікі мастацкай самадзейнасці з усіх абласцей Беларусі, а таксама госці з Украіны і Расіі. Афіцыйнае адкрыццё плаўна перайшло ў закрыццё з узнагароджаннем пераможцаў. А па заканчэнні — фееверк і дыскатэка.

Арганізатары зрабілі ўсё, каб жыхары райцэнтра і ваколіц атрымалі пазітыўныя эмоцыі. На гэтым я, бадай, і скончу свае суб'ектыўныя нататкі пра вяртанне "Аўцюкоў" у Аўцюкі. Паўтаруся хіба: вясёліцца самому і смяшыць іншых — цяжкая праца.

Пётра ВАСІЛЕЎСкі, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Калінкавіцкі раён — Мінск Фота аўтара
На здымках: у Калінкавічах працавала "мытня"; сядзіба-музей гумару адкрывалася надзвычай арыгінальна; фота на памяць можна было зрабіць проста на вуліцы.

Сталіншчына: святая ганчароў

Пленэр з маштабам

На тыдзень культурнай сталіцай Сталіншчыны стала вёска Гарадная. Трэці раз яна сабрала майстроў ганчарства з дзевяці краін свету: Беларусі, Расіі, Малдовы, Украіны, Грузіі, Арменіі, Літвы, Польшчы і Швецыі.

Удзельнікі III Міжнароднага пленэру не толькі стваралі калекцыі керамічных вырабаў, якія застануцца ў экспазіцыі мясцовага Цэнтра ганчарства, але і дзяліліся вопытам захавання гэтага рамства ў сваіх краінах, правялі майстар-класы.

Больш за 50 майстроў народнай творчасці вобласці прадставілі свае работы на Гараднянскім кірмашы рамстваў. Тут прэзентаваліся жывапіс, батык, арыгамі, разьба па дрэве, саломка- і бісерапляценне, аплікацыі,

У канцэрце выступілі заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь ансамбль народнай музыкі "Выцінанка", узорнае аб'яднанне аматараў фальклору "Згадка" Мачульскага сельскага дома фальклору, узорны аматарскі ансамбль народнага танца "Ніва" і вальны ансамбль Рамельскага сельскага цэнтра культуры і вольнага часу.

Прэм'ерны паказ дакументальнага фільма "Брацкая свечка" і сустрэча з яго здымачнай групай сталі яшчэ адным з мерапрыемстваў пленэру ганчароў. Прэзентацыя адбылася ў Доме культуры вёскі Гарадная.

...У вёсцы Лука, дзе жыў галоўная дзейная асоба фільма Мікалай Пешка, захавалася звычай вырабу агульнай свечкі-ахвяры на Шчадрэц. Калісьці гэты звычай быў шырока распаўсюджаны ў мясцінах, дзе людзі займаліся пчалярствам. Сёння толькі ў адным населе-

шыццё і вышыўка крыжыкам, бондарства, шматлікая кераміка — ад традыцыйных гараднянскіх гаршкоў і місак да мініяцюрных сувенірных вырабаў розных школ і напрамкаў. Сярод майстроў Сталіншчыны — мастакі Аляксандр Харашун і Валянціна Ціхан з Давыд-Гарадка, бондар Антон Даневіч з Адвержыч, Марына Каспяровіч з Відзібора, Святлана Гунько, Святлана Цітко і Васіль Пархомаў з Фядор... Свае турыстычныя паслугі і маршруты рэкламаваў Сталінскі раённы фізкультурна-спартыўны клуб.

Гасцей кірмашу віталі першы намеснік начальніка абласнога ўпраўлення культуры Тамара Паўлюковіч і старшыня раённага Савета дэпутатаў Аляксей Дзямко. З іх рук усе удзельнікі атрымалі дыпламы ўпраўлення культуры і каштоўныя падарункі ад раённага аддзела культуры. Ушанавалі і патомных ганчароў вёскі. Са словам у адказ выступілі Джамал Балаташвілі з Грузіі, Моніка Ёхансан і Элізабет Халгрэн са Швецыі, Васіль Казачок з самой Гарадной і Мікалай Падрэзаў з Расіі.

ным пункце Беларусі пабачыш, як мужчыны талакой робяць з воску брацкую свечку. Мясцовыя кажучы, што гэта Богу "дар ад людзей", "людская ахвяра".

Фільм зняты студыяй імя святога Іаана Воіна Свята-Елісавецкага жаночага манастыра ў Мінску. Рэжысёр — Ірына Волах, аўтар дакументальных стужак этнаграфічнай тэматыкі. Аператар — Аляксандра Мяснікова. А сцэнарый да "Брацкай свечкі" пісала мастацтвазнаўца Вольга Лабачэўская.

На наступны дзень у Гараднянскім ЦДК прайшоў "круглы стол", дзе, акрамя "пленэрыстаў", бралі ўдзел старшыня райвыканкама Рыгор Пратасавіцкі, яго намеснік Сяргей Сідарэвіч, кіраўнікі сфер культуры ды ідэалогіі Васіль Заруба і Анжэла Кісель, старшыня Гараднянскага сельвыканкама Мікалай Лічэўскі, старшыня СВК "Глінкаўскі" Ігар Бут-Гусаім, дырэктар Цэнтра ганчарства Алімпіяда Леанавец, загадчык аддзела традыцыйнай культуры АГКЦ Ларыса Быцко.

Галіна ГАШЧУК
Сталін

Вілейшчына: бліц з дырэктарам музея

Скарб з Касцяневічаў

2 жніўня Вілейскі краязнаўчы музей святкаваў 30-годдзе. У гэты дзень тут сабраліся цяперашнія дырэктары і іх калегі з Лагойска і Маладзечна, вілейчане... З нагоды круглай даты задаём колькі пытанняў дырэктару ўстановы Сяргею ГАНЧАРУ.

— Сяргей Мікалаевіч, з чаго ж пачалася гісторыя музея?

— 30 ліпеня 1982 года Цэнтральны камітэт Камуністычнай партыі Беларусі прыняў Пастанову аб стварэнні Вілейскага гісторыка-краязнаўчага музея. 7 мая 1985 года адкрылася першая экспазіцыя, якая адлюстравала гісторыю раёна ад дарэвалюцыйнага мінулага да савецкага перыяду.

Музей актыўна развіваўся, ішоў збор экспанатаў, дакументаў, праходзілі сотні экскурсій. З 1993 года пачынае дзейнічаць новая экспазіцыя. На сёння нашы фонды налічваюць больш за 21 тысяччу прадметаў.

— А што ёсць адметнага?

— Сярод унікальных экспанатаў — крамянеўныя прылады працы і фрагменты керамікі эпохі неаліту, жаночыя ўпрыгожанні X — XI стагоддзяў, Касцяневіцкі манетны скарб XVII стагоддзя, матэрыялы экспедыцыі Канстанціна Тьшкевіча па Віліі ў 1857 годзе... А самы першы музейны экспанат — выгіпка з кнігі віленскага натарыяльнага архіва па Вілейскім павеце.

— Як плануецца адзначыць дзень нараджэння музея?

— Самае галоўнае — выстаўка "Вілейскі музей — 30 гадоў гісторыі". Будзе прэзентацыя і старых, і новых калекцый. Плануецца прагляд фільма, які ўключае ўспаміны былых музейных кіраўнікоў і супрацоўнікаў. Спецыяльна да юбілею выпускаецца буклет.

— Што запланавалі на будучыню?

— Ужо ёсць праект капітальнага рамонту. У планах — стварыць новую экспазіцыю. Пачне дзейнічаць сайт музея, распрацаваны калегамі з Літвы.

Аляксандра КАСКЕВІЧ

М.Селяшчук. "Хроніка аднаго вечара".

Карціна "Лета". Як яго тады туркалі за тое, што ён намаляваў жанчыну з фіялетавымі вуснамі! Гэта ўстрымалася ў 1970 — 1980-я гады як правакацыя. Цяпер, можа, на гэта не звярнулі б асаблівай увагі, але раней падобныя рэчы стваралі рэзананс. А Міколу тое і патрэбна было. Ён захапляўся і калі яго хвалілі, і калі ганілі. Казаў: "Мне, Валодзя, усё адно, добра ці блага, абы пра мяне гаварылі!" І ён дабіўся: гаварылі пра ягоныя карціны пастаянна!

Жончын партрэт

— Вось, напрыклад, карціна "Канец сезона туману". Гэта партрэт ягонай жонкі Тамары. Памятаю, мы былі ў паездцы па Венгрыі, і ён купіў жонцы прыгожую сукенку, якая вельмі падобная на тую, што намалявана на карціне. Гэтая сукенка сама — нібы твор. Таму і постаць, і гэтая сукенка ствараюць уражанне на глядача.

Выратавала нас ад турмы тое, што камандзір вайскоўцаў, капітан, аказаўся родам з Беларусі і, нарэшце, сваім загадам нас вызваліў. Нават малюнкаў не забраў. Потым Мікола зрабіў цэлую серыю работ — гравюр, літаграфій — на тэму талінскага порта.

Сабакі на ланцугу

— Памятаю і яшчэ адзін выпадак. Пад час трэцяга курса мы праходзілі практыку на авіярамонтным заводзе, што знаходзіўся каля аэрапорта "Мінск-1". Нам было вельмі цікава там працаваць: самалёты стаялі разабраныя ці напаясбаныя, усюды віліся нейкія драты, шмат цікавых канструкцый... Фактуры, карацей кажучы, хапала. Але ж распавяду не аб працы над карцінамі, а пра адзін смешны выпадак. Мы з Селяшчуком аднойчы пайшлі не праз прахадную авіярамонтнага завода, а праз дзірку

ў плоце: думалі, скароцім гэтым чынам шлях да цэха. Але тут жа на нас напалі сабакі. Яны, праўда, былі на ланцугу, але мы нікуды не маглі ад іх збегчы. Так яны нас пратрымалі ў аблозе гадзіны тры — чатыры, пакуль да нас не падышлі ахоўнікі і не вызвалілі.

Франты ў Віцебску

— На першым курсе ездзілі на практыку ў Камень, што на Віцебшчыне. А ў мяне ў Віцебску жыў родны брат. Дык ён кажа: хлопцы, прыезджайце да мяне ў госці. Мы сабраліся на выхадныя і паехалі. Першы дзень ён нас павадзіў усюды, паказаў нам горад, а на другі, калі толькі выйшлі на двор, кажа: вы ідзіце па тым баку вуліцы, а я пайду па гэтым. "Чаму?" — здзівіліся мы. "А ў вас, — кажа брат, — такі выгляд, што мне цяпер ніхто не дае праходу і ўсе пытаюць: хто гэта да цябе прыехаў?" А трэба сказаць, што Селяшчук быў фронт, любіў апрануць нешта незвычайнае і нестандартнае, ды яшчэ меў і бараду. Багема! Ды і я ад яго не адставаў: у мяне на той час былі доўгія валасы, і таму на вуліцах глядзелі на нас са здзіўленнем!

Боязь вады

— Мікола, як я ведаў, баяўся вады. Некалькі разоў ён у дзяцінстве тапіўся. Таму плаваць не напта любіў: праглыне крыху і вяртаецца адразу ж. Ды і на яго творах тэма вады пастаянна прысутнічае: то чорт падпіхвае анёлаў у ваду, то людзі стаяць у вадзе, то царква "ўваходзіць" у возера... Цяпер, ведаючы, як ён трагічна загінуў, глядзіш на гэтыя карціны іначай.

Вяртанне на Радзіму

— Вось карціна "Вяртанне на Радзіму" — з апошніх яго твораў. Тут не толькі беларускі, але і замежны краявід. Птушка, якая прынесла вестку з чужой зямлі. Гэта і сімвалічна, і таямніча. Селяшчук як быццам прадбачыў сваю смерць. Цяжка пра гэта гаварыць...
Занатаваў Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Феномен Селешчука

— Учым, на мой погляд, феномен Селешчука? У тым, што ён вельмі любіў мастацтва ва ўсіх праявах. У ягоных творах іншым разам была такая творчая фантазія, якая яго яркая характарызувала. Ён яе ўскладняў, рабіў з яе нейкую гіпербалу — і ў тым Мікола адрозніваўся ад іншых мастакоў. А яшчэ Селяшчук заўсёды выяўляў у карцінах сваю душу, ніколі не хлусіў у творах. У яго было геніяльнае чуццё на культуру, на пластыку, колер таго ці іншага твора. Гэта было яму дадзена Богам. І, у дадатак, Мікола вылучаўся неверагоднай працаздольнасцю. Калі Селяшчук пісаў карціну, то даводзіў яе да канца, не распачынаючы ніякіх іншых твораў. Не ўсе так могуць рабіць, у тым ліку — і я. А Мікола мог. Ён і мяне прывучыў да працаздольнасці. Мог прыйсці ў майстэрню гадзін у дзесяць раніцы і да васьмай, а то і да дзясятай вечара без перапынку працаваць.

Вучоба і творчасць

— Мы з Міколам любілі вывучаць творчасць іншых мастакоў. Прагуляць у інстытуце не маглі, таму з'езджалі на выхадныя на цягніку ў Вільнюс, Рыгу і Талін, каб паглядзець новыя выстаўкі і альбомы мастакоў. Ноч у цягніку — і ты ўжо, напрыклад, у Вільнюсе. Паходзіш цэлы дзень па выстаўках, а пасля — назад. І нам гэта вельмі падабалася. Для нас тая паездка — бы глыток свежага паветра. Ніколі не забуду, як першы раз Мікола павёз мяне ў Вільнюс, вадзіў па крамах. Тады, у тую паездку, мы набылі альбом літоўскага мастака Францішака Будрыса.

Госці і праца

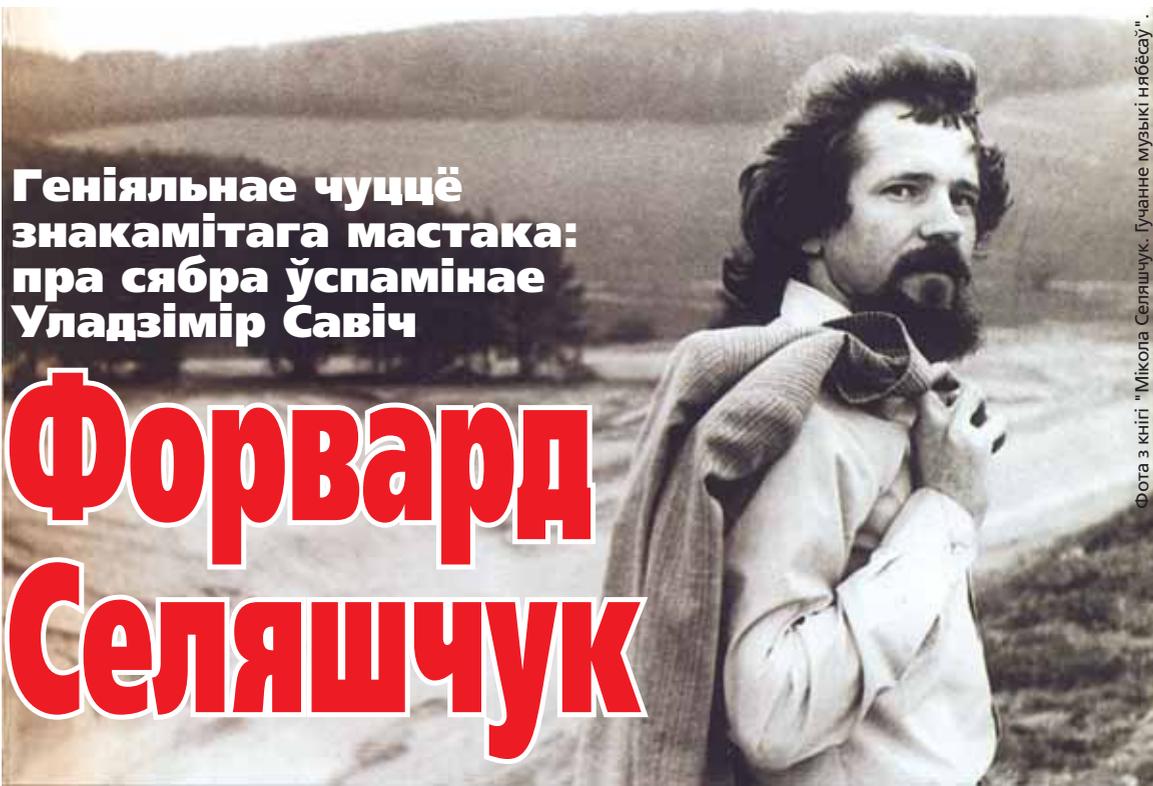
— Мікола любіў добра апранацца, любіў прыгожых жанчын, найлепшыя аўтамабілі, у яго заўсёды было шмат гасцей. На ягоным твары заўважыць панавала ўсмешка, усе да яго цягнуліся, ды і сам ён любіў людзей. Людзі ішлі да яго, каб наталіцца яго творчай энергетыкай. А ён, у сваю чаргу, быў вельмі кампанейскі чалавек. Але ўсё адно, на першым месцы ў Селешчука стаяла праца, Мастацтва. Ён шчыра жывіў, "балдзеў" ад жыцця — і гэтак жа "кайфаваў" на сваіх палотнах.

Толькі форвард

— Любіў Селяшчук гуляць у футбол. Прычым, гуляў добра, быў, як цяпер казалі б, заўзятый гулец. І не любіў прайграваць. Заўсёды быў на пярэднім краі, з'яўляўся форвардам, "бадаўся" і змагаўся за мяч, як той бык. А яшчэ Мікола любіў глядзець на гульні іншых: неаднойчы мы былі з ім на матчах мінскага "Дынама". Гулялі ж у футбол у Ратамцы. У яго і карціна ёсць пад назвай "Пасёлак Ратамка".

Без твару

— А васьм карціна "Метро", 1977 год. Добрая праца, але васьм бацьце: на пярэднім плане чалавек без твару. І да яго з-за гэтага прычэпіліся: чаму ты так намаляваў? Усе людзі на карціне з тварамі, а гэтая жаночая постаць — не. А я тут якраз быў побач і

Фота з кнігі "Мікола Селяшчук. Гучанне музыкі нябёсаў".

Геніяльнае чуццё знакамітага мастака: пра сябра ўспамінае Уладзімір Савіч

Форвард Селяшчук

М.Селяшчук. "Канец сезона туману".

патлумачыў, як разумею: ёсць людзі характарныя, а ёсць — бесхарактарныя, безаблічныя. І Мікола пагадзіўся з маёй ацэнкай.

Навошта сава?

— Увогуле, як цяпер успомніць, дык да яго вельмі чапляліся за творы, "білі" за тое, што ён рабіў. Вось, напрыклад, карціна "Уцёкі". Пейзаж рэальны, як быццам. А на першым плане — нейкі незразумелы істоты. Чаму? Ці васьм — "Хроніка аднаго вечара". Вельмі яго цкавалі за позу жанчыны на гэтым палатне, а яшчэ — за саву з чалавечымі нагамі. Усе здзіўляліся: чаму сава? Навошта яна тут?

Пагранічнікі і мальберты

— Памятаю, аднойчы былі з Міколам у Таліне. Два тыдні ўсюды хадзілі, малявалі. І васьм аднойчы завіталі ў талінскі порт. Ніхто нас не прыпыніў, і мы пачалі маляваць краны, чаек, караблі... Працавалі доўга, а ўжо ўвечары з мальбертамі рушылі назад. І толькі мы прайшлі праз прапускны пункт, як каля нас спыніліся два газікі, адтуль павыскавалі пагранічнікі з аўтаматамі і ўзялі нас у кола. Аказалася, што мы зайшлі на ахоўную тэрыторыю порта, дзе нельга знаходзіцца цывільным. Хоць і патлумачылі, хто мы і адкуль, нас усё адно не адпускалі.

4 жніўня, 65 гадоў таму, у вёсцы Вялікарыгта Маларыцкага раёна Брэстчыны нарадзіўся славетны мастак Мікола Селяшчук. Гартаючы альбом творцы, выдадзены ў 2008-м нашай рэдакцыйна-выдавецкай установай "Культура і мастацтва", старшыня Беларускага саюза мастакоў Уладзімір САВІЧ не толькі падзяліўся з "К" успамінамі пра знакамітага майстра, свайго добрага сябра, але распавёў і пра гісторыю стварэння шэрагу карцін Селешчука.

Фота Юрыя ІВАНОВА

М.Селяшчук. "Вяртанне на Радзіму".

**Апякун —
Пане Каханку**

Ён нарадзіўся 4 жніўня 1786 года ў сям'і ўладара Слуцка Гераніма Вінцэнта Радзівіла. І нараджэннем сваім ледзь не "развёў" бацькоў, стасункі якіх і да гэтага ўжо былі нацягнутымі. Маці Дамініка, нямецкая графіня Сафія Турн-унд-Таксіс, яшчэ перад нараджэннем сына стала захапляцца іншымі мужчынамі, а аднойчы нават збегла з цымбалістам-чэхам. Геранім Вінцэнт здолеў дагнаць уцека-

м, прыняўшы ўдзел у паўстанні Касцюшкі, страціў, разам з іншымі прывілеямі, і права апекі над Дамінікам. У выніку, графіня Турн-унд-Таксіс, княгіня Радзівіл, пад час паўстання збегла з сынам і каханкам за мяжу ў Галіцыю.

**Камергер імператара
ў "малым Парыжы"**

Трохі пасталеўшы, Радзівіл патрапіў у "нядобрую", як многія казалі, кампанію Юзафа Панятоўскага, родзіча апошняга караля Рэчы Паспа-

гу генерал-губернатару, пасля чаго накіроўваецца ў Пецярбург. Яго прымае сам імператар Аляксандр I, надае тытул камергера і абавязвае дэпартамент суда заняцца справамі яго маёмасці.

Пасля вяртання Дамініка ў Нясвіж у ліпені 1805 года, горад нібыта ажыў. Малады князь усур'ез заняўся аднаўленнем палаца, які пасля смерці Пане Каханку ніколі не рамантаваўся, і добраўпарадкаваннем горада. Узвёў гандлёвыя рады, пабудоваў паштовую станцыю.

шлюб па разліку, арганізаваны яго сваякамі, не стаў шчаслівым. А таму невыпадковым стала раптоўнае каханне да шляхцянікі Тэафіліі Старжэнскай і яе выкраданне з-пад вянца. Закаханыя пасяліліся ў Аўстрыі і амаль адразу распачалі справы па скасаванні сваіх шлюбаў, патраціўшы на гэта два гады і два мільёны злотых. За гэты час

Восьмы полк Дамініка Радзівіла

Заражаны ў Нясвіжы "рыцарскім духам продкаў"

чоў ужо за мяжой. Пасля доўгіх угавораў сваякам удалася прымірыць сужэнцаў. Аднак, цяпер у мужа былі ўсе падставы для рэўнасці. Нараджэнне дзіцяці праз два гады пасля гісторыі з уцёкамі выклікала новую хвалю падазрэнняў. Князь пачаў патрабаваць разводу, але раптоўна памёр.

Бліжэйшы родзіч нябожчыка, яго старэйшы брат Караль Станіслаў Радзівіл па мянушцы Пане Каханку, узяўся апекаваць удаву і немаўля-пляменніка. Ён зрабіў усё, каб паводзіны графіні не заплямілі гонар роду Радзівілаў і не перакрэслілі будучыню Дамініка. Аднак Пане Каханку памёр у 1790 годзе, а апека перайшла да іншага родзіча — аматара мастацтваў, кампазітара і драматурга князя Мацея Радзівіла.

Між іншым, пасля смерці бацькі і дзядзькі, хлопчык стаў спадчынікам вялізнай зямельнай маёмасці. Гарады, сотні вёсак, мноства маёнткаў. І такія вялікія, як Нясвіж, Слуцк, Мір, і маленькія, як Радзівілімонты пад Клецкам. Каб годна кіраваць гэтым, патрабавалася адпаведнае выхаванне з ухілам на патрыятызм. Мацей Радзівіл пачаў з таго, што запрасіў у якасці настаўніка ў Нясвіж вядомага паэта Францішка Карпінскага. Аднак чарговы апякун у 1793-

літай. Менавіта ён карэнным чынам паўплываў на светапогляд Дамініка, які стаў марыць пра аднаўленне вялікай у свой час дзяржавы, што магло стаць магчымым толькі пры вялікім уплыве ў грамадстве і багацці. Большасць жа спадчынных земляў яго знаходзілася на тэрыторыях, якія ў той час належалі Расійскай імперыі. Сярод іх — Нясвіж, родавае гняздо, цэнтр ардынацыі. Таму па дасягненні паўналецця, у ліпені 1804-га, Дамінік, не раздумваючы, выязджае ў Вільню, дзе прыносіць прыся-

Да нясвіжскага гаспадара пачалі імкнуцца купцы, рамеснікі, іншаземныя банкіры. Як некалі яго дзед і бабуля — Міхал Казімір і Францішка Уршуля — захапіўся Дамінік Геранім "тэатральнымі і опернымі прадстаўленнямі", адрады занятыя Нясвіжскі тэатр. Горад пачалі называць "малой Варшавай" і нават "малым Парыжам".

Аднак, не ўсе забавы маладога Радзівіла былі такімі бяскрыўдымі. План "выратавання" Дамініка падаваўся лёгкім — ажаныць яго! Аднак

у Тэафіліі і Дамініка Гераніма нарадзілася пазашлюбнае дзіця Аляксандр. Вячанне ж Тэафіліі і Дамініка адбылося толькі пасля іх вяртання на радзіму 15 сакавіка 1809 года ў касцёле Святога Духа ў Нясвіжы. Аднак нядоўга працягвалася сямейнае шчасце...

(Заканчэнне будзе.)

**Мікола БАГАДЗЯЖ,
Ірына МАСЛЯНИЦЫНА**
На ілюстрацыі:
рэпрадукцыя замалёўкі
бітвы ля Віцебска;
портрэт Дамініка
Гераніма Радзівіла.

У Дзяржаўным музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Беларусі адкрылася выстаўка партатыўных лялечных тэатраў "Міраклі аб Уршулі".

цішка Уршуля Радзівіл падарыла мужу на дзень нараджэння спектакль "Дасціпнае каханне"... Таксама наведвальнікі музея могуць пабачыць лялькі знакамітых асоб беларускага Сярэднявечча, цыкл карцін

"Мірскія міражы", сярод якіх выява братаў Сілкоў (беларускіх батлеечнікаў 1930-х гадоў), і многае іншае...

— Гэта не першая выстаўка, якую мы зладзілі, — значыла "К" мастак-рэстаўратар Ганна Выгонная. — Яшчэ ўзімку ў Нясвіжы ставілася "Зорка Віфлеема", а раней мы ездзілі са сваімі батлейкамі ў Літву. Але тое, што мы робім, — гэта не зусім батлейка. Ад яе мы ўзялі ідэю сінтэзу розных відаў мастацтва. Мы пераасэнсоўваем гістарычныя падзеі, якія з'яўляюцца асноўнай тэмай нашых п'ес. У некаторых нашых спектаклях на роўні з лялькамі іграюць акцёры — у звычайных батлейках такога не было.

Дарэчы, адна з батлеек "Міраклі аб Уршулі" была створана для самой Ганны Альбертаўны яе сябрамі.

Дзіяна ФІЛІМОНАВА

Адзін з экспанатаў выстаўкі.

Не зусім батлейка

З больш чым сямідзесяці віфлемак, створаных тэатрам-студыяй "Мірская батлейка", у Мінск было прывезена толькі пяць, але якіх! Лялечны тэатр "Крэдэнс" распавядае гледачам пра гісторыю з жыцця Ганны Катажыны Радзівіл. Батлейка "Нясвіжская ратуша" — пра тое, што адчуваў вялікі італьянскі архітэктар Ян Марыя Бернардоні, калі прыехаў, здавалася, у зусім невялічкі па еўрапейскіх мерках Нясвіж. Цэнтральны экспанат выстаўкі — лялечны тэатр "Радзівілаўскі" — нібы пераносіць гледачоў у той час, калі Фран-

Бугурт да апошняга!

Дзівосная машына часу перанесла Мсціслаў, яго жыхароў і гасцей у эпоху Сярэднявечча. Паветра поўнілі зван рыцарскай зброі і даспехаў, грукат конскіх капытоў, гукі дуды і барабанны бой, а рыцары і паненкі ў старадаўніх строях літаральна запаланілі горад... Такія пераўтварэнні адбываюцца тут штогод, ужо пяты раз запар, і завуцца яны святам сярэднявечнай культуры "Рыцарскі фэст".

Сёлета мерапрыемства стала абласным і праходзіла 28 — 29 ліпеня. Дарэчы, вітала гасцей не толькі з Беларусі, а і з Расіі, Украіны, Эстоніі. Сярод іх былі ўдзельнікі 44 клубаў, якія займаюцца гістарычнай рэканструкцыяй Сярэднявечча. Адкрыццю свята папярэднічала навукова-практычная канферэнцыя, прысвечаная гісторыі Мсціслава, які заснаваны амаль 9 стагоддзям таму, а таксама памяці навукоўца Міхася Ткачова — ураджэнца Мсціслава — гісторыка, археолага, пісьменніка.

Адкрыццё фестывалю праходзіла на цэнтральнай плошчы горада. Прысутных віталі вялікі князь Расціслаў Мсціслаўскі, княгіня Анастасія Слуцкая, славянскі першадрукар Пётр Мсціславец. Яны ўручылі прадстаўнікам рыцарскіх клубаў ахоўныя граматы, якія дазвалялі на час свята знаходзіцца на тэрыторыі горада. Прайшло традыцыйнае шхэце і прадстаўленне рыцарскіх клубаў, парад верхнікаў конна-гістарычнага клуба "Залатая шпора".

У Мсціславе ладзіліся выстаўкі дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, баявой тэхнікі і ўзбраення, кніжнай прадукцыі, праходзілі выступленні калектываў самадзейнасці, экскурсіі па гістарычных месцах, працавалі тэматычныя падворкі і "Го-

рад майстроў", адбывалася дэгустацыя мясцовай прадукцыі і традыцыйных страў, ладзіліся праграмы для дзяцей...

На Замкавай гары традыцыйна размясціўся рыцарскі лагер. Захапляльным відовішчам сталі рыцарскія двубоі: прадстаўнікі клубаў змагаліся пешшу на мячах, верхнікі біліся на мячах і коп'ях, стаборнічалі лучнікі. "Вострасожэтнымі" для гледачоў і досыць небяспечнымі для саміх рыцараў былі групавыя баі — бугурты: штурм моста і цытадэлі, захоп караля, а таксама бугурт да апошняга рыцара, які стаіць на нагах.

Нават 30-градусная спякота не стала перашкодай для высякародных рыцараў — яны трымаліся шляхетна і годна, абараняючы гонар сваіх клубаў. Не адставалі ад іх і прыгожыя

паненкі, якія ва ўсім спрыялі сваім абаронцам і натхнялі пад час бітвы.

А які ж фэст без музыкі і танцаў? Выступалі фальклорныя калектывы, якія гралі на старажытных інструментах сярэднявечную музыку, выконвалі сярэднявечныя танцы і праводзілі па іх майстар-класы. Сёлета ў Мсціслаў са сваімі творчымі праграмамі завіталі "Шальмоўскі Тэатр Дыльрыза", фолк-гурты "Стары Ольса", "Тутэйшыя" і "Хорціца", танцавальныя калектывы "Яварына", "Фламея", група "Маоры", якая паказала шыкоўнае фаер-шоу. Таксама былі госці "заморскія" — калектывы "Антрэ", "Drums of the World", удзельнікі маладзёжнага цэнтра "Вулей" з эстонскага горада Сіламяэ.

Лепшым ваяром-мечнікам стаў Таўцівіл з мінскага клуба "Белы тур", а лепшым рыцарам-коннікам — пан Павал са сталіцы. Пераможцам турніру лучнікаў стаў кіраўнік мінскага стралковага клуба лучнікаў "Bow's Club" Аляксандр Кражаў. Дарэчы, удзельнікі гэтага клуба заваявалі ўсе прывавыя месцы ў спаборніцтве лучнікаў. Спецыяльным дыпломам за прапаганду духоўнасці было ўзнагароджана ваенна-спартыўнае аб'яднанне "Варта" Дарагобужскага раёна Смаленскай воблас-

ці. Завяршыўся фэст канцэртам калектываў сярэднявечных танцаў "Яварына" і масавай баталіяй — штурмам цытадэлі.

Рыцарскі фэст у Мсціславе стаў сапраўды народным, і ён абавязкова павінен і будзе мець працяг. Так лічаць кіраўніцтва горада, арганізатары фестывалю. Калі першы раз свята сабрала 1,5 — 2 тысячы ўдзельнікаў, то цяпер гэтая лічба відавочна вырастае. У планах на наступны год — прысвяціць фэст 130-годдзю Максіма Гарэцкага, слаўтага сына Мсціслаўшчыны.

**Вольга СЕМЧАНКА,
вядучы рэдактар
Магілёўскага абласнога
метацэнтра народнай
творчасці і культурна-
асветніцкай работы**
На здымках:
у час турніраў.

(Працяг. Пачатак у №30 за 2012 г.)

...На шчасце, частка работ самой Ермалаевай заставалася ў нізе шафры, і чэксты паленаваліся туды залезці. Кватэру чамусьці не апячаталі. Такія "праколы" бывалі і ў сталінскіх цэрбераў. Таму бацька адной з вучаніц мастачкі ноччу, на свой страх і рызыка, тайна вывез творы Ермалаевай з яе пакоя і захаваў да лепшых часоў, хаця чакаць гэтых "лепшых часоў" давялося вельмі доўга.

Павальныя вобвыскі ішлі і ў іншых "ворагаў народа". У Льва Гальперына, напрыклад, знайшлі малюнкi з карыкатурнымі выявамі Леніна і Сталіна... голымі. Зразумела, яму "ўпялі" пункт 58-10 і 58-11 УК РСФСР, г.зн. расстрэл. Праз два дні ў ізалатар, на Шпалерную, трапілі яшчэ колькі чалавек з "кола" мастачкі. Там жа, у камеры на Шпалернай (гэта мала хто ведае), нейкі час сядзеў і будучы акадэмік, Герой Сацыялістычнай працы, дырэктар Эрмітажа і загадчык кафедры гісторыі Старажытнага Усходу Ленінградскага дзяржуніверсітэта Барыс Піятроўскі. Тады ж была арыштавана таленавітая вучаніца Веры Міхайлаўны — 20-гадовая Маруся Казанская. Яе ўзялі як "удзельніцу контррэвалюцыйнай групоўкі, якая спрабавала наладзіць сувязь з замежжам і вяла антысавецкую прапаганду...". Што ж — тыповая фармулёўка ягодайскіх следчых для ўсіх падазронных і класава чужых "гнілых інтэлігентаў". Праўда, Маруся, зламаную і зняважаную несправядлівасцю, праз чатыры месяцы вывзвалілі, але жывапіс з таго часу яна пакінула, а на пачатку леныградскай блакады памерла ад голаду, чым і раздзяліла лёс вялікага Паўла Філонава ды соцень іншых мастакоў — і "левых" фармалістаў, і "правых" рэалістаў...

У справе таксама фігуравалі Канстанцін Раждзественскі і былы віцэбранін-супрэматыст Леў Юдзін, які загінуў у першым жа баі пад Ленінградам восенню 1941-га (пра яго жыццё і творчасць "К" падрабязна распавядала). Але яны ішлі як сведкі, і ўсё абыхлося.

Хачу прывесці адзін дакумент, які ярка паказвае "норавы" тагачасных чэкістаў і іхніх ахвяр. На вочнай стаўцы з Ермалаевай 26 лютага 1935 года Леў Гальперын у "Вялікім доме" на Ліцейным праспекце прызнаў: "Я пацвярджаю ўсе паказанні Ермалаевай, Юдзіна і Раждзественскага як прама антысавецкія палітычныя перакананні, так і пра маю антысавецкую дзейнасць". А 13 сакавіка ў праекце пастановы, які рыхтаваў канчатковы прыгавор "тройкі", упэўнаваны 4-га аддзела Сакрэтна-палітычнага аддзела НКУС Ленінградскай вобласці Тарноўскі напісаў: "Допытамі абвінавачванага Гальперына Л.С. і сведкаў Раждзественскага, Юдзіна і Ермалаевай (у адносінах да Гальперына яна ішла як сведка. — **Б.К.**) вызначана, што ён вёў антысавецкую агітацыю сярод мастакоў Ленінграда".

Што тут казаць? Дакладна невядома, хто "заклаў" гэтую групу: ці даносчык з боку, ці хтосьці "свой", які супрацоўнічаў з адпаведнымі органамі. Аднак ведаю дакладна, што амаль усе абвінавачваныя і сведкі ў час допытаў падпісвалі фантастычныя на сённяшні розум уласныя "прызнанні" або пацвярджалі "вінаватасць" учарашняга блізкага сябра і аднадумца, які аказаўся "антысавецкікам".

У гэтай сувязі хачу прывесці адзін фрагмент дапыту К.І. Раждзественскага (у пратаколе праходзіць як агент 2577), які правёў следчы А.Фёдаруў 22 лютага 1935 года.

"Пытанне: Раскажыце, што вам вядома пра антысавецкую групоўку вакол мастака В.М. Ермалаевай?"

Адказ: Навокал Ермалаевай групаваліся мастакі Гальперын, Стэрлігаў, Казанская, Коган Н.П. Ермалаеву ведаю на працягу некалькіх гадоў, працаваў з ёй разам. Неаднаразава ў гутарках са мной яна выказвала свае антысавецкія настроі, у якіх крытыкавала мерапрыемствы партыі і Савецкай улады. Найбольш рэзка і часта Ермалаева гаварыла супраць калектывізацыі вёскі, указваючы, што гвалтоўныя метады, якія праводзяцца пры калектывізацыі

Вера Ермалаева.

Паўторна асуджана 20 верасня 1937 года Пасяджэннем Тройкі УНКУС па пунктах 58-10, 58-11 да вышэйшай меры пакарання — расстрэлу. Прыгавор прыведзены ў выкананне 26 верасня 1937 года". Думаю, тут вырашальную ролю сыграў загад №447 наркама НКУС СССР Мікалая Яжова "Аб аперцыі па рэпрэсаванні... антысавецкіх элементаў". Рэпрэсаваныя разбіваліся на дзве катэгорыі. Асуджаныя па 1-й катэгорыі прыгаворваліся да расстрэлу, асуджаныя па 2-й — змяшчаліся ў лагеры на тэрмін ад 8 да 10 гадоў. Вера Міхайлаўна трапіла пад 1-ю катэгорыю. Дарэчы, у 1937 — 1938 гадах (па некаторых даных) было расстраляна 681 692 чалавекі. У іх ліку — і Вера Міхайлаўна Ермалаева. Вось так і была пастаўлена апошняя кропка.

ЧАТЫРЫ ЖЫЦЦІ ВЕРЫ ЕРМАЛАЕВАЙ

Мастачка з племені "амазонак духу"

В.Ермалаева. "Баранцава мора. Судны ў бухце".

вёскі, прывялі краіну да збыднення... Па астатніх пытаннях савецкай рэчаіснасці Ермалаева выказвала аналагічныя думкі. У прыватнасці, яна выступала супраць судовых працэсаў над шкоднікамі і контррэвалюцыйна-рамі, казала, што ў гэтых працэсах многае раздута. У галіне мастацтва Ермалаева лічыла, што ўсякая спроба ўключыць савецкую рэчаіснасць у мастацтва прывядзе яго да пагібелі, бо будзе выпукляцца прадметна-сюжэтны бок і страціцца культура жывапісу. Свой антысавецкі настрой Ермалаева выявіла ў серыі контррэвалюцыйных малюнкаў — ілюстрацый да "Рэйнке-Ліса", дзе яна дала абагульненую негатывную ацэнку нашай рэчаіснасці...

У канцы пратакола: "Запісана з маіх слоў правільна і мною прачытана: К. Раждзественскі. Дапытаў А.Фёдаруў". Подпісы. (Цытую з кнігі С.Ласкіна "Раман з дзюнамі", "Звезда", 1997, №11).

Думаю, каменціраваць тут няма патрэбы. Дарэчы, Раждзественскі разам з Суэціным на пахаванні Малевіча нес труну з цэлам вялікага рэфарматара мастацтва, а пазней Суэцін зрабіў супрэматычную урну для яго праху.

Такі быў час... Ермалаева і яе палечнікі па волі лёсу трапілі ў "кіраўскі паток" — першыя буйнамаштабныя рэпрэсіі ў СССР, афіцыйнай прычынай якіх з'явілася забойства галоўнага камуніста Ленінграда Сяргея Кірава. Яе справу, як і справу Гальперына, цягам двух месяцаў вялі следчыя Тарноўскі і той самы Фёдаруў. Цяжкая была ў іх праца: амаль круглы суткі дапытвалі і абвінавачвалі, і сведкаў, якія тут жа маглі ператварыцца ў абвінавачваных. Захаваўся дакумент, дзе рукой Веры Міхайлаўны пазначана: "Пра заканчэнне справы мне абвеш-

чана 26 лютага 1935 года". Праз месяц няшчасная жанчына была асуджана "тройкай" НКУС як "сацыяльна небяспечны элемент" на тры гады лагераў, хаця следчыя прасілі пяць. Пяць — атрымаў Стэрлігаў. Па вялікім рахунку, такі тэрмін тады, да пачатку "Вялікага тэрору", — проста дзіцячы лепет!

Але... Далей — беляя пляма. Па ўспамінах Уладзіміра Стэрлігава, Ермалаева адсядзела гэтыя тры гады разам з ім, Стэрлігавым. Спачатку, пасля прыгавору, везлі іх на Усход у адным эшалоне. У стэпе наладжвалі праверкі, усіх выганялі з вагонаў, шарангавалі, і пачыналася: "Устаць! Легчы!" І як цяжка было падумаць паралізаваную Веру Міхайлаўну... Апынуліся яны ў адным лагеры пад Карагандай. Адсёдзеўшы свае пяць гадоў, Стэрлігаў выйшаў на свабоду. Ермалаева ж аўтаматычна атрымала дадатковы тэрмін. І, як каза Стэрлігаў, пасля гэтага яе нібыта пагрузілі разам з партыяй зняволеных на баржу. Усіх высаджалі на нейкім пясчаным востраве Аральскага мора. Гэта тое, што нам да 1990-х было вядома пра лёс мастачкі.

Але існуе раней невядомы дакументу матэрыялах архіўнай справы, датаваны 3 студзеня 1937 года, калі Ермалаева яшчэ сёрбала банду ў Першым аддзяленні папраўча-працоўнага лагера Караганды. Далей — зноў прабел.

І вось прыйшоў час, калі па настойлівай просьбе леныградскай мастацтвазнаўцы Антаніны Марачкай архіў Упраўлення органаў дзяржбяспекі горада Караганды прыслаў адказ з архіўнай даведкі №10/56-48469 ад 3 лютага 1999 г.: "В.М. Ермалаева адбывала пакаранне ў Карагандзінскім ППЛ, дзе працавала ў якасці мастака.

...А ўсё пачыналася так ясна і бязвоблачна, як гэта бывала ў шчаслівых і багатых сем'ях. Дзяўчынка нарадзілася 2 лістапада 1893 года ў вёсцы Ключы Пятроўскага павета Саратаўскай губерні. Якраз у гэты час яе зямляк, сын шаўца, Кузьма Пятроў-Водкін заканчваў Хвальнскае гарадское вучылішча. Праз год, у лістападзе 2013-га, споўніцца роўна 120 гадоў з дня нараджэння Веры Міхайлаўны.

Бацька Міхаіл Сяргеевіч Ермалаеў, патомны дваранін, на працягу 12 гадоў займаў пасаду старшыні земскай павятовай управы. Маленькую дачку ён адправіў у Еўропу для лячэння ног, а паралельна яна наведвала спачатку савецкую школу ў Парыжы, потым гімназію ў швейцарскай Лазане. А калі бацька ў 1904 годзе прадаў свой маёнтак на Саратаўшчыне і перабраўся ў Пецярбург, вярнулася ў Расію. Тут Міхаіл Сяргеевіч арганізаваў кааператыўнае таварыства "Працоўны саюз" і ліберальны часопіс "Жызн". Сябраваў з Верай Фігнер. Словам, ліберал. Вера Ермалаева ў гэты час з 1906-га па 1911-ы, займалася ў пецярбургскай гімназіі княгіні А.Абаленскай. Пасля Вялікай Айчыннай вайны ў гэтым будынку месцілася агульнаадукацыйная школа №193, у якой вучыўся Валодзя Пуцін. Зараз там — эканамічны ліцэй.

У 1911 годзе бацька Веры Міхайлаўны нечакана памёр, пакінуўшы дзецям добры капітал. Аднак старэйшаму брату Веры — Канстанціну — было не да бацькоўскай спадчыны. Ён, прафесійны рэвалюцыйнер-меншавік, прыхільнік ідэй Пляханова і Мартава, праз год пасля пахавання таты быў арыштаваны царскай уладай і сасланы на Ермакоўскі руднік пад Іркуцкам.

Некалькі разоў наведвала яго ў Сібіры сястра, дзе яны разам плавалі па Енісеі. Да рэвалюцыі царская ссылка для рэвалюцыйна-царскага была, так скажам, не ў цяжар. Канстанцін пайшоў з жыцця, калі Вера ўжо знаходзілася ў Віцебску. Гэта — канец 1919 года.

...На пачатку 1910-х Ермалаева паступіла ў прыватную пецярбургскую студию Міхаіла Бернштэйна, дзе вельмі зацікавілася кубізмам і футурызмам. Разам з ёй займаліся Ле-Данцю, М.Лапшын і віцэбранін С.Юдовін. Менавіта тут з'явіўся Ермалаевай гарачы інтарэс да кубізму. "У студыі Бернштэйна, — угадваў Мікалай Лапшын, — у жывапісе замест натурны малявалі рознымі фарбамі, выяўляючы аб'ёмы, нейкія кучы агародніны, не падобныя да натурны. Гэта было вывучэнне форм і аб'ёмаў.

У малюнку адштурхоўваліся ад анатоміі, шкідлет стаў побач з натурай, і вісели анатомічныя табліцы". Ле-Данцю, бліжэйшы сябра Ермалаевай, казаў, што новаму мастацтву па-сапраўднаму "можа навучыць толькі мастак Бернштэйн". Іншы раз тут вялі заняткі К.Пятроў-Водкін, Я.Лансерэ, А.Бенуа.

Магчыма, у студыі ў творчасці Ермалаевай упершыню з'явіліся пачуцці плоскасці і аб'ёму, разуменне нюансаў узаемазвязі форм і колераў. Потым, у Віцебску, у "Альманых УНО-ВІС №1", яна напіша артыкул пра тое, як трэба разумець і вывучаць кубізм, яго фармальныя элементы, кантрасны і восі жывапіснай фактуры. Пазней, у Ленінградзе, працуючы ў ГИНХУКе, сваю тэорыю кубізму яна давядзе да дасканаласці. Але гэта будзе потым...

...У красавіку 1914 г. яна паехала ў Парыж, дзе пазнаёмілася з творамі сучасных мастакоў-наватараў — Сезана, Брака, Пікаса, Дэрэна, Гагена, Ван Гога, Тулуз-Латрэка. Магчыма, летам у Парыжы пазнаёмілася з бліскучым кубістам і футурыстам юным Васілём Чакрыгіным. А вось класічнае мастацтва пакінула яе аб'явакавай. Больш за тое — яна засталася да яго непрыхільнай. Яна пісала: "Адно неўразуменне, помню, вынесла ў мінулым годзе (гэта значыць 1914-ы. — **Б.К.**) з лесу статуі у Луўры. Наогул Луўр нагадвае гарышчы, куды скінуты не хлам, а chef-d'oeuvres, якія адданы самім сабе да іх шчасця ці няшчасця". Калі пачалася вайна, яна вярнулася ў Расію. Магчыма, у адзін час з Шагалам, з кім ужо пазнаёмілася.

Праз год увайшла ў склад футурысцкага гуртка з вельмі эпітажнай назвай "Бясроўнае забойства", члены якога выпускалі аднайменны часопіс, дзе апісвалі розныя нязвыклія гістарычныя падзеі і друкавалі навукова-папулярныя каляровыя ілюстрацыі на гектографіе. Тут усё адпавядала інтарэсам пачынаючай мастачкі і дзяўчыны, якая з дзяцінства любіла гісторыю. І гэта было не проста чарговае захапленне, якое, як часта бывае, хутка праходзіць, уступаючы новаму. У 1917 годзе яна ў якасці вольнаслухача паспяхова скончыла ў Пецярградзе Археалагічны інстытут, а пасля Кастрычніцкага перавароту, ажда сама ад'езду ў Віцебск, працавала ў Музеі горада разам з Нінай Коган і Надзеяй Любавінай (потым Вера Міхайлаўна перацягне іх у Віцебск). У музеі горада яна ў ворах смельца знайшла старыя жывапісныя шматкі, зрабіла з іх калекцыю і нават напісала пра гэтыя знаходкі артыкул. Падобны вопыт прыдаўся ёй і ў горадзе на Заходняй Дзвіне.

(Працяг будзе.)
Барыс КРЭПАК

ШТОТЫДНОВАЯ
ГРАМАДСКА —
АСВЕТНИЦКАЯ
ГАЗЕТА
Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 637,
выдадзена
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар —
Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ
Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Міхаіл БАРАЗНА,
Уладзімір ГЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Кацярына ДУЛАВА,
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Марына САМОНЧАНКА
(адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Таццяна КОМАНОВА,
Барыс КРЭПАК,
Юген РАГІН,
Ілья СВІРЫН.
Спецкарэспандэнты:
Пётр ВАСІЛЕЎСКІ
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
Загадчык аддзела
фоталістаграфіі —
Юрый ІВАНОЎ

Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.
Тэлефоны:
(017) 290 22 50,
(017) 286 07 97,
(017) 334 57 23
Тэлефон/факс:
(017) 334 57 41
Рэкламны адзел:
тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by
E MAIL: kultura@tut.by
Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведваюць сваё
прозвішча, поўнае імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выдачы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца працы,
зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах
рэкламы.

"Культура", 2012.
Індэкс 63875, 638752
Наклад 7366
Падпісана ў свет
03.08.2012 у 19.00
Замова 3374
Дзяржаўнае прадпрыемства
"Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179
ад 03.04.2009.
пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую
дзейнасць
ЛВ №02330/0003879
ад 17 красавіка 2009 г.

Дырэктар —
ПРЫКО Алег Васільевіч
Першы намеснік дырэктара —
КРУШЫНСКАЯ
Людміла Аляксееўна
Намеснік дырэктара
па маркетынгу —
СІДАРЭНКА Антон Васільевіч

220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл.: (017) 290 22 50
(прыёмная).
Бухгалтэрыя:
тэл.: (017) 334 57 35

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастацтва
Беларусі
XII — XVIII стст.
■ Мастацтва
Беларусі
XIX — пач. XX стст.
■ Мастацтва Беларусі
XX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі
XVIII — пач. XX стст.
■ Мастацтва краін
Заходняй і Цэнтральнай
Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:
■ "Пейзаж XX ст.
Дарогі,
па якіх ніхто
не ходзіць"
(Барыс Казакоў,
выстаўка
адной карціны).
■ "Веткаўскія іконы
XVIII — XIX стст.
у шытых бісерных
акладах"
(з фондаў
Веткаўскага музея
імя Ф.Р. Шклярава
і прыватных калекцый).
■ "Сяргей Каткоў
і вучні".
■ Партрэт Войцэха
Пуслоўскага
пэндзля Валенція
Ваньковіча.
■ **Случкія паясы**
з фондаў
Нацыянальнага
мастацкага
музея Літвы.
■ "Анатоль Каплан.
Графіка"
(з фондаў
Нацыянальнага
мастацкага музея
Беларусі).
■ "Пад мірным небам"
(праект
"Нашы калекцыі").

Філіялы Нацыянальнага
мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."**

г. Мінск, вул.
Інтэрнацыяна-
льная, 33а.
Тэл.: 327 87 96.

■ Пастаянная экспазіцыі:
"Парадныя залы", "Жыц-
цё і творчасць Валенція
Ваньковіча", "Сядзібны
партрэт XVII — сяр. XIX
стст."
■ "Цярноўнік крэсаў"
(сямейнае фота
Ваньковіча-Вайніловіча,
прысвечанае Эдварду
Вайніловічу, заснавальніку
Чырвонага касцёла).
■ "Аўтапартрэт"
Валенція Ваньковіча
(выстаўка аднаго твора).

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ**

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі раён.

Тэл.: 507 44 68.
■ Пастаянная
экспазіцыя.
■ "Традыцыйнае
іранскае мастацтва".

**МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦКАГА-
БІРУЛІ
Ў Г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.

Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя
"Культура
1-й пал. XIX ст."
■ Выстаўка жывапісу
магілёўскага мастака
Сяргея Кісялёва.

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:
■ "Старажытная
Беларусь".
■ "Беларусь
XVI — XVIII стст.
у партрэтах
і геральдыцы".
■ "Водбліскі
ваеннай славы".
■ "Мастацтва
ў гарадской
культуры
XIX — пач. XX стст."
■ "Вайна 1812 г.
у гісторыі Мінска".
Выстаўкі:
■ "Палац вялікіх
князёў літоўскіх
у Вільнюсе"
(са збору
Нацыянальнага
музея-палаца вялікіх
князёў літоўскіх
у Вільнюсе).
■ "Святло іконы"
(іканалісны жывапіс
Ядвігі Сянько).
■ "Каштоўныя ўзоры"
(золата ў помніках
дэкаратыўна-
прыкладнага
мастацтва і пісьменства).

Дом-музей І З'езда РСДРП
г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
■ "Сад камянёў".

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі
раён,
Гродзенская

вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91,
(8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Мір стары —
Мір новы"
(фотавыстаўка).
■ "Кветкі для Марыі"
(Л.Зарубіна).

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА**

г. Мінск, вул.
Акадэміч-
ная, 5.

Тэл.: 294 91 96.
■ Экспазіцыя
"Якуб Колас.
Жыццё і творчасць".
■ Выстаўка
"Па мясцінах Коласа"
(графічныя работы
Міколы Купавы).
■ Тэатралізаваная
экскурсія паводле
казак

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

**НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА
ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"
НА ВЕРАСЕНЬ І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ!**

**Падпісныя індэкс: індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.**

Працуюць рэстаўрацыйныя
майстэрні і аддзел
па турызме (вул. Кірава, 8).

**ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ**

г. Гродна, вул.
Замкавая, 16.

Тэл.: (8-0152) 74 25 13.
Экспазіцыі:
■ "Рэлігія і культура
ў Беларусі"
(хрысціянскія канфесіі,
іслам, іудаізм).
■ "Эпоха. Час. Будынак"
(гісторыя палаца,
дзе размешчаны музей).
Выстаўкі:
■ "3 крыніцы
спрадвечных"
(традыцыйная культура
беларусаў).

**ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель, вул.
Пушкіна, 5.

Тэл.: (8-0232) 77 60 60.
■ Пастаянная ваенна-
гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка
тэхнікі на адкрытай
пляцоўцы.
■ Выстаўка "Захава-
ем на вякі. Новыя
паступленні і набыткі
са збору Гомельскага
абласнага музея
ваеннай славы".
■ На тэрыторыі музея
працуюць пнеўматычны цір.
■ "Музей
крыміналістыкі".

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул.
Казлова, 3.

Тэл./факс.: 290 60 10.
Выстаўкі:

■ "Мастакі
Гомельшчыны-2012".
■ Юбілейная выстаўка
Сямёна Абрамава
"Мастацтва — маё
жыццё".
■ Выстаўка Марыны
Эльшэвіч "На беларуска-
кітайскай мяжы...".

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск, Кас-
трычніцкая
плошча, 1

(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 327 26 12.
■ Выстаўка па выніках
Адкрытага
рэспубліканскага
конкурсу творчых работ
сярод навучэнцаў
"Будучыня,
якую мы хочам".
■ Выстаўка
дыпломных работ
студэнтаў кафедры
народнага
дэкаратыўна-
прыкладнага
мастацтва
БДУКІМ.

**ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ**

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.

Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка
палаца

Выстаўкі:
■ "Адрас
Савецкі Саюз".
■ "Гонар і веліч
краіны гор".
■ "Гомель будзеца"
(да 870-годдзя
першай згадкі
пра горад
у летапісных крыніцах).

■ "Старадаўнія
гарады Беларусі
ў кнігах і артэфактах"
(да 1150-годдзя Полацка).
■ Жывапіс Г. Мілкова
"З любоўю
да Радзімы".
■ Творчасць У.Кароткага.
■ "Трансфармацыя"
(металічныя скульптуры
В.Малахава).

Аб'ява*

**ОАО "Гомель-
Белпромкультура"**
спеціалізаванное предприятие
по комплектації объектов культуры

**предлагает
любое
звуковое
и световое
оборудование
производства предприятий
Республики Беларусь**
Форма оплаты любая.
Доставка и монтаж.

**г. Гомель, ул. Барыкина, 82 "Б"
0232 408-172, 408-182;
+375 29 681 15 30**

www.GBPK.by

■ "Нязменныя сведкі
часу" (выстаўка перыяду
XVIII — XX стст.).
■ "Злата Прага"
(фотавыстаўка).
■ "Жывёльны свет
Гомельскага парку"
(фотавыстаўка
па матэрыялах акцыі
"Дзень Зямлі").
Экспазіцыі:
■ "Культурныя
прадметы"
("Дамавая царква",
паўночны рызаліт
палаца).

■ "Нязменныя сведкі
часу" (выстаўка перыяду
XVIII — XX стст.).
■ "Злата Прага"
(фотавыстаўка).
■ "Жывёльны свет
Гомельскага парку"
(фотавыстаўка
па матэрыялах акцыі
"Дзень Зямлі").
Экспазіцыі:
■ "Культурныя
прадметы"
("Дамавая царква",
паўночны рызаліт
палаца).

■ "Нязменныя сведкі
часу" (выстаўка перыяду
XVIII — XX стст.).
■ "Злата Прага"
(фотавыстаўка).
■ "Жывёльны свет
Гомельскага парку"
(фотавыстаўка
па матэрыялах акцыі
"Дзень Зямлі").
Экспазіцыі:
■ "Культурныя
прадметы"
("Дамавая царква",
паўночны рызаліт
палаца).

■ "Нязменныя сведкі
часу" (выстаўка перыяду
XVIII — XX стст.).
■ "Злата Прага"
(фотавыстаўка).
■ "Жывёльны свет
Гомельскага парку"
(фотавыстаўка
па матэрыялах акцыі
"Дзень Зямлі").
Экспазіцыі:
■ "Культурныя
прадметы"
("Дамавая царква",
паўночны рызаліт
палаца).

г. Мінск,
пр-т Незалеж-
насці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.

Выстаўкі:
■ "1812 г.
Вайна і мір"
(літаграфіі і гравюры
з калекцый
Уладзіміра Ліхадзедава
і Уладзіміра Пеціева).

■ "Нязменныя сведкі
часу" (выстаўка перыяду
XVIII — XX стст.).
■ "Злата Прага"
(фотавыстаўка).
■ "Жывёльны свет
Гомельскага парку"
(фотавыстаўка
па матэрыялах акцыі
"Дзень Зямлі").
Экспазіцыі:
■ "Культурныя
прадметы"
("Дамавая царква",
паўночны рызаліт
палаца).

■ "Нязменныя сведкі
часу" (выстаўка перыяду
XVIII — XX стст.).
■ "Злата Прага"
(фотавыстаўка).
■ "Жывёльны свет
Гомельскага парку"
(фотавыстаўка
па матэрыялах акцыі
"Дзень Зямлі").
Экспазіцыі:
■ "Культурныя
прадметы"
("Дамавая царква",
паўночны рызаліт
палаца).

■ "Нязменныя сведкі
часу" (выстаўка перыяду
XVIII — XX стст.).
■ "Злата Прага"
(фотавыстаўка).
■ "Жывёльны свет
Гомельскага парку"
(фотавыстаўка
па матэрыялах акцыі
"Дзень Зямлі").
Экспазіцыі:
■ "Культурныя
прадметы"
("Дамавая царква",
паўночны рызаліт
палаца).

■ "Нязменныя сведкі
часу" (выстаўка перыяду
XVIII — XX стст.).
■ "Злата Прага"
(фотавыстаўка).
■ "Жывёльны свет
Гомельскага парку"
(фотавыстаўка
па матэрыялах акцыі
"Дзень Зямлі").
Экспазіцыі:
■ "Культурныя
прадметы"
("Дамавая царква",
паўночны рызаліт
палаца).

■ "Нязменныя сведкі
часу" (выстаўка перыяду
XVIII — XX стст.).
■ "Злата Прага"
(фотавыстаўка).
■ "Жывёльны свет
Гомельскага парку"
(фотавыстаўка
па матэрыялах акцыі
"Дзень Зямлі").
Экспазіцыі:
■ "Культурныя
прадметы"
("Дамавая царква",
паўночны рызаліт
палаца).